

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HOMOSEKSÜEL VE HETEROSEKSÜEL ERKEK
BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE ROMANTİK
İLİŞKİ DOYUMU VE CİNSEL DOYUM ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem TOPUZ

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muhammet Übeydullah ÖZTABAK

İSTANBUL-2022

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HOMOSEKSÜEL VE HETEROSEKSÜEL ERKEK
BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE ROMANTİK
İLİŞKİ DOYUMU VE CİNSEL DOYUM ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem TOPUZ

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“Bu tez .././2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İrem TOPUZ

28.06.2022

ÖNSÖZ

Tez konumu seçmemdeki süreçte konuma ve bana olan desteğini esirgemeyen ve çok değerli bilgilerini benimle paylaşıp süreçteki desteğini yanımda hissettiğim sevgili hocam, tez danışmanım Doç. Dr. Muhammet Ü. ÖZTABAK'a en içten sevgi ve saygılarımı sunmak isterim.

Tez konumu seçerken değerli fikirlerini benimle paylaşan çok değerli arkadaşım Ali Murat GÜREL'e çok teşekkür ederim. Tez sürecindeki enerjisini ve desteğini esirgemeyen sevgili dostum Belkıs KÖSE'ye teşekkür ederim.

Benim için inanılmaz bir biçimde zorlu geçen veri toplama sürecindeki destekleri için tüm çevrelerini seferber eden sevgili dostlarım Ülkü MENDERES, Aykut YILMAZ ve abim Bünyamin TOPUZ'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca veri toplama sürecinde en ufak desteği geçmiş ve beni geri çevirmeyen herkese çok teşekkür ederim.

Hem veri toplama sürecinde hem de tezle ilgili bilgilerini sabırlı ve sevecen tavırlarıyla benimle paylaşan ve yardımcı olan değerli arkadaşım Fatih MERT'e çok teşekkür ederim.

Meslek hayatımdaki gelişmemi sağlayan bilgisini benden esirgemeyen, sonsuz sorularımdan bıkmayarak yanıtlayan ve tez sürecimi yakından takip eden ve sayısız katkıları için çok değerli meslektaşım ve hocam Klinik Psikolog Ahmet GÜLER'e kocaman teşekkür ediyorum.

Her ne kadar başka ülkelerde olsalar da bir telefon uzağımda olan ve her daim sevgisini ve desteğini hissettiğim can dostlarım Sema SERT ve Leyla HİÇYILMAZ'a varlıkları için teşekkür ederim. Bu süreçte zihnimi dağıtmama yardımcı olan ve uzun yürüyüşlerimin baş eşlikçisi sevgili dostum Sema Çakır ALANBAY'a da en içten sevgilerimi sunmak isterim.

Bu süreçteki desteğini asla esirgemeyen sürekli takipte olup motivasyon sağlamaya çalışan ve enerji vermeye çalışan çok değerli dostum, sevgili yeğenlerim Benek ve Fındık'ın annesi Ayşe Işık YILMAZ'a kocaman teşekkür ederim. Daha sayamadığım ve tez sürecime en ufak dokunuşu olan herkese çok teşekkür ederim.

En büyük teşekkürümü de abilerime ve beni bugünlere kadar getiren maddi ve manevi desteğini her daim hissettiğim, hayata bakışımı örnek aldığım sevgili babam kitap kurdu Ali Osman TOPUZ ve bu süreçte bütün kahrımı, deli dolu hallerimi ve daha sayamadığım birçok halimi çeken, bana her zaman cesur olmamı ve kendime inanmamı sağlayan ve karşılıksız sevmenin ne demek olduğunu öğreten sevgili annem Hatice TOPUZ'a etmek isterim.

İrem TOPUZ

28.06.2022

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: LİTERATÜR TARAMASI	8
1.1. Bağlanma Kuramı.....	8
1.1.1. Bağlanma Davranışı	9
1.1.2. Bağlanma Biçimleri.....	10
1.1.2.1. Güvenli Bağlanma	11
1.1.2.2. Güvensiz Bağlanma.....	12
1.1.2.2.1. Kaygılı / Kararsız Bağlanma	12
1.1.2.2.2. Kaçınmacı Bağlanma.....	13
1.1.2.3. Yetişkin Bağlanma Biçimleri	14
1.2. Cinsel Yönelim.....	19
1.3. Romantik İlişki Doyumu	23
1.4. Cinsel Doyum.....	27
1.5. Bağlanma Stilleri, Romantik İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum ile İlgili Yapılmış Çalışmalar..	33
BÖLÜM 2: YÖNTEM	37
2.1. Araştırmanın Modeli	37
2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	37
2.3. Veri Toplama Araçları.....	39
2.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi formu	39
2.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II)	40
2.3.3. İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ)	41
2.3.4. Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ).....	41
2.4. Verilerin Toplanması.....	42
2.5. Verilerin Analizi.....	42
BÖLÜM 3: BULGULAR	45
3.1. Cinsel Yönelim Bakımından Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stili, Romantik İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	45
3.2. Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Demografik Değişkenler Bakımından Bağlanma Stilleri, Romantik İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları.....	46
3.3. Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları Arasındaki İlişkiler.....	48
3.3.1. Korelasyon Analizi.....	48

3.3.2. Regresyon Analizi	51
3.3.3. Aracı Değişken Analizleri	52
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	56
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
KAYNAKÇA	65
EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	85

KISALTMALAR

APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği
DSM	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
İDÖ	: İlişki Doyumu Ölçeği
YCDÖ	: Yeni Cinsel Doyum Ölçeği
YIYE-II	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre Yaşları ve Romantik İlişki Süresi Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları.....	38
Tablo 2: Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre Demografik Özellikleri Bakımından Dağılımları ve Bu Dağılımlar Arasındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi Bulguları.....	38
Tablo 3: Normal Dağılım Varsayımının Karşılanmasına İlişkin Bulgular	43
Tablo 4: Cinsel Yönelim Bakımından Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları	45
Tablo 5: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Yaşlarına ve Romantik İlişkide Buldukları Süre İle Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	46
Tablo 6: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri, İlişki Doyum ve Cinsel Doyum Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi Bulguları	47
Tablo 7: Homoseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	48
Tablo 8: Homoseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	49
Tablo 9: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları.....	50
Tablo 10: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stillерinin İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Bulguları.....	51
Tablo 11: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stillерinin Cinsel Doyum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Bulguları.....	52
Tablo 12: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaçınmacı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları.....	53

Tablo 13: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaygılı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları.....	54
---	----

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1:** Dörtlü Bağlanma Modeli 17
- Şekil 2:** Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaçınmacı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Model ve Beta Katsayıları 54
- Şekil 3:** Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaygılı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Model ve Beta Katsayıları 55

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü-Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkek Bireylerde Bağlanma Stilleri ile Romantik İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Tezin Yazarı: İrem TOPUZ	Danışman: Doç. Dr. Muhammet Übeydullah ÖZTABAK
Kabul Tarihi: 28/06/2022	Sayfa Sayısı: iv (ön kısım) + 76 (tez) + 9 (ekler)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Klinik Psikoloji
<p>Yapılan bu araştırmada, homoseksüel erkek ve heteroseksüel erkek bireylerde, bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma örneklemini, 18-45 yaş aralığında romantik ilişkisi bulunan homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerden oluşan toplam 250 kişiden oluşmuştur.</p> <p>Çalışmada, bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ilişki ve cinsel doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II), İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ) ve Cinsel Doyum Ölçeği (CDÖ) ölçekleri katılımcılara çevrim içi ortamdan ulaştırılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS v.21 istatistik analiz programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuş ve değerlendirilmiştir.</p> <p>Araştırmanın analiz sonuçlarında; homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin güvensiz bağlanma stilleri (kaygılı/kaçıngan) ile romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerde, güvensiz bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerde, kaçıngan bağlanma stilinin cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı ancak kaygılı bağlanma stilinin cinsel doyum üzerinde yordayıcılığı bulunmamaktadır. Güvensiz bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyum arasında cinsel doyumun anlamlı düzeyde kısmi aracı etki ettiği bulunmuştur. Araştırma bulguları, sonuç kısmında detaylı bir şekilde ele alınmıştır ve tartışılmıştır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Cinsel Doyum, Cinsel Yönelim, Romantik İlişki Doyumu	

ABSTRACT

Istanbul Kent University Graduate Education Institute Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Investigation of the Relationship Among Attachment Styles, Romantic Relationship Satisfaction and Sexual Satisfaction in Homosexual and Heterosexual Male Individuals	
Author: İrem TOPUZ	Supervisor: Assoc. Prof. Muhammet Übeydullah ÖZTABAK
Date: 28/06/2022	Nu. Of pages: iv (pre text) + 76 (main body) + 9 (app.)
Department: Psychology	Subfield: Clinical Psychology
<p>In this study, the relationship among attachment styles, romantic relationship satisfaction and sexual satisfaction in homosexual men and heterosexual men was examined. The research sample consisted of 250 people, homosexual and heterosexual male individuals in a romantic relationship, whose ages ranged from 18 to 45.</p> <p>In the study, Inventory of Experiences in Close Relationships (YIYE-II), Relationship Satisfaction Scale (ISS) and Sexual Satisfaction Scale (CDS) scales were utilized in order to evaluate the relationship between individuals' attachment styles and their romantic relationship and sexual satisfaction. The data was collected in an online manner by means of conveying these scales to the participants through online platforms. The obtained data from the research were subjected to statistical analysis and analyzed with the SPSS v.21 statistical analysis program.</p> <p>In the analysis results of the research, a negative significant correlation was found to exist among insecure attachment styles (anxious/avoidant), romantic relationship satisfaction and sexual satisfaction of homosexual and heterosexual male individuals. It was concluded that insecure attachment styles predicted romantic relationship satisfaction. Avoidant attachment style was significantly discovered to predict sexual satisfaction, but anxious attachment style was not found to predict sexual satisfaction. It was unearthed that sexual satisfaction had a significant partial mediator effect between insecure attachment styles and romantic relationship satisfaction. The research findings were put under scrutiny and discussed in detail in the conclusion chapter.</p>	
Keywords: Attachment Styles, Sexual Satisfaction, Sexual Orientation, Romantic Relationship Satisfaction	

GİRİŞ

İnsan hayatının her bir basamağında yakın ilişkiler yol gösterici bir güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşam boyunca etkisi bu denli büyük olan yakın ilişkilerin niteliği, bireyin ruhsal ve bedensel anlamdaki iyi oluş halini, kendine yönelik algısını, kabiliyetini ve güvenli hissetme halini etkileyebilmektedir (Hetherington, 2003: 318). Yakın ilişkilerin bu kadar önemli bir yere sahip olmasının altında yatan sebep, insanın yalnızca sosyal bir canlı olması değildir. Aynı zamanda bireyin, hayatını devam ettirebilmesi amacıyla psikolojik anlamda kendine yakın hissettiği insanların desteğine de gereksinim duymasıdır. Bu açıdan ele alındığında yakın ilişkileri inşa etmek, bireyin hayatının başlıca gereksinimlerinden birini oluşturmaktadır. Yanı sıra yakın ilişkileri inşa etmek, bireyin diğer insanlarla olan ilişkisinde de önemli bir yere sahiptir. Yakın ilişkiler, bireyin yaşamının ilk dönemlerinde bakımını üstlenen kişiyle başlayıp sonrasında aile bireyleri, etrafındaki insanlar ve daha sonra eğitim aldığı kurumlar gibi hayatının her alanında farklı şekillerde kendini göstermektedir. Hayatın farklı dönemlerinde kurduğu yakın ilişkilerinden birisi de bireyin romantik ilişkileridir (Özabacı, 2019: 2).

Collins (2003: 2), romantik ilişki kavramı için bir yandan ilişkilerin ikili doğasına vurgu yaparken diğer yandan da yakın ilişkilerin ayırt edici yanına dikkat çekmektedir. Bir çift grubunu oluşturan üyeler arasında, karşılıklı kabul edilmiş, devamlılığı ve kendine özgü bir yoğunluğu olan gönüllü bir etkileşimi romantik ilişki olarak tanımlamaktadır. Öte yandan Brown ve arkadaşları (1999) romantik ilişkilerin açık bir şekilde tanımlanmasının ve bu ilişkileri mutlak sınırlarla belirtmenin gerçekçi olmadığını savunmaktadırlar. Romantik ilişkilerin sınırlarını çizmekten ziyade, bu ilişkilerin öne çıkan özelliklerini ve prototiplerini işaret ederek ortaya koymuşlardır. Birinci olarak kısa ve uzun vadeli ilişkilerin de dahil edilmiş olduğu romantizm kavramı, iki kişinin arasında mevcut bazı bağların olduğunu kabul eden çiftlerin etkileşimini ve onların devam eden ilişkilerini ifade etmektedir. İkinci olarak romantik ilişkilerin gönüllülük esasına dayanmaktadır ve bireylerin kişisel bir tercihi olarak ortaya çıkmaktadır.

Partnerlerden birinin ilişkiyi bitirmeye yönelik talebi üzerine ilişki sonlandırılabilir. Son olarak ise romantik ilişkide, partnerler arasında yoğun ve tutkulu çekim türü olan cinsel çekicilik meydana gelmektedir. Cinsel çekicilik durumu genellikle cinsel bir davranışla ifade edilse de bazı kişisel, dini ve kültürel değerlerden ötürü her zaman bu şekilde ifade edilememektedir. Romantik partnere karşı olan çekimi sadece cinsel nitelikte ifade etmenin ötesinde, tutku veya sevgi gibi duyguları da içerebilmektedir (Brown vd., 1999: 3-4).

Bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığı için kritik önem taşıyan ilişkilerin, yapılan araştırmalar sonucunda, günlük karşılaşılan olumsuz olaylara ve psikolojik strese karşı tampon görevini üstlendiği ortaya koyulmuştur (Mackey, Diemer ve O'Brien, 2004: 112). Romantik ilişki içinde bulunan bireylerin ruhsal ve bedensel sağlığındaki olumlu etkilerini ortaya koyan çalışmalar da bu düşünceleri destekler biçimdedir (Braithwaite, Delevi ve Fincham, 2010; Grewen vd., 2003; Markey, Markey ve Gray, 2007).

Pek çok kişinin yaşamının anlamını ve mutluluk kaynağını oluşturan ana etkenlerden birisi de bireyin hayatında doyum sağladığı yakın ilişkilerinin varlığıdır (Bartholomew, 1990: 147). Romantik ilişki doyumunu, bir bireyin halihazırda bulunduğu romantik ilişkisine dair hoşnutluk seviyesi bireyin sahip olduğu ilişki doyumunu olarak tanımlanmaktadır (Wright, 2020: 435). Bireylerin mevcut romantik ilişkilerini oluşturan ve aynı zamanda doyumunu üzerinde de etkili olan bazı davranış sistemleri bulunmaktadır. Bu davranış sistemleri; bireylerin ruhsal ve bedensel anlamda karşılıklı bağlanma, bakım verme ve cinsel birleşme gibi sistemlerin entegre olmasından meydana gelmektedir (Butzer ve Campbell, 2008: 142). Romantik ilişki doyumunu etkileyen birçok faktör olmakla birlikte bireyin çocukluk döneminde geliştirmiş olduğu bağlanma stilleri de bu faktörlerin başında gelmektedir.

Bowlby'nin (1973) geliştirmiş olduğu bağlanma teorisine göre; insanlar çocukluk çağındaki bakımını üstlenen kişiyle deneyimlerini temel alarak oluşturdukları modeli baz alarak yakın ilişkilerini sürdürürler. Bireyin sonraki dönemlerde kurmuş olduğu yakın ilişkileri, çocukluk deneyimleri temel alınarak değişime açık bir hale gelmektedir (Akt. Pietromonaco, DeBuse ve Powers, 2013: 64). Bağlanma teorisine göre; bireyin bebeklik döneminde bakım vereniyle kurmuş olduğu yakınlık çeşidine göre farklı bağlanma stilleri geliştirmektedir. Bunlardan güvenli bağlanma, bebeğin ihtiyaç duyduğu anlarda bakım verenin bu ihtiyaa karşılılık vermesiyle başlayıp bu bakım çeşidi sonucunda, bebeğin güvenli zamanlarda çevreyi keşfetmesi ve dünyayla bağımsız bir biçimde zorluklarla başa çıkması, kendi duygularını düzenlemesi gibi becerileri edinmesine olanak tanır (Hepper ve Carnelley, 2012: 7). Bir diğer bağlanma çeşidi olan güvensiz bağlanmanın alt tipini oluşturan kaygılı bağlanmada ise bebeğin tutarsız bir bakıcıyla yakınlık sürdürmesi sonucunda bebeğin, çevresini bağımsız bir biçimde keşfetmesini engelleyen ve böylece yetersizlik duygusunu veya bağımsız benlik saygısını geliştiremediği bu ortamda kaygılı bağlanma çeşidi oluşmaktadır (Hepper ve Carnelley, 2012: 8). Güvensiz bağlanmanın diğer bir alt tipini oluşturan kaçıngan bağlanma çeşidinde ise bakım verenin, bebeğin ihtiyaçlarına yanıt verme konusunda yetersiz kalması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bebeğin güvenli bir temelden yoksun olarak ileri

yaşlarda kuracağı ilişkilerde mesafeli bir yaklaşımı sergileyebilmektedir (Hepper ve Carnelley, 2012: 9).

Bağlanma teorisi, bireylerin erken yaşam deneyimlerine göre hem sağlıklı hem de sağlıklı aşk formlarının nasıl oluştuğunu anlamlandırabilmeyi amaçlayan bir sistemdir. Bununla birlikte bu sistem, bireyin yetişkinlik dönemine kadar güvenli ya da güvensiz romantik ilişki kurması üzerindeki etkisini sürdürmeye devam etmektedir (Stackert ve Bursik, 2003: 1419). Hazan ve Shaver'e (1987) göre bireylerin deneyimlediği çocukluk yaşantıları sonucunda ortaya çıkan bağlanma stilleri temelinde, romantik ilişkileri şekillenmektedir. Örneğin; güvenli bağlanma gerçekleştiren bireylerin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki deneyimleri; güvenli, arkadaşça ve mutlu olarak tanımlanabilir. Kaçınan olarak bağlanma gerçekleştiren bireylerin ise romantik ilişkilerinde yakınlıkla ilgili korkularının olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca olumlu olarak tanımladıkları romantik ilişki deneyimlerinin daha düşük oranda olduğu görülmektedir. Kaygılı olarak bağlanma gerçekleştiren bireyler ise romantik ilişkiye dair duygusal bağlamda inişli çıkışlı ruh hali, cinsel açıdan partnere karşı aşırı çekim ve kıskançlığın aynı anda yaşanması gibi ambivalans duygular sergilemektedir (Hazan ve Shaver, 1987: 515).

Bireyin, içerisinde büyümüş olduğu aile ortamında benimsediği birtakım roller bulunmaktadır. Bireyler, yetişkinlikte yaşayacağı romantik ilişkilerinde de benimsemiş oldukları rolleri devam ettirebileceği partnerleri seçmektedir (Tezcan, 2019: 23). Bu bağlamda; çocuklukta, bakımı üstlenen kişiyle kurulan bağ ve büyüdüğü aile ortamı, bireyin yetişkinlik döneminde kuracağı romantik ilişkisindeki bağlanma stilini, ilişkideki rolünü ve ilişki kalitesini etkileyebilmektedir. Kişilerin uzun vadeli ve başarılı bir ilişkiyi sürdürebilmesi için romantik ilişkisinde deneyimlediği bağlanma biçimleri önemli bir yere sahiptir. Bireyin deneyimlediği bağlanma stilleri ile cinsel doyum ve ilişki doyumunu arasında da ilişki bir durum bulunmaktadır (Mark vd., 2018: 452).

Cinsellik kavramı, iki bireyin etkileşimi sonucunda meydana gelen; içerisinde duygu, düşünce ve davranış gibi alt faktörleri de kapsayan çekimi ifade etmektedir. İnsanların çoğu cinsiyet ayırt etmeksizin, devamlılığı ve paylaşımı olan yakın ilişkiler kurma isteğinde olabilmektedir. Bireylerin yakın ilişki kurmaya ve cinselliği yaşamaya ilişkin isteklerinin oluşmasını sağlayan faktörlerden birisi ise kadınlık ya da erkeklik yönünden onaylanmaları ve sevmeye değer birisi olarak hissetmeleridir (Kayır, 1995: 228). Cinsellik; çift ilişkilerinin başlangıcında yer alan kişilerarasındaki çekimde ve bağ önemli bir faktördür. Yalnızca ilişkinin başlangıcındaki süreçte değil, ilişkinin ilerleyen sürecinde ve kalitesinde de etkili olmaktadır (Péloquin, 2014: 563). Lawrence ve Byers (1995: 268) tarafından literatür araştırmaları sonucunda cinsel doyum için bir tanım ortaya konulmuştur. Bu tanımlamaya göre cinsel doyum; 'kişinin cinsel ilişkisiyle bağlantılı

olumlu ve olumsuz boyutlarıyla öznel değerlendirmesinden kaynaklanan duygusal bir tepki' şeklinde ifade edilmiştir.

Amerikan Psikiyatri Birliği'ne (APA) göre başka bireylere karşı duyulan duygusal ve cinsel çekim ile bundan kaynaklanan sosyal ve davranışsal yakınlığa cinsel yönelim denir. Cinsel yönelim, bireyin yapı taşlarından biridir. Birey bir veya birden fazla toplumsal cinsiyete ilgi duyabilir ya da hiçbirine ilgi duymayabilir. Bu durum cinsel yönelimlerin bireyler arasında; homoseksüellik, heteroseksüellik, aseksüellik, biseksüellik gibi farklı kategorilerle tanımlanmasıyla sonuçlanmaktadır (APA, 2015: 862). Cinsel yönelimlerin sınıflandırılması, genellikle üç farklı cinsel yönelim şeklinde kategorize edilmektedir. Bunlardan ilki; kendi cinsiyetinden bireylere karşı çekim hissetme olarak ifade edilen homoseksüellik, ikincisi; karşı cinsten bireylere karşı çekim hissetme olarak tanımlanan heteroseksüellik ve sonuncusu her iki cinsiyetten bireylere karşı çekim hissetme olarak ifade edilen biseksüelliktir (Strickland, 2001: 306).

Literatürde romantik ilişki doyumuna ve bağlanma stillerine yönelik yapılmış araştırmalardan bazıları romantik ilişki doyumunun cinsiyet faktörüne göre etkisini incelerken (Beştav 2007; Gökmen, 2001; Hamamci, 2005; Kılıç, 2020; Özbiçer ve Atıcı, 2018; Sarı, 2008) bazı araştırmalarda ise bağlanma stillerine göre romantik ilişki doyumunu incelenmiştir (Girgin ve Şık, 2018; Gülaydın ve Semerci, 2018; Sarı ve Owen, 2016; Soğancı, 2017). Ulusal literatürde yapılan araştırmalarda seçilen örneklem genellikle tek bir cinsel yönelim üzerinden (heteroseksüel kadın ya da erkek) ele alındığı görülmüştür. Diğer cinsel yönelimlerin dahil edildiği bağlanma stilleri ve romantik ilişki doyumlarının birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır.

Uluslararası alanyazın incelendiğinde farklı cinsel yönelimlerden oluşan örneklem dahilinde romantik ilişkiye ait araştırmalara rastlanmıştır. Farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin romantik ilişkilerindeki tercihleri ve idealleri üzerine yapılan bir araştırmaya göre; cinsel yönelimleri ayırt edilmeksizin bir ilişkide partnerlerin; şefkatli, dürüst, zeki ve fiziksel anlamda çekici olma, benzer ilgi alanları ve dini inançları paylaşma, finansal anlamda bağımsız hareket edebilme gibi özelliklere sahip olmasının romantik ilişkide önemli faktörler arasında olduğu ortaya koyulmuştur (Engel ve Saracino, 1986: 243). Cinsel yönelimlere göre romantik ilişki doyumlarına dair yapılan bir araştırmada; heteroseksüel, gey ve lezbiyenler arasında romantik ilişkiye sahip olan bireylerin, kişisel iyi oluş hallerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Barringer ve Gay, 2017: 16). Başka bir araştırmada ise gey erkekler ve lezbiyen kadınların birçok kişilerarası probleme sahip partnerle ilişki içerisinde bulunmaları, ilişki kalitelerinin olumsuz yönde etkilendiği sonucunu ortaya koymuştur (Markey vd., 2014: 1-8). Bir diğer araştırmada, farklı cinsel yönelimlere göre romantik ilişki doyumuna bakıldığında heteroseksüel bireylerin ve homoseksüel kadın bireylerin

romantik ilişkilerindeki doyumunun, homoseksüel erkek bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsel yönelimlere göre bağlanma boyutlarına bakıldığında, heteroseksüel bireylerin cinsiyet fark etmeksizin homoseksüel bireylere kıyasla bağlanmanın alt boyutu olan kaygılı bağlanma düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Kaçınan bağlanma alt boyutunun ise en düşük puanına heteroseksüel kadınların sahip olduğu ve diğer gruplar arasında önemli fark olmadığı gözlenmiştir (Brkić-Jovanović vd., 2020: 420-424).

Aynı cinsiyetteki çiftlerin romantik ilişkileri üzerinde yapılan araştırmalar üç önemli amaca hizmet etmektedir. İlk olarak, bu konuda yapılacak araştırmalar aynı cinsiyetteki bireylerin romantik ilişkilerinin daha doğru tanımlanmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, elde edilecek bulgular, aynı cinsiyetteki çiftlere yönelik olumsuz kültürel bazı kalıpların kırılmasına yardımcı olmaktadır. İkinci olarak, aynı cinsiyete sahip bireylerin ve heteroseksüel çiftlerin romantik ilişkilerinin karşılaştırılması, romantik ilişkilerin cinsiyet rollerinden ve sosyal rollerden nasıl etkilendiğine ilişkin bilgi vermektedir. Son olarak, aynı cinsiyete sahip romantik partner örnekleri üzerinde yapılan çalışmalar, çoğunlukla heteroseksüel romantik partner örnekleri üzerinde geliştirilmiş ve test edilmiş olan ilişki kuramlarının genelleştirilebilmesi hakkında değerli bilgiler elde etmemizi sağlamaktadır (Peplau ve Spalding, 2000: 112).

Ülkemizdeki farklı cinsel yönelimlerin romantik ilişkilerine dair yapılan çalışmaların diğer cinsel yönelimlere göre daha az olmasından dolayı bu araştırmada, çalışmalarda daha az yer verilen farklı cinsel yönelimlerin romantik ilişkisine de değinilmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmayla birlikte çift terapisi alanında hizmet veren ya da bu alanda çalışmak isteyen ruh sağlığı çalışanlarının çalışmalarına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 18-45 yaş aralığındaki yetişkin erkek homoseksüel ve heteroseksüel bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ve cinsel ilişki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bununla birlikte aşağıdaki sorulara da cevap aranacaktır;

1. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin bağlanma stilleri ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin romantik ilişki doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin cinsel doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin bağlanma stilleri, romantik ilişki doyumu düzeyleri ve cinsel doyum düzeyleri demografik değişkenlere göre değişmekte midir?
5. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin ağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin bağlanma stilleri, romantik ilişki doyumu ve cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
7. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin güvensiz bağlanma stilleri (kaçınmacı bağlanma ve kaygılı bağlanma) ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracı etkisi var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Dünya genelinde homoseksüel bireylere ilişkin yapılan farklı birçok araştırmayla ülkemizde yürütülen çalışmalar kıyaslandığında, yurt içindeki araştırmaların sayısının daha az olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda farklı cinsel yönelimlere göre romantik ilişki doyumlarına etki eden sebeplerin araştırılmasına yönelik çalışmalara pek rastlanmamıştır (Sakallı-Uğurlu, 2006: 55). Dolayısıyla bu araştırmanın, alandaki çalışmaların artması noktasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın, klinik açıdan farklı cinsel yönelime sahip bireylerin, bireysel ve çift uygulamalarına da referans olacağı öngörülmektedir.

Özellikle çift terapisi alanında çalışan klinisyenler için homoseksüel erkek bireylerin çift danışmanlığını yapmak heteroseksüel çiftlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu değişkenliğe etki eden faktörlerden birisi, heteroseksüel bireylerin aksine homoseksüel bireylerin romantik ilişkilerinde başkalarına açılma gibi zorlu kişisel süreçlerinin de bulunmasıdır. Bunun sonucunda, ruh sağlığı uzmanları tarafından homoseksüel çiftlerin, romantik bağlanma tarzları ve duygusal konularda kendilerini başka bireylere açabilme gibi durumları ele alınmalıdır. Yapılan çalışmalar ve psiko-eğitim materyalleriyle desteklenen terapi görüşmelerinde, homoseksüel bireylerin romantik ilişkilere dair endişeleriyle baş etmesi sağlanabilir (Zamora vd., 2013: 214).

Özellikle toplum tarafından olumsuz değerlendirmelere maruz kalınan ve gelenek dışı olarak ifade edilen çift ilişkilerinin; farklı kültürler ve diller arasında değerlendirmeye tabi tutulması önemli bir yere sahiptir. Bu değerlendirmeler klinik açıdan bireyler arasındaki ilişkiye müdahale etme ve önlem alma gibi konularda kolaylık sağlamaktadır (Antonelli vd., 2014: 702).

Dolayısıyla bu çalışmada, ülkemizde çiftlere yönelik yapılan araştırmalarda yer verilen heteroseksüel cinsel yönelimine sahip bireylerin yanı sıra homoseksüel çiftlere de yer verilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle ülkemizde yapılacak olan çift araştırmalarında da tek bir cinsel yönelim yerine diğer cinsel yönelimlerin de dahil edildiği araştırmaların yapılması konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca daha az araştırma konusu olarak ele alınan diğer cinsel yönelime sahip bireylerin, ilişki dinamiklerinin anlaşılmasına yardımcı olarak kaliteli ilişki kurmalarında ve destek alacakları terapi görüşmelerinin daha nitelikli geçmesi konusunda fayda sağlanması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma; 18-45 yaş aralığında bulunan hali hazırda romantik ve cinsel ilişkisi bulunan 120 homoseksüel ve 130 heteroseksüel erkek birey olmak üzere toplam 250 kişiyle yürütülmüştür. Çalışmada, bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ilişki ve cinsel doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-II), İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ) ve Cinsel Doyum Ölçeği (CDÖ) ölçekleri katılımcılara çevrim içi ortamdan ulaştırılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS v.21 istatistik analiz programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sayıtları

1. Katılımcıların kendilerine yöneltilen ölçeklere içten ve objektif bir biçimde yanıt verdiği kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma İstanbul ilinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri erkek katılımcılarla sınırlıdır.
2. Araştırma yalnızca heteroseksüel ve homoseksüel erkek bireylerle sınırlandırılmıştır, diğer cinsel yönelimlerden katılımcılar bulunmamaktadır.
3. Araştırma Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-2), İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ) ve Yeni Cinsel Doyum Ölçeği ile toplanan verilerle sınırlıdır.

BÖLÜM 1: LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma; bir bebek ile ona bakım veren kişi arasında oluşan; bakım veren kişinin bebeğin yanındayken bebeğin kendini rahat, konforlu ve güvenli hissetmesine yönelik tecrübesine katkıda bulunan ve bakım veren kişinin bebeğin yanından geçici süreli ayrılması halinde bebekte sıkıntılı durum yaratmasına neden olan bir duygusal bağı ifade etmektedir (Strickland, 2001: 51).

Bağlanma kuramı, bağlanan kişinin kendisine ilişkin inanç ve duyguları, kendine saygısı ile bakım verenin kişiye rahatlık ve güvence gereksinimlerine karşılık verebilmesi üzerinden belirlenmektedir (Hazan ve Shaver, 1994: 9). Buna ilişkin tarihsel sürece baktığımızda ilk olarak Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 1950 yılında John Bowlby'den evsiz çocukların ruh sağlığını içeren bir bildiri hazırlayıp sunmasını istemiştir. Bu istek üzerine Bowlby, çocuk bakımı ve psikiyatrisi literatürünü incelemiş ve 1951 yılında bu rapor yayımlamıştır. Raporda, anne yoksunluğunun bireyin bilhassa yaşamın ilk üç yılını kapsayan dönemde olması durumunda, kişilerin ruhsal ve fiziksel anlamda risk grubuna girebileceği açıklanmıştır. Ayrıca anne yoksunluğunun bireyin hayatında böyle olumsuz etkilere sebebiyet vermesinin nedenleri konusuna değinmiş ancak bu konu bir sonuca bağlanamamıştır (Bowlby, 2020: 24). Raporda ortaya konulan başka önemli bir ilke ise bir bebeğin, ruh sağlığı için haz ve tatmin duygularını gidermiş olduğu, anne ya da anne yerini tutan ve sürekli bakım veren kişiyle kurduğu ve deneyimlediği ilişkinin gerekliliğidir. Bebeğin ihtiyacı olan ilişkinin; sıcak, yakın ve devamlılık sağlanan bir yapıda olması gerektiği öne sürülmüştür (Akt. Hazan ve Shaver, 1994: 4).

Bowlby (1969) ilerleyen süreçlerde araştırmalarını genişleterek psikoanalitik kuramla birlikte kontrol sistemleri, bilişsel, davranışsal-evrimsel biyoloji gibi birçok sahadaki yenilikleri harmanlayarak bağlanmayı açıklayan bir eser ortaya koymuştur. Bu eserle birlikte Bowlby, bireyin ruhsal boyutunun oluşumunda nelerin etkili olduğunu ve ilk dönem yaşantılarının bu oluşumu nasıl etkilediğini araştırmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Çalışmalarında Freud'un bireyin yetişkinlik döneminden çocukluk dönemine incelenmesi anlayışından farklı bir yol izlemiştir. Bebek ve anne arasındaki karşılıklı ilişkiden yola çıkarak bireyin ilerleyen süreçlerindeki gelişimine yönelik teoriler kurmayı odak noktası haline getirmesiyle Freud'tan ayrılmaktadır (Akt. Eğrilmez, 2013: 9).

Bowlby'nin (1969) Bağlanma isimli yapıtında, Ainsworth ve arkadaşlarının da ele aldığı bağlanma stillerinin, bebeğin sosyal gelişimine yönelik katkısını kontrol etmek amaçlı çalışmalarını da içermektedir. Her iki araştırmacı bu teori kapsamında, bireylerin erken dönemlerdeki şefkatli

bağlanmayı içeren ve yaşamın erken dönemlerinde sosyal bağlanmalarının nasıl gerçekleştiğine ve gidişatın nasıl seyrettiğine yönelik bulguları ortaya koymaya çalışmışlardır (Lamb, 1980: 68).

Bowlby (1969), bağlanma kavramını iki kişi arasında bulunan kuvvetli bağ şeklinde tanımlamıştır. Bağlanma kavramı, bir yandan bebekten ebeveyne doğru bağlanmaya yönelik süreci açıklarken diğer yandan ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanma sürecinin de aydınlığa çıkmasını sağlamıştır (Akt. Bell vd., 1998: 1072). Bağ kavramı; çocuktan ebeveynine karşı ve ebeveynen çocuğa karşı geliştirdiği ve birbirini tamamlayan bağlılığa karşılık gelmektedir. Söz konusu bağların ortaya çıkışında, kişiden kişiye değişiklikler gösterilebilmektedir. Bu bağlar, bireyin bilişsel yönünü sağlıklı idame ettirmesi açısından anahtar rol oynamaktadır (Bowlby, 1988: 2).

Bağlanma teorisi, ana hatlarının açıklanması amacıyla üç önerme sunulmuştur. İlk olarak, bebeğin ihtiyaç halinde bağlanma figürüne ulaşılabilmesi ve hazır bir konumda bulunduğundan emin olması, daha güvende bir birey olmasına katkı sağlamaktadır. İkinci önermede ise bireyin bebeklik, çocukluk ve ergenlik gibi hassas dönemleri boyunca, güven duygusunu ilerleyen süreçlerde de değişiklik göstermeden sürdürmeye eğilimi bulunmaktadır. Üçüncü önermede ise bireyin bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemini kapsayan yıllardaki bağlanma figürlerine ulaşılabilirliğine ve yanıt verilebilirliğine yönelik beklentilerinin günlük hayattaki deneyimleriyle de benzer bir şekilde yansımalarının olduğu varsayılmaktadır (Bowlby, 1973: 235).

Bağlanma, ebeveynlerin bebelere yönelik sorumluluk ve bağlılık hissettikleri bir ilişkinin yanında fiziksel ve duygusal ulaşılabilirliği de kapsayan bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bağlılık duyguları oluşan ebeveynler, zaman içerisinde kendini adama duygusunun gelişmesiyle, yalnızca kendisine göre hareket etmemekte, aynı zamanda bebeklerini de düşünerek ailedeki ve toplumdaki konumlarını güvence altına almaktadırlar (Bell vd., 1998: 1075).

1.1.1. Bağlanma Davranışı

Bebek dünyaya geldiğinde, bakım veren kişinin yanına gelmesini sağlayan ve onu harekete geçiren ağlama sinyalleri yollayarak bakıcıyla yakınlık kurmak için bazı doğuştan getirdiği davranışları bulunmaktadır. Bebeğin herhangi birisine yansıttığı bağlanma davranışları, başlangıçta kişileri ayırt etmeden gösterirken zamanla bu davranışları, belli bir kişiye göstermesiyle birlikte farklı bir hal almaktadır (Ainsworth, 1989: 711). Bebekler, dünyaya sosyal ilişkiler deneyimleye yönelik bir davranış becerisiyle gelmektedirler. Yani bağlanma davranışı bireyde içgüdüsel olarak meydana gelen bir davranıştır. Bağlanma davranışının içeriği ve şekli bebeğe bakım veren kişinin yaklaşımlarına göre biçimlenmektedir. Bowlby (1969), bireyin kurduğu modellere ‘işsel işlerlik

modeli' şeklinde ifade etmiştir. Bu modellerin, ömür boyu bilinçli olmaksızın bireyin, kişilerarası etkileşimlerinde etkinliğinin devam edeceğini vurgulamıştır (Akt. Eğrilmez, 2013: 9).

Bağlanma davranışı, bir bireyin başka bir bireyde yakınlık araması ve bunu sürdürmeye çalışmasıdır. Yaşamın ilk yılının farklı zamanlarında oluşan ve farklı oranlar dahilinde gelişen içgüdüsel tepkiler, çocuğu bir yandan anneye bağlamaya yardımcı olurken bir yandan da anneyi çocuğa bağlamaya yardımcı olur. Anne ve çocuk arasındaki karşılıklı bağlanma devinimine katkı sağlar. Bebeğin anneye yakınlık kurmasına ve bağlanma davranışına sebep olan beş içgüdüsel tepki bulunmaktadır. Bu tepkilerden ikisi anneyi bebeğe karşı harekete geçiren ve yakınlığını sürdürmesini sağlayan bebeğin ağlaması ve gülümsemesidir. Bebeğin izleme ve yapışma tepkileri ise bebeğin anneye temas kurması ve anneye kurulan yakınlığı korumaya çalışan diğer iki tepkiyi oluşturmaktadır. Son olarak detaylandırılarak incelenmesi gereken emme tepkisi gelmektedir. Bebeğin dördüncü ayına girmesiyle birlikte kısa ve sert bağırmalar şeklinde anneyi çağırması durumunda bağırma tepkisi ortaya çıkmaktadır. Son dönemlerde bu bağırma tepkisi, yerini bebeğin annesinin adıyla seslenmesine bırakacaktır (Bowlby, 1958: 351, Bowlby, 2020: 252-266).

Bebeklerin bağlanma süreci birtakım basamaklardan oluşmaktadır. Yaşamın başlangıcındaki sekiz ayı kapsayan süreçte ilk bakım veren kişiyle bebek arasında bir bağlanma gerçekleşmektedir. Yaşamın ikinci yılının sonlarında bu bağlanma süreci amaca yönelik bir iş birliği şeklinde evirilmektedir. Kişilerin gelişimleri boyunca bağlanma sürecine yeni bireyleri dahil etmesi ya da bu süreçten çıkarması gibi birtakım farklılıklar beklenmektedir. Bu farklılıklara ek olarak; bireyin bağlanma hiyerarşisinin daimî üyelerini oluşturan ebeveynler, bireyin eş-bağı oluşturacağı bir ortak bulmasıyla birlikte ikincil öneme sahip bir konuma gelmektedir (Hazan ve Zeifman, 1999: 338).

1.1.2. Bağlanma Biçimleri

Yaşamının erken dönemlerinde bireyin, ebeveynleri ya da ebeveyn figürleri tarafından ortaya konan davranış örüntüleri, bireyin geliştireceği model üzerinde son derece etkili olmaktadır. Çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi sonucu ortaya çıkan güvenli bağlanma stili ve sağlıklı bir gelişim göstermemesine bağlı olarak ortaya çıkan iki güvensiz bağlanma stili olmak üzere toplamda üç bağlanma stili bulunmaktadır (Bowlby, 1988: 4). Bowlby'nin (1969) ortaya koymuş olduğu bağlanma kuramını ilerleyen süreçlerde Ainsworth ve meslektaşları (1978) belli başlıklar altında toplamışlardır (Kesebir vd., 2011: 325).

Mary Ainsworth (1978), bir çocuğun annesine karşı ne derecede ve nasıl bir bağlanma çeşidi geliştirdiğini ölçmek amacıyla 'Garip Durum Testi' adı verilen bir test tasarlamıştır. Ainsworth bu testi bebeklere uygulamıştır. Bu testin uygulanışında, bebek ve annesi birlikte özgür bir biçimde

keşfedecekleri garip bir odaya gitmektedirler. Devamında odaya yabancı bir kişinin girmesiyle birlikte anne odadan ayrılmaktadır. Annenin ayrılmasıyla bebeğin odada sıkıntılı bir durum hissetmesi halinde, odada bulunan yabancı kişi bebeği sakinleştirme görevini üstlenecektir. Annenin geçici ayrılığından sonra anne tekrardan odaya gelmektedir ve yabancı kişi odadan ayrılmaktadır. Diğer bir uygulamada ise yabancı kişi odaya tekrar geri dönmekte ve anne odadan tekrar çıkmaktadır.

Son olarak annenin odaya gelip yabancı kişinin odadan çıkması sonucunda bebeğin anneye vermiş olduğu tepkiler göz önüne alınarak çocukların bağlanma türleri üç kategori altında tanımlanmıştır. Bu kategoriler ise güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma şeklinde tanımlanmıştır (Strickland, 2001: 51).

Ainsworth ve meslektaşları (1978) tarafından yapılan gözlemler sonucunda güvenli bağlanma stili geliştiren bebekler, bakım verenlerinin odadan ayrılmaları ve odaya geri dönmeleri sonucunda bu duruma memnuniyetle karşılık vermişlerdir. Bunun yanı sıra bebekler kendilerini üzüntülü bir halde hissettiklerinde yakınlık arayışına girip rahatlayabilmektedirler. Kaygılı bağlanma gerçekleştirmiş bebekler ise bakım verenlerine yönelik kararsız tutumlarda bulunurken, bakım verenlerinin odaya tekrar girmesiyle birlikte kendilerini yatıştırma konusunda güçsüzlük hissetmişlerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin ise bakım verenlerinin odaya girmesiyle birlikte, onlarla yakınlık kurmaktan ya da etkileşime girmekten kaçındıkları gözlemlenmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 226). Bebeklerin göstermiş olduğu sinyallere bakım verenlerinin yanıt verme stiline göre iki farklı durum ortaya çıkmaktadır. Sinyallerine hazır olunan ve anlayışlı biçimde karşılık verilen bebekler, yetersiz ya da tutarsız bir biçimde karşılık verilenlerle kıyaslandığında ikinci kategoridekilerin daha endişeli ve korkulu hissettikleri gözlemlenmektedir (Wright, 2020: 435).

1.1.2.1. Güvenli Bağlanma

Bireyin sağlıklı gelişimiyle birlikte ortaya çıkan bağlanma türü güvenli bağlanma modeli olarak adlandırılmaktadır. Modele göre, bireyin günlük hayatta olumsuz ya da korku verici olarak tanımlanan durumlarla karşı karşıya kaldıklarında ebeveyn veya ebeveyn figürlerine ulaşabilmesi ve onları duyarlı ve yardımsever olarak algılaması kişinin güvenli bağlanmasını temsil etmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yaşamlarının erken dönemleri göz önüne alındığında; ebeveynlerinden özellikle annenin bebeğe karşı vermiş olduğu yanıt biçimi bebeğin ihtiyaçlarını karşılar biçimde olmaktadır. Bebeğin korunma, konfor ya da destek ihtiyacı söz konusu olduğunda anneye göndermiş olduğu sinyallere karşılık, annenin de bebeğe karşı sevgi dolu, duyarlı ve

ulaşılabilir bir biçimde bebeği destekler niteliktedir. Bebekler geliştirmiş oldukları bu teminat hissiyle birlikte dünyayı keşfetme konusunda kendilerini daha cesur ve bu konuyla ilgili baş etme konusunda kendilerini daha yetkin hissetmektedirler (Bowbly, 1988: 4).

Bu modele sahip bireylerin bebekliklerinde, ebeveyn ya da ebeveyn figürleri bulunduğu odayı terk ettikleri zaman bebekte üzüntü hali bulunmaktadır, fakat bu durum bebek tarafından bir aşırılık hali olarak algılanmamaktadır. Kısa süreli ayrılığın devamında ebeveynin bebeğin yanına tekrar gelmesiyle birlikte gerçekleşen birleşme sonucunda, bir araya gelmenin hoşnutluğunu yaşayan bebek, ortama hızlıca uyum sağlayıp dış dünyayı keşfe çıkabilmektedir. Yine bu modele sahip bireylerin çocukluk dönemlerini geçirdiği evdeki yaşantılarında, ebeveynleriyle olan ilişkilerinde sıcak, hassas ve birlikte eğlenen bir ilişki biçimi içerisinde oldukları gözlenmektedir. Ayrıca bu bireyler bebeklik dönemlerinde de öfkelerini dışarıya ifade etme konusunda korku duymamaktadırlar ve ebeveynler, çocukların yaşına özgü özerkliklerine saygı göstermektedir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide uygun bir şekilde bir araya gelme ve ayrılma özgürlüğü bulunmaktadır. Bağlanmaların çoğu bu derece kusursuz değildir. Buna ek olarak güvensiz bağlanma örüntüleri de bulunmaktadır fakat burada bahsi geçen model güvenli bağlanma modelidir (Byng- hall, 1995: 47).

1.1.2.2. Güvensiz Bağlanma

Bireyin erken dönemdeki bağlanma figürleri tarafından gereksinimlerinin yeteri kadar karşılanmaması ya da bağlanma figürlerine ihtiyaç duyduğu zamanlarda, bağlanma figürlerinin tutarsız bir biçimde varlığını sürdürmesi halinde, bireyde güvensiz bağlanma stili meydana gelmektedir. Bu bağlanma stilini geliştiren bireylerde; ilişkilere yönelik olumsuz ve ilişkilerinde daha zayıf bir tutum sergileyebilmektedirler. Güvensiz bağlanma stili, bağlanmaya ilişkin kaygı ya da kaçınma olmak üzere iki alt boyuta sahiptir (Mohr vd., 2013: 72).

1.1.2.2.1. Kaygılı / Kararsız Bağlanma

Güvensiz bağlanma stillerinden biri olan kaygılı bağlanma stili, bireyin ihtiyaç duyup ebeveynine ulaşmaya çalıştığı zaman, ebeveynin bireye karşı yardımsever bir şekilde yaklaşım sergileyip sergilememesi ya da uygunluk halinin olup olmaması durumunu ifade eden bağlanma stilidir. Bu modelde, ebeveynin bazen bebeğe karşı uygun ve yardımsever olması, bazen de ayrılıklara ve terk edilmeye yönelik tehditleri içeren davranışlar sergileyebilmektedir. Bu modele sahip bireyler, dünyayı keşfetme konusunda endişeli bir tutum sergilerler. Bunun yanı sıra, yaşamış oldukları belirsizlik durumlarından ötürü ayrılık kaygısına yatkın ve yapışma eğiliminde olmaktadır (Bowlby, 1988: 4).

Bireyin bağlanmaya ilişkin duyduğu kaygı, bireyin artan uyarılmışlık düzeyi ile özellikle bağlanma figürleri tarafından reddedilmeye ya da terk edilmeye karşın hissettiği korkuyu ifade etmektedir (Wright, 2020: 435).

Kaygılı / kararsız bağlanma stilinin ortaya çıkmasına çocuğun sıkıntılı olduğu durumlarda ebeveynlerin ya da bakım veren kişinin ulaşılabilir olma konusunda tutarlı bir davranış tutumu sergilememeleri sebebiyet vermektedir. Bireyin çocukluk döneminde karşılaşmış olduğu tutarlılık konusundaki eksikliğine tepki verme biçimi, genellikle bağlantı kurma şeklinde gerçekleşirken; yetişkinlikteki romantik ilişkilerinde ise bu örüntünün devam etmesiyle birlikte bireyin sıkıntılı zamanlarında daha aşırı bir hal alabilmektedir. Ebeveynler çocuklarını aşırı tepki veren biri olarak algıladıkları zaman, çocuklarının davranışları ebeveynler üzerinde hayal kırıklıkları yaratmaktadır. Bu hayal kırıklıkları sonucunda ebeveynler, bebekleri için daha az ulaşılabilir bir konuma gelebilmektedir. Bu durum sonucunda ise ebeveynler çocuklarına daha fazla bağımsızlık aşılama yöneliminde bulunabilmektedirler. Ebeveyn ve çocuk arasındaki bu bağlanma stilini artıracak şekilde tepki verilmesi sonucunda belirgin bir başlangıç noktası olmayan bağlanma stili olarak ortaya çıkmaktadır (Brown, 2014: 394).

1.1.2.2.2. Kaçınmacı Bağlanma

Güvensiz bağlanma stillerinden biri olan kaygılı-kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireylerin anneleriyle deneyimledikleri ilişkiye göz atıldığında; bireyin korunma ya da rahatlık ihtiyacı için annelerine yaklaşım sergilediklerinde, annelerinin bireylere karşı sürekli reddedici bir yaklaşım sergilemeleri sonucunda bu bağlanma stili oluşmaktadır. Bu bağlanma stiline sahip bireylerin kendi yaşamlarında, başkaları tarafından bakım arayışına girdikleri zaman, onların kendilerine yardımcı olacağına dair güvenlerinin bulunmayışı ve reddedileceklerini düşünmelerinden kaynaklı, yaşamlarını başka kişilerin desteği ya da sevgisi olmadan devam ettirmeye çalışırlar (Bowlby, 1988: 4). Başka bir deyişle; bağlanmaya ilişkin kaçınma kavramı, bireyin güvenlik, rahatlık ve korunma gibi bağlanma ihtiyaçlarının reddedilmesine ve sıkıntılı zamanlarında bağlanma ihtiyaçlarının etkin bir şekilde yanıtlanmasına yönelik güvenirliliğin eksikliğiyle ifade edilmektedir (Wright, 2020: 435).

Bebek, ebeveyne ya da bakım verene duygusal bağlamda ulaşmaya çalıştığı anda, ebeveynlerin ya da bakım verenin kendisine karşı mesafeli ya da tepkisiz davranış kalıpları sergilemeleri sonucunda, bebek bu durumu fark ederek bakım vereniyle bu olumsuz etkileşime karşı daha mesafeli bir davranış kalıbı ortaya koyarak geri bildirimde bulunacaktır. Bebeğin, ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından düzenli bir biçimde karşılanmamış olan ihtiyaçları sonucunda

kaçınmacı bağlanma stili ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak, bebek, deneyimlemiş olduğu yaşadığı hayal kırıklığını gidermek amacıyla duygusal bağ kurmaktan kaçınmayı öğrenir ve yetişkinlik döneminde de öğrenmiş olduğu bu bağlanma modelini sürdürmeye devam etmektedir (Brown, 2014: 394).

Kaçınmacı bağlanma stiline sahip bebeklerin, bakım verenleriyle yaşamış oldukları ayrılık durumlarındaki tepkileri diğer bağlanma stillerindeki bebeklere göre farklılık göstermektedir. Bu bağlanma stiline sahip bebeklerin, ayrılık durumunda yaşamış oldukları sıkıntıyı çevreye daha az ifade ettikleri gözlemlenmektedir. Bu bağlanma stiline sahip bebekleri diğer bebeklerden ayıran en önemli nokta ise bakım veren kişiyle ayrılık sonrasında yeniden bir araya gelme sürecinde vermiş oldukları tepkilerdir. Ayrılık sonrasında yeniden bakım verenleriyle bir araya gelen bu bebekler, onlara karşı yakınlık gösterme ya da etkileşime geçme konusunda kaçınmacı davranış örüntüleri sergilemektedir. Bebeğin bakım verenlere karşı göz teması kurmaktan kaçınması, boş bir ifadeyle bakması, vücudunu ya da başını onlardan farklı yöne çevirmesi gibi çeşitli davranış biçimleriyle kaçınmalarını ifade etmektedirler (Bartholomew, 1990: 151).

1.1.2.3. Yetişkin Bağlanma Biçimleri

Bowlby'e (1969, 1982) göre, bebeğin hayatta kalma ve güvenliğini sağlama amacıyla doğal seçim tarafından oluşturulan ve bireyde doğuştan var olan motivasyon sistemi olarak tanımlanan bağlanma davranışı bulunmaktadır. Bireyde var olan bu davranış, bağlanma davranış sistemi tarafından düzenlenmektedir. Bu biyolojik sistemler, bebeğin hem bakım vereniyle arasındaki duygusal ve davranışsal dinamiklerinde hem de yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki dinamiklerinin yönetiminde önemli rol almaktadır (Akt. Fraley ve Shaver, 2000: 133).

Bağlanma kuramına göre; yaşamın ilk dönemlerini kapsayan çocukluk döneminde, bakım veren kişi ve birey arasındaki ilişkiler sonucunda ortaya çıkan deneyimler, bireyin yakın ilişkilerindeki işleyiş modelini oluşturmaktadır. İlerleyen dönemde kişinin kuracağı yakın ilişkiler, çocukluk döneminde oluşturmuş olduğu model temel alınarak yeniden gözden geçirilebilmektedir ve bu model kişinin yakın ilişkilerindeki tepkilerine rehberlik etmektedir. Bunun yanı sıra, kişinin ilerleyen dönemlerinde romantik partnerine yönelik duyarlı bir kişiliğe sahip olup olmaması ya da benliğinin sevgiye değer olup olmamasına yönelik inançlarını, beklentilerini ve isteklerini oluşturmaktadır (Pietromonaco, DeBuse ve Powers, 2013: 64).

Bowlby (1979), bağlanma kuramıyla birlikte birçok önemli noktaya değinmektedir. Öncelikle, bebeklerin birincil bakım veren kişilerle kurmuş olduğu bağı ortaya koyarak açıklamaktadır. Kurulmuş olan bağ sonucunda; bebeklerin, bakım verenlerinden ayrıldığında, duygusal açıdan

yaşamış oldukları sıkıntılı durumları ele almaktadır. İnsanın doğumundan ölümüne kadar olan süreçte kurmaya çalıştığı bağlanma davranışının aynı zamanda bireyi tanımladığını da ortaya koymuştur (Hazan ve Shaver, 1987: 511).

Zeifman ve Hazan (2008) eş-bağı ve ebeveyn-çocuk arasındaki dinamiğin tabiatına ilişkin benzerlikler olduğunu bildirmişlerdir. Bu iki dinamiğin içeriğinde de fiziksel temas türleri bulunmaktadır. Ayrıca bağlanmayı destekleyen oksitosin hormonunun salınımının iki ilişkinin dinamiğinde de var olduğuna yönelik benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerliklere ek olarak, yetişkinlikte kurulan eş-bağı, bireyin bağlanmayı tesis eden bağlarının anahtar fonksiyonları olan yakınlık bakımı, bireyin ihtiyaç anında güvenli bölge araması, ayrılık durumlarında ve güvenli zamanlarda bireyin güvenli bir üs ihtiyacını giderme gibi işlevlerine hizmet etmektedir. Yetişkinlikte kurulan eş-bağında, bireyin anahtar fonksiyon ihtiyaçları giderilirken çoğunlukla partnerler, ebeveyn rolünü üstlenmektedir. Bunun yanı sıra romantik ilişkilerdeki bağlanma sistemi, bakım verme ve cinsellik gibi diğer davranışsal sistemlerle etkileşime girerek çalışmaktadır (Akt. Hepper ve Carnelley, 2012: 3).

Birey, yakın bir ilişki sürecine başladıktan sonra bağlanma biçimini seçmemekte, bu durumun aksine, bağlanabildiği bir ilişki türüne kendini daha yakın hissetmektedir. Yakın ilişkilerdeki bağlılık ifadesi, ilişkinin dinamiğine sonradan dahil olan bir bileşen olmanın aksine, yakın ilişkilerin inşa edilmesinde anahtar bir rol üstlenmektedir. Birey, bağlanabildiği insanlarla ilişkilerinin devamlılığını ve kalıcılığını sağlamak amacıyla efor sarf etmektedir (Güleç, 2013: 22).

Bağlanma kuramıyla birlikte bağlanma figürleri, hiyerarşik bir düzenle açıklanarak kavramsallaştırılmaktadır. Bireyin yaşamında çoğunlukla bir ebeveyn ya da iki ebeveyni temsil eden birincil anlamda bakım veren bağlanma figürleri, bireyin ilk yıllarını oluşturan bebeklik döneminde önemli bir yere sahiptir. Bireyin ilerleyen zaman dilimlerinde, birincil bağlanma figürleri olan ebeveynlerinin yanı sıra; arkadaşlık, eş gibi farklı ilişki paternleriyle de bağlanma figürlerinin işlevini devam ettirmektedir. Ebeveyn, romantik partner ya da yakın arkadaşlar gibi birincil bağlanma figürleri, bireyin hayatında güçlü sevgi bağlarını devam ettirdiği ve uzun vadeli süreçlerini kapsayan önemli bir yere sahiptir. Bireyin var olan yakınlık gereksinimi yalnızca insan gibi somut varlıklarla sınırlı değildir. Bunun yanı sıra soyut anlamda Tanrı gibi temsili figürlerle de giderilmeye çalışılabilmektedir. Buna ek olarak; akademik alanda öğretmen ya da süpervizör, terapötik çerçevede terapist, örgütsel çerçevede yöneticiler gibi sadece belirli bir çerçeve dahilinde destek kaynağı olarak gösterilmiş bağlanma figürleri de tanımlanmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2003: 7).

Hazan ve Shaver (1987) tarafından romantik bağlanma, bir kişinin diğeri bir kişiyle kurduğu bağ sonucunda romantik bir biçimde karşı tarafa geliştirmiş olduğu bağlanma süreci olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle romantik bağlanmada kurulan bağ, bireyin çocukluk döneminde bakım veren kişi ile oluşturmuş olduğu bağa benzemektedir. Diğeri bir deyişle, bireyin yetişkinlik dönemindeki romantik bağlanma gerçekleştirdiği partneri, çocukluk dönemindeki ebeveynlerinin sağlamış olduğu duygusal desteğe benzer nitelikler taşıyorsa benzer anlamdaki bağlanma davranışları, bireyin ebeveynlerinden romantik partnere doğru geçiş sağlayacaktır (Akt. Wright, 2020: 435-436).

Ainsworth ve meslektaşları (1978) tarafından geliştirilmiş olan üç çeşit bağlanma stillerine (güvenli, kaçınmacı ve kaygılı/kararsız) paralel bir biçimde, Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki bağlanma stillerini kavramsallaştırmıştır. Hazan ve Shaver'a (1987) göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, romantik ilişkilerine yönelik deneyimlerini güvenli, mutlu ve arkadaşça olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra romantik partnerlerinin sahip oldukları kusurları kabullenici bir biçimde destekleyebilmektedirler ve romantik ilişkilerini daha uzun süre devam ettirme eğiliminde olmaktadır. Güvensiz bağlanma stillerinden biri olan kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise romantik ilişkilerine yönelik genellikle olumlu bir deneyim sahibi olmadıklarını ifade etmektedirler. Bu bireyler, romantik ilişkilerini, duygusal açıdan inişli-çıkışlı, yakınlık korkusu ve kıskançlık gibi durumlarla nitelendirmektedirler. Diğeri güvensiz bağlanma stili olan kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler ise romantik ilişki deneyimlerini; duygusal iniş-çıkışlarla birlikte, saplantı içeren bir aşk deneyimi, karşılıklı arzu, aşırı cinsel deneyimler ve kıskançlık gibi kavramlarla karakterize etmektedirler (Hazan ve Shaver, 1987: 513-515).

Güvensiz bağlanma stiline sahip bireyler, romantik ilişkilere yönelik tutumlarında, romantik ilişkilere girme konusunda kaçınma eğiliminde ya da romantik ilişki içerisinde yakınlaşmaya yönelik endişeli ya da kararsız hissedebilmektedirler. Güvensiz bağlanma stillerinden biri olan kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler ise ihtiyaç hissettikleri durumda insanların ulaşılabilir olmayacağını düşünmekte ve güvensiz hissetme eğiliminde olmaktadır. Diğeri güvensiz bağlanma stili olan kaçınmacı bağlanma stiline sahip bireyler ise başkalarına yakınlık kurmaktan ve başkalarına bağımlı olmaktan rahatsızlık duymaktadırlar (Zamora vd., 2013: 203).

Bireylerin yetişkinlik döneminde kurmuş oldukları ilişkilerin bağlanma seviyeleri üzerinde, bireylerin de kontrollerinin etkisi söz konusu iken, bebeklik dönemindeki bakım verenleriyle kurmuş oldukları bağda, doğuştan gelen bir etki bulunmaktadır. Bu duruma binaen bireylerin,

çocukluk çağında almış oldukları bağlanma ya da bağlanmama motivasyonlarına göre yetişkinlikteki bağlanma stilleri farklılık göstermektedir (Bartholomew, 1990: 149).

Yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerine yönelik modeller konusunda, Hazan ve Shaver (1987) tarafından ortaya konulan üçlü bağlanma stili modelinin ardından ilerleyen yıllarda Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından dördü bağlanma stili modeli ortaya koyulmuştur. Bowlby'nin (1973) ortaya koymuş olduğu makalede öne sürmüş olduğu noktalardan biri ise bağlanma stilleri modellerinin bireyin benlik imajları ya da başkalarının imajları açısından kişiden kişiye farklılık göstermesidir. Özetle; bireyin kendine yönelik olumlu ya da olumsuz imajları ve başka kişilerin olumlu ya da olumsuz imajlarına göre bağlanma stilleri çeşitlilik gösterebilmektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991: 227), Bowlby'nin (1973) değinmiş olduğu bu iki önemli noktayı ele almışlardır. Bireyin kendine ya da başkalarına karşı olumlu ya da olumsuz imajlarından ortaya çıkmış olan kombinasyonların herhangi bir araştırmada ele alınmaması konusuna dikkat çekerek ortaya çıkan bu kombinasyonları tanımlamışlardır.

Bartholomew ve Horowitz (1991: 226) tarafından bireyin olumlu ya da olumsuz kendilik imajı ve başka kişilerin olumlu ya da olumsuz imajlarının kombinasyonları sonucunda dört farklı yetişkin bağlanma stili ortaya koymaktadırlar. Bu dört bağlanma stilleri ise güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleridir.

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Düksek)
Olumlu (Düşük) BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma) Olumsuz (Yüksek)		GÜVENLİ Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
		KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 1: Dördü Bağlanma Modeli (Sümer ve Güngör, 1999: 76)

Yukarıda gösterilmiş olan şekilde sol üst kutuya denk gelen güvenli bağlanma stili; bireyin olumlu kendilik imajı ve başkalarının olumlu imajının bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkan kombinasyonu ifade etmektedir. Bu kombinasyon sonucu ortaya çıkan güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerine yönelik benlik algıları konusunda olumlu bir tutuma sahip olmanın yanı

sıra başkaları tarafından kabul görme ve sevmeye değer bulduklarını düşünmektedirler. Buna ek olarak; güvenli bağlanma gerçekleştiren bireylerde, içselleştirilmiş bir kendilik değeri mevcuttur ve bireylerin yakın ilişkilerde yakınlık kurmaya ilişkin rahatlıkları söz konusudur (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227, Bartholomew ve Shaver, 1998: 31).

Sağ üst kutuda bulunan saplantılı bağlanma stili modeli ise bireyin kendine yönelik olumsuz imajı ve başkalarına yönelik olumlu imajının kombinasyonu sonucu ortaya çıkan bağlanma modellerinden biridir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler; başkaları tarafından kendilerine yönelik uygun tepkilerin verilmesi sonucunda kabul ve değer görebileceklerine ve kendilerini güvende hissedebileceklerine dair inançları ve beklentileri bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı bu bağlanma stiline sahip bireyler genellikle endişeli bir biçimde dışarıdan gelecek olan kabul ve onayı elde etmek üzere çaba göstermektedirler. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) tanımlamış olduğu saplantılı bağlanma stili; Hazan ve Shaver'in (1987) tanımlamış olduğu üçlü bağlanma stilinden kaygılı/kararsız bağlanma stilini karşılamaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227; Bartholomew ve Shaver, 1998: 31).

Sol alt kutuda ismi belirtilmiş olan kayıtsız bağlanma stili ise; bireyin olumlu kendilik imajı ve başkalarının olumsuz imajı ile kombinasyonu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, diğer insanlar tarafından olumsuz beklentilerden biri olan reddedilmeye yönelik tutumlardan kaçınılmaktadırlar ve kendilerini korumak amacıyla yakınlık kurma konusunda kaçınma davranışı göstermektedirler. Buna ek olarak; bu bağlanma stiline sahip bireyler yakın ilişkilerin değerliliği konusunu reddederek bireyin kendilik değerinin önemli olduğuna inanmaktadırlar. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) tanımlamış olduğu kayıtsız bağlanma stili; Hazan ve Shaver'in (1987) tanımlamış olduğu üçlü bağlanma stilinden kaçınan bağlanma stilini karşılamaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227, Bartholomew ve Shaver, 1998: 31).

Son olarak sağ alt kutuda belirtilen korkulu bağlanma stili ise bireyin hem kendilik hem de başkalarıyla ilgili olumsuz imajının kombinasyonu sonucunda ortaya çıkmaktadır. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler; kaygılı bireylerde görülmekte olan başkaları tarafından onaylanma ve kabul edilmeye yönelik bağımlılık duygusuna sahiptirler. Fakat bağımlılık duygusunun yanı sıra bireylerin sahip oldukları olumsuz beklentiler arasında yer alan biri tarafından reddedilme ya da hayatındaki birini kaybetme gibi durumlardan kendilerini korumak amacıyla bir başkasıyla yakın ilişki kurmaktan kaçınılmaktadırlar. Bu şekilde bireyler yaşanması olası olan hayal kırıklıklarına karşı kendilerini koruduklarını düşünmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227, Bartholomew ve Shaver, 1998: 31).

1.2. Cinsel Yönelim

Cinsel yönelim kavramı genellikle; cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik gibi kavramlarla karıştırılmaktadır. İngilizcede 'sex' kavramıyla ifade edilen cinsiyet kavramı; kültürün üzerinde herhangi bir etkisi olmayan ve bireyin gen, kromozom ve hormonların belirleyici etkisiyle kadın ve erkeğin biyolojik açıdan kategorilere ayrışmasını ifade etmektedir. Diğer bir deyişle cinsiyet, bir bireyin biyolojik açıdan erkek veya kadın olmasını açıklayan bir terimdir. Bununla birlikte gelişen teknoloji çağında, insan eliyle bireylerin biyolojik cinsiyetlerine müdahale söz konusu olabilmesine rağmen cinsiyet kolaylıkla değişmeyen nispeten kararlı yapıya sahip bir kategoridedir (Helgeson, 2012: 3). Cinsiyet ya da biyolojik cinsiyet kavramının tanımlanmasında etkili olan faktörler bulunmaktadır. Bireyin cinsel organı, doğumundan önceki süreçlerde gelişmeye başlaması ve yetişkinlik döneminde de gelişimini tamamlaması gibi faktörlerin sonucunda bireyin, kadın ya da erkek şeklinde tanımlanmasını sağlamaktadır. Bireyin biyolojik cinsiyet kavramının tanımlanmasında etken rol oynayan cinsel organın herhangi bir kaybı gibi durumlarla karşılaşıldığında bireyin biyolojik cinsiyetinin değişikliği gibi bir durum söz konusu değildir. Bundan dolayı cinsiyet kavramını oluşturan belirleyici unsur, kişinin salt cinsel organı değildir. İki tema altında cinsiyet kavramı ele alınmaktadır. Bunlardan ilki olan genotipik cinsiyet, bireyin genetik açıdan yapısını ve bireyin XX (kadın) ya da XY (erkek) gibi hangi kromozom yapısında olduğunu ifade eden cinsiyet tipidir. İkinci olarak bahsedilen fenotipik cinsiyet türü, bireyin doğum ya da doğum sonrasındaki dönemde fiziksel niteliklerini kapsayan cinsiyet tipidir.

İnterseks kavramında ise bireyin cinsel organıyla ilgili biçim konusunda kesinlik olmama durumunu ya da bireyin iç ve dış bölgedeki organlarıyla çelişkili olma durumunu ifade etmektedir (Başar, 2013: 13).

Diğer bir kavram olan 'gender' kelimesinin Türkçe'ye uyarlanması, toplumsal cinsiyet kavramı şeklinde gerçekleşmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramı; erkek ve kadının toplumdaki sosyal kategorilerini ifade etmekle beraber cinsiyet kavramının aksine daha akışkan bir kategori olarak tanımlanmaktadır. Cinsiyet kavramı, farklı kültürler arasında aynı tanımlamaya tabi tutulurken toplumsal cinsiyet kavramının tanımına yönelik ortak bir bakış açısı bulunmamaktadır. Bunun nedenlerinden biri ise kadın ve erkeğin toplumun kendi içerisinde nasıl davranış sergileyeceğine yönelik her toplumun kendine özgü bir anlayış biçimine sahip olmasıdır (Helgeson, 2012: 4).

Toplumsal cinsiyet kavramı kişinin doğuştan var olan, biyolojik açıdan kadın veya erkek olarak getirmiş olduğu özelliklerin yanında bu yapılara özgü psikolojik değerleri de barındırmaktadır. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet kavramının oluşmasını sağlayan bileşenler; toplum ve kültür

tarafından biyolojik açıdan kategorize edilmiş olan kadınlığa veya erkeklığe yönelik beklentilerden ve atfedilen özelliklerden oluşmaktadır (Dökmen, 2017: 20). Toplumsal cinsiyetin bireye atfetmiş olduğu kadınsılık ya da erkeksilik rollerinin belirleyicisi, bireyin içinde bulunmuş olduğu kültüre, bulunduğu konuma ve içinde bulunduğu zaman gibi birçok faktöre göre şekillenmektedir. Bireye atfedilen kadınsılık ya da erkeksilik olguları bireyin dış görünümünü, konuşma biçimini, günlük hayattaki davranışlarını ya da meslek seçimi gibi birçok alandaki kararlarını etkilemektedir. Fakat toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet kavramının aksine bireyin farkındalık sağlaması halinde, isteğine göre emek vermesi sonucunda değişebilen esnek bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim kavramları etkileşim halindedir ancak birbirleriyle doğrudan bağlantılı kavramlar değildir. Örneğin; homoseksüel erkek birey daha kadınsı ya da daha erkeksi görünebileceği gibi daha kadınsı görünen bir erkek bireyin cinsel yönelimi; heteroseksüel, homoseksüel ya da biseksüel olabilmektedir (Başar, 2013: 15).

İnsanlar yalnızca üremek ya da nesillerin devamı için cinsel davranışta bulunmamaktadır. Bu amaçların dışında da cinsellik, bireyler arasında yaşanan, özellikle iki birey arasındaki ilişkinin temel noktalarından birini oluşturmaktadır ve toplumsal açıdan da önemli kültürel bir unsur olarak sayılabilmektedir. Cinselliği, salt cinsel eylem üzerinden tek bir boyutta ifade etmek doğru olmamaktadır. Cinsellik konusunda bireyin gündelik hayatında hem ferdi açıdan hem de toplumsal açıdan bireyin, cinsel yönden kendini nasıl algıladığı ve ifade ettiği, diğer kişilerin cinselliğe yönelik tavırlarını nasıl değerlendirdiği ve cinselliğe dair ne düzeyde ilgi duyduğu gibi birçok boyutta değerlendirilmektedir. Cinselliğin bireyler tarafından tek bir boyuta indirgenip değerlendirilememesinden ötürü, cinsel kimliği oluşturan nitelikler çok farklılık gösterebilmektedir (Başar, 2014: 245-246).

Diğer bir önemli kavram olan cinsel kimlik kavramı ise İngilizce karşılığı 'gender identity' kavramına karşılık gelmektedir. Bu konuya ilişkin literatürde ve Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabında (DSM) bu haliyle kabul edilmiş bir çeviri olarak benimsense de son dönemlerde, daha doğru bir çeviri olarak kabul edilen 'cinsiyet kimliği' kavramı kullanılmaktadır (Başar, 2013: 16).

Cinsiyet kimliği; kişinin iki ya da üç yaş dönemini kapsayan süreçte oluşan ve ergenlikte güçlü bir yapı halini alan biyolojik ve sosyolojik faktörlerin bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bireyin hayatında bir kez oluştuktan sonra yaşam boyunca genellikle sabit bir halde bulunmaktadır (Strickland, 2001: 274).

Cinsiyet kimliği kavramı; bireyin kendini kadın ya da erkek cinsiyetine ait hissedip o cinsiyetle özdeşleşmesini ifade etmektedir. Başka bir deyişle; kişinin kendi içinde bulunduğu bedenini algılayıp kabullenmesi ve benliğiyle uyumlu bir halde benimsemesi durumunda, bireyin kendini kadın ya da erkek şeklinde tanımlaması sonucunda kendiyile huzurlu ve barışık olarak bir bütünlük oluşturmasıdır (Özsungur, 2010: 164). Cinsiyet kimliğinin ortaya çıkması ve gelişmesi sürecinde, başta biyolojik unsurlar olmak üzere bireyin içinde büyümüş olduğu aile, yetişmiş olduğu çevre ve bireyin zihinsel yapısı gibi birçok etkenin bir araya gelmesi sonucunda oluşan karmaşık bir işleyiş söz konusu olmaktadır. Bireyin bu karmaşık süreci, birçok farklı sosyal bilim dalındaki bakış açısıyla ele alınmaktadır. Cinsiyet kimliğinin gelişim sürecini detaylandırılmış bir şekilde ele alan kuramlardan biri de Psikanaliz yaklaşımı olmuştur (Özsungur, 2010: 165).

Cinsiyet kimliğinin ortaya çıkmasında değerli bir adım olarak sayılabilecek durumlardan birisi, bireyin üç yaşını karşılayan dönemde, kardeşleri ya da akranları tarafından biyolojik açıdan farklılıkları gözlemlemesiyle oluşan ilk farkındalıklarıdır. Bireyin farkına varmış olduğu biyolojik farklılıkların ardından toplum tarafından kadınlığa ya da erkeklığe yönelik yüklenmiş olan farklılıkların bilincine varmasıyla bu süreç devam etmektedir. Bunun sonucunda çocuk kendi cinsiyetindeki ebeveynini model alma ya da taklit etmeyle birlikte özdeşleşmeye çalışmaktadır. Bu özdeşleşme dönemindeki cinsiyet kimliğinin oluşumunun açıklandığı sürece Freud (1900), ‘Oedipus Kompleksi’ ismini vermiştir (Akt. Strickland, 2001: 274).

Freud (1900) tarafından ortaya konulmuş olan Oedipus Kompleksi, bireyin cinsiyet kimliğini nasıl kazandığını açıklamaktadır. Bu komplekse göre bireyler, çocukluk dönemindeki karşı cinsiyetteki ebeveynine yönelik duymuş olduğu ensest arzuların yanı sıra hemcinsinden olan ebeveynine dair duyduğu rekabete dayalı duygularını bastırmasını da içeren bir dönemi açıklamaktadır (Akt. Strickland, 2001: 169).

Psikoanalitik kurama göre bireyin; erkeksilik ya da kadınsılık gibi toplumsal cinsiyetleriyle ilişkili davranışlarda bulunmasını etkileyen en önemli süreç, bireyin çocukluk döneminde aynı cinsiyetine sahip olan ebeveynle kurduğu özdeşleşme ile bağlantılı gerçekleşen süreci kapsamaktadır. Aynı şekilde bireyin; karşı cinsiyete ilişkin davranış kalıplarına uygun örüntülere sahip olması da yine karşı cinsiyetinden ebeveynle gerçekleştirdiği özdeşimle açıklanmaktadır. Örneğin; erkek çocuk babayı rol model alarak kurmuş olduğu özdeşimle beraber erkeklığe uygun nasıl biri olması gerektiğini öğrenirken, kız çocuk ise anneyi rol model alarak kurmuş olduğu özdeşimle beraber kadınlığa uygun nasıl biri olması gerektiğini öğrenmektedir (Pehlivan, 2017: 507).

Cinsiyet kimliğinin boyutlarından biri olan cinsel yönelim, bireyin cinsel ve duygusal açıdan ilgi duyduğu, uyarıldığı ya da arzuladığı cinsiyete ilişkin bilgi verirken cinsiyet kimliği ise bireyin kendini kadın ya da erkek cinsiyetlerinden biri olarak hissetmesiyle ilgili bilgi vermektedir. Bireyin hangi cinsel yönelime sahip olduğu, cinsiyet kimliğini etkilememektedir. Örneğin bir homoseksüel birey, ilerleyen dönemlerde trans bireye dönüşmemektedir fakat trans bir birey; cinsel yönelimlerden herhangi birine sahip olabilmektedir. Sonuç olarak; cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim arasında devamlılık sağlayacağı gibi bir özellik bulunmamaktadır. Bununla birlikte bireyin cinsel yönelimi tanımlanırken yalnızca cinsel eylemiyle ifade edilemeyeceği gibi bireyin hissetmiş olduğu anlık cinsel ve duygusal ilgisinden ziyade daha uzun süreli ilişkiyi ele alan ve cinsel yönelimi tüm boyutlarıyla analiz eden bir yaklaşım gerekmektedir (Başar, 2014: 248).

Amerikan Psikiyatri Birliği'ne (APA) göre, başka bireylere karşı duyulan duygusal ve cinsel çekim ile bundan kaynaklanan sosyal ve davranışsal yakınlığa cinsel yönelim denir. Cinsel yönelim, bireyi oluşturan yapı taşlarından biridir. Birey bir veya birden fazla toplumsal cinsiyete ilgi duyabilir ya da hiçbirine ilgi duymayabilir. Bu durum cinsel yönelimlerin bireyler arasında; homoseksüellik, heteroseksüellik, aseksüellik, biseksüellik gibi farklı kategorilerle tanımlanabilmektedir (APA, 2015: 862). Cinsel yönelimlerin sınıflandırılması, genellikle üç farklı cinsel yönelim şeklinde kategorize edilmektedir. Bunlardan ilki; kendi cinsiyetinden bireylere karşı çekim hissetme olarak ifade edilen homoseksüellik, ikincisi; karşı cinsten bireylere karşı çekim hissetme olarak tanımlanan heteroseksüellik ve sonuncusu her iki cinsiyetten bireylere karşı çekim hissetme olarak ifade edilen biseksüelliktir (Strickland, 2001: 306).

Kategorize edilmiş olan üç farklı cinsel yönelimlerden birisi olan heteroseksüel kavramı; bir kişinin karşı cinsiyetinden bir kişiye yönelik geliştirmiş olduğu cinsel, duygusal ve romantik açıdan çekim halini ifade etmektedir (TODAP, 2017: 16).

Homoseksüellik ya da diğer bir kullanım şekliyle eşcinsellik terimi; bireyin hem cinsiyetinden olan bir bireyle arasında gerçekleşen cinsel ve/veya duygusal çekim sonucunda, kişinin cinsel yönelimini ifade eden bir terim olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde genellikle; homoseksüel erkek bireyleri tanımlamak için 'gey' ifadesi kullanılırken homoseksüel kadın bireyler için ise 'lezbiyen' ifadesi kullanılmaktadır (TODAP, 2017: 15).

Homoseksüel kelimesi, heteroseksüel kelimesinin antitezini belirtmek amacıyla tasarlanmış bir kelime olarak üretilmiştir. Böylece Latince'de kullanılan 'erkek' kelimesinin kullanımı yerine, cinsel birliktelik yaşayan kişilerin aynılığını ifade etmek amacıyla Yunan kökenli olan 'homo' kelimesinden türetilmiştir. Kendi cinsiyetinden bireylere ilgi duyan kadın bireyler için kullanılan

lezbiyen terimi ise Yunanistan'da bulunan 'Lesbos' isimli adada bulunan Sappho isimli kadın şairin şiirlerinde söz edilmiştir ve bu adadan ismini almıştır (Kinsey vd., 1948: 613).

Geçmişten bugüne kadar homoseksüellik üzerine yapılmaya çalışılan tartışmalarda, homoseksüellik kavramı tabu olarak yaklaşılacak konulardan biri olmuştur. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı olan DSM'de 1973 yılına kadar zihinsel bir hastalık olarak tanımlanan homoseksüellik, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından verilen kararlarla DSM'den çıkarılmıştır. İngilizcede 'gay' olarak kullanılan terim, kendi cinsiyetinden bireylere karşı cinsel çekim duyan kadın ya da erkek bireyi temsil ederken 'lesbian' şeklinde kullanılan terim ise yalnızca kendi cinsiyetinden bireylere karşı cinsel çekim duyan kadın bireyleri temsil etmektedir (Strickland, 2001: 306).

Diğer bir cinsel yönelim türü olan biseksüellik için ortak bir tanımlama bulunmamaktadır. Bazı görüşlere göre; bireyin bir yıl ya da daha az süre içinde aynı anda iki farklı cinsiyetten bireyle yaşamış olduğu cinsel birliktelik, biseksüellik olarak tanımlanmaktadır. Bazı görüşlere göre ise biseksüellik kavramı daha geniş bir perspektifte ele alınarak açıklanmıştır. Bu açıklamalarda biseksüellik; bireyin, hayatının herhangi bir parçasında her iki cinsiyete karşı hissetmiş olduğu cinsel çekim ya da kurmuş olduğu ilişki olarak tanımlanmıştır. Her bireyde eril ve dişi bir yanın bulunduğunu ortaya koymuş olan Freud'a göre ise biseksüellik kavramı, insanlarda var olan ortak bir eğilimi ifade etmektedir. Ayrıca her iki cinsiyette de var olan eril ve dişi yanın, bireyin karşı cinsiyetinde bulunan kişiye yönelik heteroseksüel bir yaklaşımla ilgi duyduğunu ifade etmektedir (Strickland, 2001: 84).

1.3. Romantik İlişki Doyumu

Erickson'a (1953, 1965, 1968) göre, bireylerin ergenlik dönemiyle ortaya çıkan ve genç yetişkinlikte devam eden kimlik gelişim sürecinde bir partnerle yakın ilişki kurmak ve geliştirmek son derece önemlidir. Bu dönemlerde; bireyin yakın ilişkiyi benimsemesi ve gerektiğinde özverili bir biçimde ödün vermesi beklenmektedir (Akt. Özbiçer ve Atıcı, 2018: 266-267). Yetişkin bir bireyin kaliteli yakın ilişkilere sahip olma yetisi, bireyin ruh sağlığını ve iyi olma halini etkileyen temel bir unsurdur (Montgomery, 2005: 346). Yakınlık kavramıyla birlikte; yakın bir ilişki içerisinde bulunan bireylerin, karşılıklı olarak bağlılık göstermesi ve aynı zamanda birbirlerine ne kadar bağlı oldukları ifade edilmektedir. Çocukluk döneminde; aile ve arkadaşlık ilişkileri ile sınırlı iken ergenlikle beraber ortaya farklı bir yakın ilişki türü olan romantik ilişki ortaya çıkmaktadır. Romantik ilişkinin ortaya çıkmasıyla romantik ilişki türü, bireyin hayatında önemli bir merkez haline gelmektedir (Adams vd., 2001: 353-354). Sullivan'a (1953) göre ise romantik ilişki türünde,

var olan yakınlık gereksinimlerinin yanı sıra bireyin cinsel ihtiyaçlarını da içermektedir (Akt. Connolly ve Goldberg, 1999: 270).

Romantik ilişkiler; bireylerin hayatlarında bulunan romantik partnerleriyle birlikte yaşama, flört etme, evlilik ve uzun süreli ortaklıklar gibi ilişki türlerini içinde barındıran kişiler arası bir ilişki türüdür (Hendrick ve Hendrick, 2006: 881). Bu ilişki türü, ergenlikte başlayıp erken yetişkinlik dönemiyle birlikte daha ciddi ve kararlı ilişkilere doğru evrilmektedir. Ciddi ve kararlı ilişkiler devamında, sıklıkla çiftlerin beraber yaşaması, ebeveynliğin birlikte paylaşılması ve evlilik gibi süreçleri de ortaya çıkarmaktadır (Meier ve Allen, 2008: 26). İnsan yaşamında romantik ilişkiler, çoğunlukla bireylerin hayatlarını oluşturan olumlu bir unsur olarak ele alınmaktadır. Bireyin, hayatında önemli gördüğü birisiyle kurduğu bu ilişki türüyle birlikte arkadaşlık, sevgi, dostluk ve güven gibi birçok olumlu yaşantıya da bireyin hayatına dahil olabilmektedir (Markey, Markey ve Gray, 2007: 435).

Romantik ilişki tanımı; içerisinde, bu ilişkinin doğasını ve diğer yakın ilişkilere ayrılan yönlerini de barındırmaktadır. Romantik ilişkiler, diğer yakın ilişki türlerinden biri olan arkadaşlık ilişkisinde olduğu gibi bir çift grubunu oluşturan üyeleri ve karşılıklı kabul edilmiş ve devamlılığı olan gönüllü etkileşimi de barındıran bir ilişki türü olarak ifade edilmektedir. Yanı sıra, romantik ilişkilerin kendine özgü bir yoğunluğu bulunmaktadır. Bu yoğunluk ile partnerlerin sevgisinin fiziksel ve cinsel ilişki beklentisi şeklinde de olabileceği belirtilmektedir (Collins, 2003: 2).

Hindle'a (1979) göre romantik ilişkilerin, diğer yakın ilişkilere olduğu gibi üç ana özelliği bulunmaktadır: Bu özelliklerden ilki; bağlanma, sevgi ve aşk duygularını barındırması, ikincisi, psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve son olarak karşılıklı bağlılığın bulunmasıdır. Romantik ilişkilerin kimisinde bu özellikler gözlemlenebilirken kimisinde ise bu özellikler bir arada görülmeyebilmektedir (Akt. Sarı ve Owen 2016: 205).

Brown ve arkadaşlarının (1999) romantik ilişkilerin tanımlanmasına yönelik görüşleri, romantik ilişkiyi mutlak sınırlarla belirtmenin gerçekçi olmadığı yönündedir. Bu yüzden Brown ve arkadaşları romantik ilişkilerin sınırlarını çizmekten ziyade, bu ilişkilerin öne çıkan özelliklerini ve prototiplerini işaret ederek ortaya koymaktadırlar.

Öncelikle kısa vadeli ve uzun vadeli ilişkilerin de dahil edildiği romantizm kavramı, iki kişinin arasında mevcut bazı bağların olduğunu kabul eden çiftlerin etkileşimini ve onların devam eden ilişkilerini ifade etmektedir. İkinci olarak romantik ilişkilerin gönüllülük esasına dayanmasından ötürü, bireylerin kişisel bir tercihi olarak ortaya çıkmaktadır ve partnerlerden birinin ilişkiyi bitirmeye yönelik talebi üzerine ilişki sonlandırılabilir. Son olarak ise romantik ilişkide,

partnerler arasında cinsel çekicilik ortaya çıkmaktadır (Brown vd., 1999: 3-4). Romantik ilişkiler, ortaklar arasında karşılıklı bir anlaşmaya dayanarak ilişkinin devamlılığının sağlanması ve bireylerin toplum tarafından çift olarak kabul görmesiyle flört olarak tanımlanan ilişki tipinden de ayrılmaktadır (Diamond vd., 1999: 199).

Furman ve Wehner (1994) tarafından geliştirilen romantik gelişim teorisine göre romantik ilişkilerde partnerler; bağlanma, ilgi gösterme, yakınlık kurma ve cinsel/üreme davranış sistemlerinin işleyişinde önemli figürler haline gelmektedirler. Bununla birlikte bireylerin bağlanma, ilgi gösterme, yakınlık kurma gibi sistemleri üzerinde, ergenlik öncesi dönemde bireyin akranları ve ebeveynleri anahtar figür olarak etkin rol oynamaktadır. Romantik ilişkilerin zamanla gelişmesi ve bireylerin yaşamının merkezi konumuna gelmesiyle birlikte, ergenlikle beraber ortaya çıkan cinsellik sistemi için de bireyin akranları ve ebeveynleri anahtar figür haline gelmektedir. Furman ve Wehner'e (1994: 176-192) göre ergenlik dönemindeki romantik aşkın belirleyicisi olarak arkadaş grubu görülürken, genç yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde ise ebeveyn ilişkilerinin daha belirleyici bir rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Bireylerin gerçek anlamda karşı tarafı anlamaya çalıştıkları tutkulu birliktelikler, güçlü ve uzun soluklu romantik ilişkilerin yapı taşını oluşturmaktadır. Bireylerin karşı tarafı derinlemesine anlama çabaları sonucunda karşı tarafın öz benliğiyle bağ kurabilmek amaçlanmaktadır. Romantik ilişkilerde bu bağın kurulabilmesi halinde romantik ilişki kavramı, yalnız romantizm veya arzu kavramlarının da ötesinde iki kişi arasında kurulan bir ruhsal arkadaşlığın paylaşıldığı bir ilişki biçimine dönüşmektedir (Welwood, 2003: 98).

Pek çok kişinin yaşamının anlamını ve mutluluk kaynağını oluşturan ana etkenlerden birisi de bireyin hayatında doyum sağlamış olduğu yakın ilişkilerinin varlığıdır (Bartholomew, 1990: 147). Kurdek (2006) romantik ilişki doyumunu, bireyin ilişki içerisindeki ihtiyaçlarının karşılanması ölçüsüne bağlı olarak, kişinin ilişkide yaşamış olduğu pozitif düzeyi şeklinde ifade etmiştir (Akt. Fleishman vd., 2019: 7). Diğer bir deyişle; bir bireyin halihazırda bulunduğu romantik ilişkisine dair hoşnutluk seviyesi bireyin sahip olduğu ilişki doyumu olarak tanımlanmaktadır (Wright, 2020: 435). Bu yüzden bireylerin yaşadıkları ilişkide kişisel değerlendirmede bulduklarında; yapmış oldukları bu değerlendirme sonucunun olumlu olması bireyin ilişkiden doyum sağladığı, aksinin ise doyum sağlamadığı anlamına geldiği görülmektedir (Özbiçer ve Atıcı, 2018: 266).

Bireylerin yapmış oldukları değerlendirmeler sonucunda; bazı kişiler içinde buldukları ilişki hakkında daha yüksek düzeyde doyum sağladıklarını ifade ederken bazılarının ise ilişkileri hakkında daha düşük düzeyde doyum sağladıkları görülmektedir. Bu farklılıkların ortaya çıkması

birçok faktörle açıklanabilmektedir. İlişkide bulunan partnerlerin kişisel beklentileri, partnerlerine yönelik beklentilerinin etkileşimi ve kişinin ilişkilere yönelik beklentileri ilişki sürecinde de önemli ölçüde değişebilmektedir (Sabatelli, 1988: 217). Bu süreç içerisinde iki birey arasındaki ilişki; iki kişi arasında gerçekleşen etkileşimler sonucunda ortaya çıkan ilişki içerisinde kişilerin geçmiş ve gelecekle ilgili beklentilerinden oluşabilmektedir. Bu beklentiler içerisinde her iki partnerin duygularını, umutlarını, arzularını ve çatışmalarını içerir. Bununla birlikte her ilişkinin kendi içerisinde bir dinamiğinin olduğu ve zamanın akışında bu dinamiğin sabit olmadığı anlaşılmaktadır (Hinde, 1995: 2).

Bütün bu açıklamalarla birlikte bireyin sağlıklı bir şekilde romantik ilişki geliştirmesi, aynı zamanda o ilişkiden alınan doyum düzeyi ile de bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır (Sarı ve Owen 2016: 205). Rogers (1959), bireyin psikolojik uyumu için gerekli olan ve birbiriyle ilintili olan üç önemli etkenin (koşulsuz kabul, anlayış ve açıklık gibi) aynı zamanda kişinin ilişki doyumunu için de var olması gerektiğini vurgulamıştır (Akt. Cramer, 2004: 533).

Bireylerin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde; üç ana davranış sistem olan bağlanma, bakım verme ve cinsel ilişkinin birlikte oluşturduğu entegrasyonu kapsamaktadır (Butzer ve Campbell, 2008: 142). Üç davranış sisteminden birisini oluşturan bağlanma konusuyla ilgili literatüre bakıldığında; güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin güvensiz bağlanma biçimine sahip bireylere göre daha dengeli, doyum sağladıkları ve daha yakınlık kurabildikleri ilişki geliştirebilme ve sürdürebilme eğiliminde olmalarıyla bağlantılı olmaktadır (Hepper ve Carnelley, 2012: 5). Ayrıca güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin duygularını sağlıklı bir şekilde düzenleyebildikleri, karşılaştıkları çatışmaları etkin bir biçimde çözdükleri ve romantik ilişkilerine yönelik olumlu bir bakış açısı sergileyebildikleri beklenmektedir. Öte yandan bireyin ihtiyaçlarına yanıt vermeyi sürdüremeyen ve tutarsızlık sergileyen bağlanma figürlerine sahip kişiler, güvensiz bağlanma stili geliştirmektedir. Güvensiz bağlanma, kaçınan ve endişeli bağlanma stili olmak üzere iki boyuta sahiptir. Güvensiz anlamda bağlanma gerçekleştiren bireyler ise güvenli bağlanma gerçekleştiren bireylerin aksine romantik ilişkilerine yönelik daha olumsuz bakış açısına sahip olmaktadır ve daha zayıf ilişkiyel uyum sergilemektedirler (Mohr vd., 2013: 72).

Bu konuyla ilgili Collins ve Read (1990) evli olmayan çiftlerle bağlanma ve romantik ilişki doyumuna yönelik çalışma yapmıştır. Romantik ilişkilerinde, daha rahat ve güvenli bir şekilde partneriyle bağ kuran kadın ve erkek bireylerin, romantik ilişkilerine yönelik daha olumlu hissettikleri ve partnerleriyle daha az çatışma yaşadıkları ve daha iyi iletişim kurdukları görülmektedir (Akt. Stackert ve Bursik, 2003: 1421).

Benzer şekilde yapılan bir diğere araştırmada ise Simpson (1990) güvenli bağlanma oranı daha yuğsek bireylerin, ilişkisine ve partnerine yuğnelik daha az olumsuz duygu barındırdığını ve ilişkiden sağladıkları doyumun da daha yuğsek olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Stackert ve Bursik, 2003: 1421).

İlişkiler konusunda araştırma yapacak olan araştırmacıların; ilişkilerin yalnızca başlangıcının, sũrdũrũlmesinin ve sona ermesinin yuğnetilmesine yuğnelik sũreçlerinin incelenmesinin yanı sıra; bu sũreçlerin partnerlerin psikolojik, sosyal, ekonomik ve kũltũrel bağlamda ele alınmasıyla bũtũnsel bir çerçevede incelenmesi gerekmektedir (Kurdek, 1988: 94). Tatmin edici ilişkiler, bireylerin ve ailelerin refahı için uğnemli bir yere sahiptir. İnsanların yaşam sũrelerinin uzamasıyla birlikte, çiftlerin beraber yaşama sũrelerinin arttığı gũzlemlenmektedir. Bu sebeple kalıcı ilişkilerdeki partnerler arasındaki memnuniyeti etkileyen faktuğlerin ele alınması ve anlaşılması oldukça değerlidir (Mackey, Diemer ve O'Brien, 2004: 11).

1.4. Cinsel Doyum

İnsan yaşamı boyunca insan olmanın merkezi bir yuğnu olan cinsellik; cinsiyet, cinsiyet kimliklerini ve rollerini, cinsel yuğnelimi, erotizmi, zevki ve yakınlığı içinde barındıran kũmũlatif bir eylemdir. Bununla birlikte cinsellik; kişinin dũřũncelerinde ve fantezilerinde deneyimlenen bunun yanı sıra arzularıyla, inançlarıyla, değerleriyle, davranışlarıyla ve ilişkileriyle dışarıya vurulmasıyla ifade edilmektedir. Bahsedilen faktuğlerin tũmũ cinselliği oluştururken aynı zamanda hepsinin bir arada deneyimlenmediği ya da ifade edilmediği gũrũlebilmektedir (WHO, 2006: 5).

Bir başka ifadeyle cinsellik; kişinin yalnızca haz almasını sağlayan bũtũn davranışlarından daha azını ve cinsel birleşmeyle gerçekleşen ya da gerçekleşmeyen fiziksel seksin uėstũnde bir kavramı ifade etmektedir (Kaplan ve Sadock, 2004: 243).

Cinselliğin oluşmasında birden çok faktuğ olan psikolojik, sosyal, ekonomik, kũltũrel, tarihi, dini vb. gibi faktuğlerin etkileşimleri sonucunda meydana gelmektedir ve aynı zamanda bu faktuğlerden, cinselliğin dinamiği de etkilenmektedir (WHO, 2006: 5).

Kişinin cinselliğinin ve cinsel gelişim sũrecinin uğzerinde etkili olan dũrt temel bileşen bulunmaktadır. Bu dũrt temel bileşen; seksuğel kimlik, cinsel kimlik, cinsel yuğnelim ve cinsel davranıştan oluşmaktadır. Seksuğel kimlik; bireyin biyolojik açıdan sahip olduğu seksuğel uğzelliklerini ifade etmektedir. Normal gelişim sũreci sergileyen bir bireyde; kromozom, genital organlar, hormonlar vb. seksuğel uğzellikler kendi içerisinde bir uėrũntũye sahip olmaktadır. Bunun

sonucunda, kişi kendi cinsiyeti hakkında bir bilgiye hâkim olmaktadır (Kaplan ve Sadock, 2004: 243).

Bu bileşenlerden birisi olan cinsel kimlik; kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal bakımdan iyi olma halini etkileyen önemli faktörlerdendir. Cinsel kimlik, içerisinde birçok farklılığı ve çeşitliliği barındıran geniş bir yelpazeyi oluşturmaktadır. Literatürde yeni kullanılan ifadesiyle cinsiyet kimliği; bireyin beden ve benlik açısından kendisini bir cinsiyet içerisinde ifade etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kişinin kendini kadın veya erkek olarak algılayıp yorumlaması kısmında, bedensel cinsiyetin (sex) ve cinsel rollerin (gender) bir arada anlamlandırılmasıyla meydana gelmektedir. Özetle kişinin cinsiyet kimliği; kişinin bedensel nitelikleri ile bireyin kültürel ve psikolojik açıdan kendini tanımlamış olduğu cinsiyetin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Başar, 2014: 245-247).

Diğer bir bileşen olan cinsel yönelim; bir kişinin cinsel ve duygusal açıdan hangi cinsiyete karşı arzusunu ya da ilgisini yönelttiğini açıklayan bir terimdir. Kişinin cinsel yönelimi üç alt sınıflandırmayla açıklanmaktadır. Bireyin yöneltmiş olduğu arzu ya da ilgi kendi cinsiyetinden bir bireye ise homoseksüellik; karşı cinsiyetinden birisine ise heteroseksüel, iki cinsiyetten her birisine yönelttiğinde ise biseksüel olarak ifade edilmektedir (Başar, 2014: 248).

Kişinin kendi yaşam standartları, içinde barındığı kültürü ve diğer insanlarla olan ilişkileri gibi faktörler, cinselliğin son bileşeni olan cinsel davranışın oluşmasında önemli yere sahiptir. Kişinin kendiliğini ya da biyolojik açıdan cinsiyetini algılaması da cinsel davranış üzerinde etkili olan birtakım bireysel faktörlerdir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi ve etkileşime girmesi sonucunda ortaya çıkan cinsel davranış çeşitlilik sergilemektedir. Bunun yanı sıra cinsel davranış içerisinde cinsel uyarılma ve bu uyarılmaya karşı verilen birtakım tepki ve yanıtı da barındırmaktadır (Kaplan ve Sadock, 2004: 243-244).

Cinsel uyarılma ve cinsel tepki süreçleri insanlarda birçok faktör tarafından etkilenmektedir. Bu faktörler; hormonlar, duygular, çeşitli duyuşal süreçler, beynin görüntü ve fantezi oluşturabilme kapasitesi, iki insan arasındaki yakınlık seviyesi ve bunlar gibi birçok faktör bulunmaktadır (Crooks ve Baur, 2010: 147). Bireyin cinsel tepkisi; fiziksel, duygusal ve zihinsel bileşenleri kapsayan bir süreçtir. Cinsel tepki döngüsünün anlaşılmasını sağlayan bireylerde meydana gelen ortak bir takım fizyolojik değişimler bulunmaktadır. Masters ve Johnson (1966) ve Helen Singer Kaplan (1979) tarafından cinsel tepki mekanizması süreçleri tanımlanmıştır (Akt. Crooks ve Baur, 2010: 163). Masters ve Johnson (1966) tarafından 'İnsanın Cinsel Tepkisi' adıyla yaptıkları çalışmada, bireylerin cinsel uyarılma ve cinsel aktivitenin fizyolojik özelliklerini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmanın sonucunda ise dört aşamadan meydana gelen cinsel tepki modelini

ortaya koymuşlardır. Bu dört aşamayı ise uyarılma, plato, orgazm ve çözülme basamakları şeklinde tanımlamışlardır (Rogers ve Rogers, 2001: 29).

Bireyin cinsel tepki döngüsünün ilk basamağını uyarılma evresi oluşturmaktadır. Uyarılma evresinde kişinin fanteziler kurması ya da bir aşk nesnesinin var olması gibi psikolojik uyarıcı etmenlerle ya da kişinin okşama, öpme gibi fizyolojik uyarıcı etmenler gibi uyarıların bir araya gelmesiyle meydana gelen bir evredir. Bu evre cinsiyetler açısından, erkekte penil şişme sonucunda ereksiyon ile kadınlarda ise vajinal ıslanmayla karakterize olmaktadır. Kadın ve erkek bireylerin bedenlerinde birtakım fizyolojik değişiklikler de gözlemlenebilmektedir. Cinsel uyarıcının süresine ve yoğunluğuna bağlı olarak verilen cinsel tepkide, cinsel tepkinin şiddetinde ve uyarılma evresinin süresinde değişiklikler olabilmektedir (Kaplan ve Sadock, 2004: 244, İncesu, 2008: 301).

İkinci basamağı oluşturan plato evresi, ilk basamak olan uyarılma evresinin devamı niteliğini oluşturmaktadır. Bu evrede, ilk basamakta olan cinsel uyarının devam etmesi ve cinsel heyecanın da yükselmesi sonucunda her iki cinsiyetten de bireyler bu evreye geçiş yapmaktadırlar. Cinsel gerilimin artmasıyla ve haz duygusunun yükselmesiyle birlikte, bireyin orgazma geçeceği aşamaya kadar evre devam etmektedir. Bir başka ifadeyle bu evre, bir sonraki basamak olan orgazm evresinin girişini oluşturmaktadır (İncesu, 2008: 301).

Üçüncü basamak olan orgazm evresi ise cinsel gerginliğin gevşemesinin yaşanması ve yanı sıra perineal kas ve pelvik üreme organlarının ritmik bir biçimde kasılmaları ile cinsel hazın en yoğun bir biçimde yaşandığı evredir. Bu evre diğer evrelerle kıyaslandığında süre bakımından en kısa evre olarak da bilinmektedir. Kişide kan basıncı 20-40 mm artış gösterirken, kalp atış hızında ise dakikada 160'a kadar yükselebilmektedir. Orgazm evresindeki yoğunluk alanları kadında klitoral ve vajina alanındayken erkeklerde ise bu alanlar penis ve prostat bölgelerine karşılık gelmektedir (Kaplan ve Sadock, 2004: 244, İncesu, 2008: 301).

Cinsel yanıt döngüsünün son basamağını rezolüsyon, diğer bir adıyla çözülme evresi oluşturmaktadır. Bu evrede; her iki cinsiyette de orgazmın yaşanması ya da yaşanmaması halinde platonun devamı niteliğinde gerçekleşmektedir. Bireylerin önceki aşamalarında, vücutlarının tamamı ve genital alanlarında gerçekleşmiş olan fizyolojik birtakım değişikliklerin dakikalar süresince aynı sıralamayla tekrardan ortadan kalkmasıyla gerçekleşen bir evredir. Bu evrenin uzun veya kısa vadede devam etmesindeki belirleyici etmenlerden birkaçı cinsiyete veya orgazm durumunun gerçekleşip gerçekleşmediğine ya da yoğunluğuna göre değişebilmektedir. Orgazmdan sonra yaşanan çözülme evresi bireylerde, genel anlamda bir gevşeme veya kas gevşemesiyle beraber öznel açıdan iyi hissetme hali yaşanabilmektedir. Kadınlar bu evrede, yeni baştan cinsel

uyaranla karşılaştığında tekrardan uyarılma durumunun içerisine girip orgazm yaşayabilmektedirler. Kadınların aksine erkeklerde ise orgazm sonrasında yeni bir orgazm için uyarılmazlar ve refrakter dönemi adı verilen bir süreç yaşamaktadırlar. Bu sürecin süresine ilişkin kişiden kişiye ve yaş faktörüne göre farklılık göstermektedir. Erkeklerin, refrakter döneminin bitişine kadar herhangi bir cinsel uyarana karşı yanıt verebilmeleriyle birlikte ereksiyon veya orgazm yaşayamamaktadırlar. Refrakter döneminin kadınlarda bulunmaması sebebiyle kadınların, multipl ve başarılı orgazm kabiliyetleri bulunmaktadır. Bu sebepten erkek ve kadın cinsel yanıt döngüsü grafikleri ortaya koyulduğunda birbirinden farklılık göstermektedir. Erkeğin grafiği birbirine eş ve tek bir şekilde gösterilebilirken kadınlarda ise verilen tepkinin yoğunluğuna ve süresine göre birçok değişkenlik gösterebilmektedir (Kaplan ve Sadock, 2004: 244, İncesu, 2008: 301).

Master ve Johnson (1966) tarafından oluşturulan cinsel yanıt döngüsüne, ileriki zamanda Kaplan (1979) tarafından yeni bir evre olan cinsel istek evresi eklenmiştir. Bu evre; fizyolojik olarak açıklanan diğer evrelerden ayrılarak cinsel fantezi ve aktivite isteğiyle nitelendirilmektedir. Ayrıca bireyin; motivasyonu, dürtüsü ve kişiliği hakkında da bilgi sağlayabilmektedir. Kaplan'ın cinsel istek evresiyle beraber sağlamış olduğu katkıyla ve klinik çerçevede çözülme evresinin bir değerinin olmaması görüşüyle beraber cinsel yanıt döngüsü; cinsel istek, uyarılma ve orgazm aşamaları ile karakterize olmaktadır. Ayrıca bu yeni tanımlamayla beraber bireylerin yaşadıkları cinsel işlev bozuklukları, bahsedilen bu üç evrede çıkan herhangi bir problemten kaynaklanmakta ve buna göre bu bozukluklar sınıflandırılmaktadır (Kaplan ve Sadock, 2004: 244, İncesu, 2008: 301).

Master ve Johnson'ın (1966) ortaya koyduğu gibi cinsellikle ilgili yapılan geçmiş çalışmalar ve araştırmalar genellikle cinselliğin fizyolojik ya da anatomi kısmını içermektedir. İlerleyen zamanda Kaplan'ın da eklediği cinsel istek evresiyle beraber cinselliğin psikolojik bir boyutu da araştırmalara eklenmiştir. Bu açıdan bakıldığında; Kaplan (1979), bireylerin cinsel istek evresiyle psikolojik ve fizyolojik açıdan uyarılmayı ve orgazm evresini yaşadıklarını ortaya koymuştur (Akt. Chartier, 2004: 4-6).

Cinsellik, ergenlik döneminden itibaren romantik ilişkide büyük bir rol oynamakta ve yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerin önemli ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (Connolly ve Goldberg, 1999: 273). Yetişkinlikte kurulan partnerlik sürecinde cinsellik, partnerlerin duygusal yakınlıklarının fiziksel kısmını ifade etmektedir. İlişkide merkezi bir rolü bulunan cinsellik, uzun vadeli süreçlerde ise yakınlığın yenilenmesi konusunda da yardımcı olmaktadır (Levine vd., 2003: 46).

Cinsiyet açısından kadınlar ve erkekler, cinsel ve romantik ilişkiyi değerlendirirken çoğunlukla farklı açılardan ele almaktadırlar. Romantik ilişkinin kalitesini erkek bireyler, kadın bireylere göre cinsel doyum faktörü üzerinden daha sıklıkla ele alabilmektedirler. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda erkeklerin, duygusal bir bağ olmadan cinsel anlamda birliktelik kurmalarının kadınlara göre daha kolay olabildiği belirtilmektedir (Crooks ve Baur, 2010: 196).

Romantik ilişkilerde cinsellik konusunda yapılan bilimsel araştırmalarda; cinsellik, romantik ilişkilerin dinamiğini olumlu ya da olumsuz bir biçimde etkileyebilen önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır. Romantik ilişkide partnerlerin cinsel doyumunu, romantik ilişkiden sağlanan doyum üzerinde önemli etmenlerden birini oluşturmaktadır (Butzer ve Campbell, 2008: 141). Cinsel sağlığın da önemli bir göstergesi olarak bilinen cinsel doyum, romantik ilişki doyumunu etkileyen bir unsur olarak aralarında güçlü bir bağ barındırmaktadır (Pascoal vd., 2014: 1).

Cinsel doyum için literatürde birçok tanımlama bulunmaktadır. Cinsel doyum; 'kişinin cinsel ihtiyaçlarının karşılandığı algısı, kendisinin ve partnerinin beklentilerini yerine getirmesi ve cinsel ilişkinin genel anlamda olumlu bir değerlendirmeye konu olması da dahil olmak üzere cinsel ilişkisini yorumlanmasından kaynaklanan duygusal tepki' olarak tanımlanmaktadır (Offman ve Mattheson, 2005: 38). Sprecher ve Cate'e (2004) göre cinsel doyum, bireyin ilişkisinin cinsel açıdan memnun olma düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Chartier, 2004: 3).

Lawrence ve Byers'in (1995: 268) cinsel doyuma ve romantik ilişki doyumuna yönelik literatür araştırmaları sonucunda, cinsel doyum için bir tanım ortaya koymuşlardır. Bu tanımlamaya göre cinsel doyum; 'kişinin cinsel ilişkisiyle ilişkili olumlu ve olumsuz boyutların, öznel değerlendirmesinden kaynaklanan duygusal bir tepki' şeklinde ifade edilmiştir.

Ortaya konulan cinsel doyuma ilişkin ifadeler bakıldığında; cinsel doyumun yalnızca bireylerin deneyimleri, psikolojik, sosyolojik, kültürel, sosyo demografik özellikler, kültür gibi birçok faktörü de içinde barındırmaktadır. Aynı zamanda bu faktörler cinsel doyumun da üzerinde etkili olan faktörlerdir. Ayrıca kişilerin, cinsel doyumun düşük olarak tanımlanması ya da cinsel hayata yönelik yaşamış oldukları memnuniyetsizlik, bu deneyimi yaşayan kişilerin bir cinsel işlev bozukluğu yaşadıklarına yönelik bilgi vermemektedir. Özetle; herhangi bir cinsel işlev bozukluğuna sahip olup olmamaktan bağımsız bir biçimde bireyler, yaşamış oldukları cinsel doyumunu düşük ya da yüksek olarak ifade edebilmektedirler (Arslan, 2021: 40-41).

Cinsellik; ergenlik ve yetişkinlik döneminde kurulmuş olan romantik ilişkiler kapsamında; bağlanma sistemi ile birbirini etkileyen iki unsur olarak kavramsallaştırılmaktadır. Cinsel aktivite içerisinde fiziksel teması barındırdığından dolayı bireylerin hem yakın temas kurmalarını hem de

fiziksel açıdan yakınlığın olmasını teşvik etmektedir. Bu teşvikle beraber kişiler arasındaki bağlanmayı sağlayan bir bağın oluşması ve bu bağın sürdürülmesi yönünde katkı sağlamaktadır (Brassard vd., 2012: 248). Bu bağlamda ele alındığında; romantik ilişkideki partner, bir yandan bağlanma figürü işlevini sağlarken öte yandan da cinsel partner işlevini sağlamaktadır. Bireyler cinsel aktiviteyle beraber güvenlik ihtiyacını karşılama, kaygıyı tolere etme ya da benlik saygısını arttırma gibi bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla da sahip olabilmektedir. Bu durumda; güvensiz bağlanma stilleri olan kaygılı ya da kaçınan alt tipleri; çeşitli cinsel motivasyon ve davranış örüntüleri ile karakterize olabilmektedir (Brassard vd., 2015: 2). Hazan ve Shaver (1987) tarafından güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin, cinsel açıdan uyarılma ve çekim algısını olumsuz yönde etkileyeceğini ve buna bağlı olarak da bu bağlanma stiline sahip bireylerin genellikle cinsel açıdan doyumunu da etkileyebileceğini teori haline getirmişlerdir (Akt. Wright, 2020: 3).

Güvenli bağlanma stili geliştiren bireyler, cinsellik konusunda daha olumlu bir bakış açısına sahip olabilmektedirler. Bununla birlikte cinsel aktivitelerden zevk alma, cinsellik konusunda keşiflere açık ve rahat olabilmek eğiliminde olabilmektedirler. Bireylerin bağlanma stillerinin güvenli olmasından dolayı gereksinim duyduklarında birisiyle yakınlık kurması konusunda başarılı olabilmektedir. Bundan dolayı cinselliğe dair olumlu bakış açısı ve deneyimleriyle bağlantılı olarak kişiler, daha yüksek cinsel doyuma sahip olabilmektedirler (Butzer ve Campbell, 2008: 142).

Güvensiz bağlanma stillerinden birisi olan kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerde ise onaylanma ihtiyacı, terk edilme ve reddedilme gibi endişeli duyguları bulunmaktadır. Bu durumlarla başa çıkma güdüsüyle başka bireylere bağımlı olma eğilimindedirler. Bundan ötürü kişilerin hissetmiş oldukları güvensizlik hissini azaltmak ve yakınlık kurmak amacıyla cinsel aktivitede bulunabilmektedirler. Bireylerin sahip olduğu bağlanma stiline bir sonucu olarak da cinsel anlamda daha az doyum sağlayabilmektedirler (Butzer ve Campbell, 2008: 142).

Aynı zamanda kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel açıdan da kararsız hissetme ve istenmeyen cinsel ilişkileri yaşama gibi çalkantılı bir cinsel hayatları da bulunmaktadır. Kişilerin bu örüntüleri sergilemesinin altındaki temel sebeplerden birisi ise yüksek düzeyde yakınlık kurma ihtiyacı duymalarıdır. Bu bireyler, ilişkilerinde çatışmalar yaşamaktadırlar (Hepper ve Carnelley, 2012: 6).

Güvensiz bağlanma stillerinden bir diğeri olan kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler, bağlanma kaygılarının bulunması nedeniyle yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar. Bu kaygı verici durumla baş edebilme çabası, kişiyi yakın cinsel ilişkilerden de uzak tutmaktadır. Buna rağmen bu kişiler,

yakınlığın ve bağlanmanın sağlanmadığı kişilerle cinsel ilişkide bulunma eğiliminde bulunmaktadırlar (Butzer ve Campbell, 2008: 143). Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin, cinsel yaşamları da mesafeli bir biçimdedir. Bireylerin, cinselliğe yönelik olumsuz yaklaşımları bulunmaktadır ve evlilik gibi süreçlerde daha düşük cinsel doyuma sahip olabilecekleri öngörülmektedir. Duygusallık barındırmayan, günübirlik cinsel ilişki yaşama oranları daha yüksektir (Hepper ve Carnelley, 2012: 6).

1.5. Bağlanma Stilleri, Romantik İlişki Doymu ve Cinsel Doymu ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Sadikaj ve arkadaşları (2015) tarafından heteroseksüel çiftler arasında yapılan araştırma sonucunda; bağlanma stilleri ile romantik ilişki doymu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ayrıca güvensiz bağlanmanın iki alt tipi olan kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki doyumlarının da düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle erkek cinsiyetine bakıldığında, genellikle kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin daha düşük ilişki doyumuna sahip olduğu bildirilmiştir (Sadikaj vd., 2015: 187-200). Bağlanma stilleri ve romantik ilişki doymuna ilişkin yapılan bir başka çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri ve Hong Kong'da bulunan, en az üç aydır romantik ilişkisi bulunan heteroseksüel erkek ve kadın üniversite öğrencileri katılmıştır. Araştırma sonucunda; kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişki doymu daha düşük bulunmuştur (Ho vd., 2012: 565-578).

Heteroseksüel bireylerin oluşturduğu çalışmalarda, bağlanma stillerinin, romantik ilişkilerinin kalitelerini etkilediği yönünde sonuçlar ortaya koyulmuştur (Starks ve Parsons, 2013: 108). Péloquin ve meslektaşlarının (2014) romantik ilişki içerisinde olan heteroseksüel çiftler ile yürüttükleri çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmada da kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip kadın ve erkek bireylerin partnerlerine daha az yakınlık gösterdikleri ve cinsel doyumlarının da daha düşük olduğu bulunmuştur. Candel ve arkadaşları (2019) bağlanma stilleri ile romantik ilişki doymu arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir meta analiz çalışması yapmışlardır. Araştırma sonucunda; güvensiz bağlanmanın çeşitlerini oluşturan kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip heteroseksüel kadın ve erkek bireylerin, romantik ilişkiden sağladıkları doymun daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Waring ve meslektaşlarının (2019) yapmış olduğu benzer bir çalışmada ise bağlanma stilleri ile romantik ilişki doymu ve yaşam doymu arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, güvensiz bağlanma stillerine (kaygılı ve kaçınan) sahip bireylerin romantik ilişki doyumları skorlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Homoseksüel erkek bireylerde güvensiz bağlanma stilleri olan kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerini anlamak, homoseksüel erkek bireylerin romantik ilişkilere nasıl yaklaşacağına dair araştırmacılara daha iyi bir öngörü sağlayabilmektedir (Zamora vd., 2013: 214).

Ayrıca Kurdek'in (2002) homoseksüel erkek ve kadın çiftlerle ve heteroseksüel evli çiftlerin dahil edildiği çalışmada, kaçınan ve endişeli bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinde düşük memnuniyete ve bağlılığa sahip olma eğiliminde oldukları bulunmuştur (Kurdek, 2002: 811-832). Buna ek olarak Ridge ve Feeney (1998) tarafından homoseksüel erkek ve kadınlarla yapılan çalışmada homoseksüel erkek bireyler homoseksüel kadın bireylere göre anneyle daha olumlu erken dönem ilişkilerine ve anneye dair daha olumlu duygulara sahip oldukları bildirilmiştir. Ayrıca güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinin daha tatmin edici olduğu sonucu ortaya konmuştur (Ridge ve Feeney, 1998: 848-859).

Mohr ve arkadaşları (2013) homoseksüel kadın ve erkek bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerin işleyişi arasındaki ilişkiyi ölçmek için çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda, kaygılı bağlanma stiline sahip homoseksüel kadın bireylerde homoseksüel erkek bireylere göre daha düşük olduğu ve kaçınan bağlanma stili arasında farklılık bulunmadığı görülmüştür. Yanı sıra homoseksüel erkek ve kadınlardan güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin romantik ilişkilerini daha olumsuz yorumlamaya yatkın oldukları bulunmuştur (Mohr vd., 2013: 76-79).

Sommantico ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir diğer çalışmada homoseksüel erkek ve kadınların bağlanma stilleri ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma sonucunda güvensiz bağlanma gerçekleştiren bireylerin daha düşük ilişki doyumuna sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Sommantico, 2021).

Karaca (2018) tarafından cinsel yönelimin, cinsel mitler, yetişkin bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisinin incelendiği yüksek lisans çalışması sonucunda ise araştırmaya katılan homoseksüel cinsel yönelimine sahip katılımcıların, heteroseksüel cinsel yönelime sahip bireylere göre daha yüksek düzeyde kaygılı bağlanma gerçekleştirdiği sonucu elde edilmiştir. Buna ek olarak, özellikle homoseksüel erkek ve biseksüel bireylerin heteroseksüel bireylere göre daha fazla kaygılı bağlanma gerçekleştirdiğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Okci (2017) cinsel yönelimlere göre cinsel doyum ve psikopatoloji ilişkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda; heteroseksüel bireylerde güvenli bağlanma stili ve homoseksüel erkeklerde saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili gözlemlenmektedir. Bununla birlikte güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel doyumunun ve ilişki kalitelerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bir diğerk araştırma ise Mark ve meslektaşları (2018) tarafından heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüel kadın ve erkek bireylerle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin, cinsel doyum ve ilişki doyumunu açısından anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ve bu bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel ve ilişki doyumlarının diğerk bağlanma stillerine sahip bireylere göre daha az olduğu bulunmuştur.

Antonelli ve arkadaşları (2014) tarafından İtalya örneklemini ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda, heteroseksüel ve homoseksüel çiftlerin romantik ilişki doyumunu açısından farklılık göstermediğı bulunmuştur. Deenen, Gijs ve van Naerssen (1994) tarafından homoseksüel erkek çiftlerde yakınlık ve cinselliğı inceleyen bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini, 20-77 yaş aralığında bulunan homoseksüel erkek romantik ilişkisi içinde bulunan 320 erkek birey oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, cinsel doyum ve romantik ilişki doyumunun birbirinden görece bağımsız bulunmasına karşıt, duygusal yakınlığın genç homoseksüel erkek bireylerde cinsel doyumuna, yaşlı homoseksüel erkek bireylerde ise cinsel yakınlığın romantik ilişki doyumuna olumlu yönde katkısı bulunmaktadır. Ayrıca araştırma, genç homoseksüel erkeklerin romantik ilişkilerinin duygusal kısımlarına yaşlı homoseksüel erkeklerden daha fazla değerk verdiğini göstermektedir. Bunun dışında, bir partnerin cinsel karşılaşmalara karşı tutumunun, gerçek cinsel partner sayısı ve partnerinin tutumu ile ilgili olduğu sonucuna da varılmıştır. Araştırmada yaşlı homoseksüel erkeklerin genç homoseksüel erkeklere oranla daha çok seks partneri olduğu bulunmuştur. Bu sonucun ise homoseksüel alt kültüründeki homoseksüel erkeklerin yaşlandıkça cinsel ilişkiye girmeyi teşvik eden cinsel bir yaşam tarzı içinde sosyalleşebilmesi ile açıklanmıştır (Deenen, Gijs ve van Naerssen, 1994: 421-431).

Starks ve Parsons (2013) tarafından homoseksüel erkeklerle yürütölen araştırma sonucunda, güvenli bağlanma gerçekleştiren homoseksüel erkek bireylerin partnerleriyle yüksek düzeyde cinsel iletişim ve haftada en az bir cinsel ilişki yaşadıkları bildirirken, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise diğerk bağlanma stillerine göre daha fazla gündelik ve korunmasız bir biçimde anal ilişki yaşadıklarını bildirilmiştir. Bu çalışma sonucunda, romantik partnere sahip homoseksüel erkek bireylerin bağlanma stillerinin bireylerin cinsel ilişki kalitesi ve cinsel güvenliğı ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Stefanou ve McCabe (2012) bağlanma stilleri ile cinsel ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla mevcut literatür gözden geçirilerek farklı araştırmaları incelemiştir. Araştırmaya göre güvensiz bağlanma çeşitlerine (kaygılı ve kaçınan) sahip bireylerin cinsel ilişki doyumunun düşük olduğu bulunmuştur. Özetle kişinin sahip olduğu bağlanma stili, bireyin cinsel ilişkiden sağlamış olduğu doyum üzerinde etkili olabilmektedir. Özdemir (2018) bağlanma stilleri ile cinsel doyum

arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel doyumdan sağladıkları memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Calvillo ve meslektaşları (2020) tarafından yürütülen bir çalışmada aynı cinsiyetten partnere sahip homoseksüel kadın ve erkekler arasındaki cinsel doyumun farklılıklarını ve etki eden faktörleri incelemiştir. Cinsel doyumun güvensiz bağlanma stilleri (kaygılı ve kaçınan) ile olumsuz bir ilişkinin bulunduğunu ve romantik ilişki doyumuyla olumlu bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca cinsel doyumun kişisel ve kişilerarası faktörler açısından düzenlendiği sonucunu da eklemiştir.

Fleishman ve arkadaşlarının (2019) yapmış olduğu çalışma sonucunda homoseksüel erkek ve kadınların romantik ilişki doyum düzeyleri ile cinsel doyum puanları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Özetle romantik ilişkiden alınan doyum arttıkça cinsel doyum miktarı da artmaktadır. Conradi ve meslektaşlarının (2017) heteroseksüel çiftlerle yürüttüğü çalışmada bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumunu ve cinsel doyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda her iki cinsiyetteki bireylerde kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişki doyumunu ve cinsel doyum düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Romantik ilişkisi bulunan erkek homoseksüel ve heteroseksüel bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiyi araştıran bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha çok değişkenin arasında, değişkenlerin derecesini ve/veya değişkenlerin birlikte değişimlerini ortaya koymak amacıyla kullanılır (Karasar, 2012: 81). Bu çalışmada, bağlanma stilleri bağımsız değişken olarak ele alınırken romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde ikamet eden, romantik ilişkisi bulunan ve cinsel yönelimini heteroseksüel veya homoseksüel olarak beyan eden erkek bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme 18-45 yaş arası romantik ilişkisi bulunan homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerdir. Katılımcıların %48'i homoseksüel erkeklerden (yaş ort=30.07; ss=6.792) ve %52'si heteroseksüel erkeklerden (yaş ort=30.40; ss=6.210) oluşmaktadır. Araştırmaya toplamda 250 erkek (yaş ort=30.24; ss=6.485) katılmıştır.

Araştırmanın örnekleme kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Bu yöntemle, araştırmanın evrenini oluşturan bireylerden biriyle ilişki kurulur ve sonrasında ilişki kurulan kişinin desteğiyle zincirleme bir şekilde diğer örnekleme oluşturacak bireylerle iletişime geçilmektedir. Bu şekilde kartopuna benzetilen bir etki biçimiyle istenilen örnekleme genişletilerek ulaşılmış olmaktadır (Altunışık vd., 2010: 141). Örnekleme ulaşabilmek amacıyla ilk temasın kurulmasında, araştırma evreninin özelliklerinden olan bireyin İstanbul ilinde ikamet etmesi, romantik ilişkisi bulunması ve kendini heteroseksüel veya homoseksüel erkek olarak beyan etmesi gibi özellikleri taşıyan bir kişiye ulaşılmıştır. Sonraki aşamada, temas kurulan kişiyle beraber söz edilen özellikleri taşıyan diğer kişilere ulaşılarak, hedeflenen örneklem grubu oluşturulmuştur.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre yaşları ve romantik ilişki süresi ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1**Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre Yaşları ve Romantik İlişki Süresi Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları**

	Cinsel Yönelim	N	Değer Aralığı	ORT	SS	T	P
Yaş	Homoseksüel	120	18-45	30.07	6.792	-.405	.686
	Heteroseksüel	130	18-45	30.40	6.210		
	Toplam	250	18-45	30.24	6.485		
İlişki Süresi/Yıl	Homoseksüel	120	0.8-22	4.29	4.475	.929	.354
	Heteroseksüel	130	0.13-16	3.80	3.827		
	Toplam	250	0.8-22	4.04	4.149		

*p<.05

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre yaş ortalamaları arasında ve romantik ilişki süreleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 2**Katılımcıların Cinsel Yönelimlerine Göre Demografik Özellikleri Bakımından Dağılımları ve Bu Dağılımlar Arasındaki Farklara İlişkin Ki-Kare Analizi Bulguları**

		Homoseksüel		Heteroseksüel		Toplam		χ^2	P
		N	%	N	%	N	%		
Eğitim Durumu	İlköğretim	1	0.8	0	0.0	1	0.4	3.661	.599
	Ortaöğretim	0	0.0	2	1.5	2	0.8		
	Lise	8	6.7	6	4.6	14	5.6		
	Önlisans	4	3.3	6	4.6	10	4.0		
	Lisans	64	53.3	70	53.8	134	53.6		
	Lisansüstü	43	35.8	46	35.4	89	35.6		
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	37	30.8	56	43.1	93	37.2	7.639	.177
	Ortaöğretim	12	10.0	8	6.2	20	8.0		
	Lise	37	30.8	29	22.3	66	26.4		
	Önlisans	8	6.7	5	3.8	13	5.2		
	Lisans	23	19.2	25	19.2	48	19.2		
	Lisansüstü	3	2.5	7	5.4	10	4.0		
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	25	20.8	37	28.5	62	24.8	3.349	.646
	Ortaöğretim	13	10.8	10	7.7	23	9.2		
	Lise	39	32.5	35	26.9	74	29.6		
	Önlisans	6	5.0	5	3.8	11	4.4		
	Lisans	34	28.3	38	29.2	72	28.8		
	Lisansüstü	3	2.5	5	3.8	8	3.2		
İlk bakım veren	Anne	112	93.3	120	92.3	232	92.8	.153	.926
	Anneanne-Babaanne	6	5.0	7	5.4	13	5.2		
	Bakıcı veya diğer	2	1.7	3	2.3	5	2.0		
SED	Düşük	6	5.0	5	3.8	11	4.4	.903	.632
	Orta	90	75.0	104	80.0	194	77.6		
	Yüksek	24	20.0	21	16.2	45	18.0		
	Toplam	120	100.0	130	100.0	250	100.0		

Tablo 2’de katılımcıların cinsel yönelimlerine göre demografik özellikleri bakımından dağılımları ve bu dağılımlar arasındaki farklara ilişkin ki-kare analizi bulguları verilmiştir.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre eğitim durumlarına dağılımları incelendiğinde aralarında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(5)}=3.661$; $p=.599$]. Genel olarak katılımcıların %0,4'ünün ilkokul, %0,8'inin ortaokul, %5,6'sının lise, %4'ünün önlisans, %53,6'sının lisans, %35,6'sının lisansüstü mezunu olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre annelerinin eğitim durumlarına dağılımları incelendiğinde aralarında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(5)}=7.639$; $p=.177$]. Genel olarak katılımcıların %37,2'sinin annelerinin ilköğretim, %8'inin ortaöğretim, %26,4'ünün lise, %5,2'sinin önlisans, %19,2'sinin lisans, %4'ünün lisansüstü mezunu olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre babalarının eğitim durumlarına dağılımları incelendiğinde aralarında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(5)}=3.349$; $p=.646$]. Genel olarak katılımcıların %24,8'inin babalarının ilköğretim, %9,2'sinin ortaöğretim, %29,6'sının lise, %4,4'ünün önlisans, %28,8'inin lisans, %3,2'sinin lisansüstü mezunu olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre ilk bakım veren kimselere dağılımları incelendiğinde aralarında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(2)}=.153$; $p=.926$]. Genel olarak katılımcıların %92,8'inin ilk bakım verenlerinin anneleri, %5,2'sinin anneanne-babaanne olduğu, %2'sinin bakıcı veya diğer akraba olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre sosyoekonomik düzeylere dağılımları incelendiğinde aralarında anlamlı fark bulunmamıştır [$\chi^2_{(2)}=.903$; $p=.632$]. Genel olarak katılımcıların %4,4'nün düşük, %77,6'sının orta ve %18'inin yüksek sosyoekonomik düzeyde oldukları belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II), İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ) ve Cinsel Doyum Ölçeği (CDÖ) verilmiştir. Yanı sıra kişileri araştırma hakkında bilgilendirmek ve kişilerden onay almak amacıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu ve katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini içeren soruların bulunduğu Sosyo-Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi formu

Sosyo-demografik bilgi formu; yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, eğitim durumu, anne-baba eğitim durumu, sosyo ekonomik düzeyleri, devam eden romantik ilişkilerinin bulunup bulunmadığı ve romantik ilişki süreleri gibi katılımcılara yönelik bilgileri kapsayan birtakım kişisel bilgi sorularından oluşmaktadır (Ek-2).

2.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YIYE-II)

Yetişkinlerin bağlanma stillerini ölçmek ve sınıflandırmak amacıyla 1980'lerden günümüze kadar birçok ölçüm aracı geliştirilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından yetişkinlerin bağlanma boyutlarını ölçmek için sıklıkla kullanılan ölçekleri bir araya getirerek 323 maddeden oluşan ölçeğe faktör analizini gerçekleştirmişlerdir. Analiz sonucunda yetişkin bağlanmasına dair bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma olmak üzere iki ana boyutu olduğuna dair sonuca ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucunda ayrıca ifade edilen iki ana boyutu ölçmeye dayalı 18'er maddeden oluşan toplam 36 maddelik Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterini geliştirmişlerdir (Akt. Sümer, 2006: 4).

Fraley ve arkadaşları (2000) tarafından Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, madde tepki kuramını göz önüne alarak ölçüm aracının yüksek düzeyde duyarlılığa ve güvenilirliğe sahip olması amacıyla geliştirmişlerdir. Bu analiz sonucunda Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ortaya çıkmıştır. Geliştirilmiş olan yeni ölçekte, eski versiyonun ölçtüğü kaçınma bağlanma alt boyutuna ait 18 maddenin 13 maddesi ile kaygılı bağlanma alt boyutuna ait 18 maddenin 6 maddesi ortak olup diğer 17 madde eski ölçekten bağımsız olarak oluşturulmuştur (Akt. Sümer vd., 2005: 3).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (Ek-3), Sümer ve arkadaşları (2005) tarafından karşı cinsten romantik ilişki içerisinde bulunan 256 üniversite öğrencisiyle Türkçe'ye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin iç tutarlılık düzeyinin yüksek bulunduğu ve kaçınma alt boyutunun iç tutarlılık katsayı puanının .90 ve kaygı alt boyutunun iç tutarlılık katsayı puanının .86 olduğu belirlenmiştir. Yapılan test-tekrar test güvenilirliği analizi sonucunda, ölçeğin kaygı alt boyutunun .82 puan ile kaçınma alt boyutunun .81 puan ile test-tekrar test güvenilirliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Sümer vd., 2005: 1-8). Ölçek, iki alt boyutu olan kaygı ve kaçınma bağlanma stilini ölçmeye yönelik 18'er madde olmak üzere toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7 basamaklı likert tipte bir ölçektir ve en düşük basamak (1) hiç katılmıyorum ifadesini belirtirken, en yüksek basamak (7) tamamen katılıyorum ifadesini belirtmektedir. Ölçeğin 4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36 maddeleri ters kodlanarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin analizi için ise çift sayılarla ifade edilen maddelerin ortalamasının hesaplanması ile kaçınmacı bağlanma alt boyut puanına ulaşılırken, tek sayılarla ifade edilen maddelerin ortalamasının hesaplanması ile kaygılı bağlanma alt boyutunu ifade etmektedir.

Bu çalışmanın örnekleme için ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha=0.925$ bulunmuştur. Alt boyutlar için bakıldığında iç tutarlılık katsayıları kaçınma alt boyutu için $\alpha=0.889$, kaygı alt boyutu için $\alpha=0.908$ bulunmuştur.

2.3.3. İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ)

İlişki Doyumu Ölçeği (Ek-4), Hendrick tarafından 1988 yılında geliştirilen ve bireylerin bir ilişkiden, özellikle de romantik ilişkilerinden ne kadar memnuniyet sağladığını ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Bu ölçek, sadece evlilik doyumunu ölçmenin de ötesinde genel anlamda evli, birlikte yaşayan, flört eden ve gey çiftler gibi birçok farklı kategoride bulunan romantik ilişkilerdeki doyumunu ölçme potansiyeline sahip bir ölçektir (Hendrick, 1988: 97).

İlişki doyumunu ölçeği Curun (2001) tarafından, romantik ilişkisi bulunan 70 çiftten oluşan toplam 140 üniversite öğrencisiyle birlikte Türkçe'ye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Ölçek yedi maddeden oluşup 7 basamaklı likert ölçeğidir. En düşük basamak (1) katılmıyorum ifadesini temsil ederken, en yüksek basamak (7) kesinlikle katılıyorum ifadesini temsil etmektedir. Ölçekte bulunan 4. ve 7. maddeler ters kodlanarak hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra ölçekten ne kadar yüksek puan alınır, bireylerin içinde buldukları ilişkiden sağladıkları doyumun o kadar yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin faktör ve güvenilirlik analizi sonucunda, ölçeğin orijinal haliyle tutarlılık göstermiştir ve ölçek maddelerinin tek bir faktör altında toplandığı teyit edilmiş olup iç tutarlılık katsayısı sonucu 0.86 bulunmuştur. (Curun, 2001: 32).

Bu çalışmanın örnekleme için ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı $\alpha=0.919$ bulunmuştur.

2.3.4. Yeni Cinsel Doyum Ölçeği (YCDÖ)

Ülkemizde cinsel yaşam kalitesi, cinsel disfonksiyon ve cinsel doyumunu ölçme amacıyla kullanılan çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Türkiye'de araştırmalarda en sık kullanılan cinsel doyum ölçeklerinden birisi de Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından uyarlanan Glombok Rust Cinsel Doyum Ölçeği'dir. Literatürde ortaya konulan cinsel doyumunu ölçmeyi amaçlayan ölçeklerde hem kadın hem de erkeği içeren ortak bir ölçme aracı bulunmamaktadır (Turgut, 2016: 184).

Stulhofer ve arkadaşları (2010) hem kadın hem de erkeğin birlikte cinsel doyumunu ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. Yeni Cinsel Doyum Ölçeğinin (Ek-5) Türkçe'ye uyarlaması Turgut (2016) tarafından, 200 kadın ve 200 erkek olmak üzere toplam 400 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek 5 basamaklı likert tipinde bir ölçektir ve 20 maddeden oluşmaktadır. En düşük basamak (1) hiç memnun değilim ifadesini tanımlarken en yüksek basamak (5) ise son derece memnunum ifadesine karşılık gelmektedir. Maddelerin toplanması sonucunda ölçekten

alınan puanlama sonucu elde edilmektedir. Ölçekte 20 puan en düşük alınabilecek puanlamaya denk gelirken 100 puan ise en yüksek puanlamayı ifade etmektedir (Turgut, 2016: 184-185).

Ölçek, ben merkezli alt boyutu ve eş-partner/cinsel aktivite merkezli alt boyutu olmak üzere iki alt boyuttan oluşturmaktadır. Ben merkezli alt boyutunu 1-10. maddeler temsil ederken eş-partner/cinsel aktivite merkezli alt boyutunu ise 11-20. maddeler temsil etmektedir. Ben merkezli alt boyutu, bireyin kişisel deneyimleri ile duygularının toplamı sonucunda ortaya çıkan cinsel doyumunu ortaya koymaktadır. Diğer alt boyut olan eş-partner/cinsel aktivite merkezli boyut da bireyin cinsel faaliyetlerindeki çeşitlilik ya da sıklığından dolayı veya bireyin eş ya da partnerinin cinsel davranış ve tepkileri sonucunda ortaya çıkan toplam cinsel doyumunu ifade etmektedir. (Turgut, 2016: 185-186).

Faktör ve güvenilirlik analizi sonucunda, ölçeğin orijinal haliyle faktör yapısı korunmuştur ve tutarlılık göstermiştir. İç tutarlılık katsayısı, kadınlarda .94 iken erkeklerde ise .95 olduğu saptanmıştır (Turgut, 2016: 183-187).

Bu çalışmanın örneklemini için ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .944$ bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında ben merkezli cinsel doyum alt boyutu için $\alpha = .921$, eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum alt boyutu için $\alpha = .904$ bulunmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli olan veriler, çevrim içi ortamda ‘Google Forms’ programı üzerinden kişilere ulaştırılarak elde edilmiştir. Kişilere araştırma ölçeklerine başlamadan önce ‘Bilgilendirilmiş Onam Formu’ (Ek-1) şeklinde bir bilgilendirici ve kişiden onay almaya dayalı bir form sunulmaktadır. Bilgilendirilmiş onam formu, katılımcılara araştırmanın amacını açıklayarak araştırma sürecindeki hakları hakkında bilgilendirilmesi ve katılımcıların iznini almaya yönelik hazırlanmış bir formdur. Bu formda, araştırmaya katılacak olan katılımcıların kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı hakkında bilgilendirme, formu doldurma esnasında katılımcıları rahatsız eden herhangi bir durum söz konusu olduğunda anketi sonlandırabilme hakkına sahip olduklarının ve araştırmaya gönüllü katılmak istediklerini onayladıklarına dair onaylama kutucuğu sunulmuştur. Katılımcılara sunulan formların doldurulma süresi ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS v.21 istatistik analiz programı ile istatistiksel analize tabi tutulmuşlardır. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce katılımcıların ölçeklerden aldıkları

puanların normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadıkları incelenmiştir. Tabachnick ve Fidel (2013) katılımcı sayısının 200'ün üzerinde olduğu durumda ölçeklerden aldıkları puanların çarpıklık (Skewness) değerlerinin ± 2 aralığında, basıklık (Kurtosis) değerlerinin ise ± 7 aralığında olması durumunda normal dağılım varsayımının kabul edilebileceğini bildirmişlerdir. Tablo 3'te katılımcıların ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar, puan aralıkları ve çarpıklık-basıklık değerleri verilmiştir.

Tablo 3
Normal Dağılım Varsayımının Karşılanmasına İlişkin Bulgular

	N	Puan Aralıkları	ORT	SS	Skewness	Kurtosis
Kaçınma	250	18-96	46.25	16.576	.464	-.315
Kaygı	250	23-114	62.14	20.152	.454	-.371
İlişki Doyumu	250	11-49	37.37	8.974	-.617	-.549
Cinsel Doyum Toplam	250	20-100	75.45	15.414	-.864	1.360
Ben Merkezli	250	10-50	38.24	8.393	-.865	.842
Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	250	10-50	37.21	8.201	-.765	.789

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde Tabachnick ve Fidel'in (2013) normal dağılım varsayımının kabulü için önerdikleri değerler arasında oldukları görülmüştür. Bu nedenle katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların normal dağılım sağladığı kabul edilmiştir. Normal dağılım sağlandığından bu araştırmada parametrik testler uygulanmıştır ve sonuçlar evrene genellenebilmiştir.

Araştırmanın katılımcılarının demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen analizlerde homoseksüel ve heteroseksüel bireylerin demografik değişkenler bakımından aralarında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığının incelenmesi amacıyla sürekli değişken niteliğinde olduklarından yaş ve ilişki süresi değişkenleri için bağımsız örneklem t testi, diğer kategorik değişken niteliğinde olan değişkenler bakımından ise dağılımların karşılaştırılması amacıyla ki-kare analizi yürütülmüştür.

Araştırmada yer alan homoseksüel ve heteroseksüel bireylerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanların karşılaştırılması için bağımsız örneklem t testi yürütülmüştür. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi ve aracı değişken analizi yürütülmüştür. Aracı değişken analizi Baron ve Kenny (1986) adımları ile yürütülmüş olup, bunun için bir dizi regresyon analizi yapılmıştır. Buna göre ilk adımda bağımsız değişken bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordamalı, ikinci adımda

bağımsız değişken aracı değişkeni yordamalı, üçüncü ve dördüncü adımda bağımsız değişken ve aracı değişken modele birlikte girdiklerinde aracı değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi anlamlı olmalı, bağımsız değişkenin etkisinin ise artık anlamlı olmaması (tam aracılık) ya da anlamlı yordayıcılığı olsa da regresyon katsayısında anlamlı düzeyde düşüş görülmelidir. Regresyon katsayısındaki düşüşün anlamlılığı olup olmadığının belirlenmesi için sobel testi yürütülmüştür.

Katılımcıların demografik değişkenler bakımından ölçeklerden aldıkları ortalama puanların karşılaştırılması bağımsız değişken olarak analize sokulacak demografik değişkenlerin analize uygunluk durumuna göre değerlendirilmiş, uygun olmayanlarla analiz yürütülmemiş, uygun olanlar için ise değişken kategorilerine dağılan katılımcı sayıları arasında büyük farklılıklar bulunduğundan nonparametrik Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi yürütülmüştür. Ayrıca katılımcıların yaşları ve ilişki süreleri ile ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayılarının hesaplanmasına yönelik Pearson korelasyon analizi yürütülmüştür.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları verilmiştir. İlk olarak homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin demografik değişkenler bakımından karşılaştırıldığı betimsel analiz bulguları verilmiştir. İkinci olarak homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanların karşılaştırıldığı bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir. Üçüncü olarak katılımcıların tamamının ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişkilerin ele alındığı Pearson korelasyon analizi, çoklu regresyon analizi ve aracı değişken analizi bulguları verilmiştir. Dördüncü olarak katılımcıların demografik özellikleri bakımından ölçeklerden aldıkları ortalama puanların karşılaştırıldığı ya da ilişkisine bakıldığı gruplararası karşılaştırma ve korelasyon analizlerinin sonuçları verilmiştir.

3.1. Cinsel Yönelim Bakımından Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stili, Romantik İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması

Tablo 4'te katılımcıların cinsel yönelimleri bakımından Yakın İlişkilerde Bağlanma Ölçeği (Kaçınma ve Kaygı), İlişki Doyumu Ölçeği ve Cinsel Doyum Ölçeğinden (Ben Merkezli ve Eş/Partner-Cinsel Aktivite) aldıkları ortalama puanlar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları verilmiştir.

Tablo 4

Cinsel Yönelim Bakımından Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	Cinsel Yönelim	N	ORT	SS	T	P
Kaçınma	Homoseksüel	120	46.08	18.059	-.161	.872
	Heteroseksüel	130	46.42	15.148		
Kaygı	Homoseksüel	120	62.45	20.658	.233	.816
	Heteroseksüel	130	61.85	19.749		
İlişki Doyumu	Homoseksüel	120	36.24	9.794	-1.902	.058
	Heteroseksüel	130	38.41	8.044		
Cinsel Doyum	Homoseksüel	120	75.43	15.194	-.027	.979
	Heteroseksüel	130	75.48	15.674		
Ben merkezli	Homoseksüel	120	37.48	8.584	-1.395	.164
	Heteroseksüel	130	38.95	8.181		
Eş/partner ve cinsel aktivite merkezli	Homoseksüel	120	37.95	7.864	1.377	.170
	Heteroseksüel	130	36.52	8.472		

*p<.05

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre kaçınma bağlanma stili ortalamaları arasında ($t=-.161$; $p=.872$); kaygılı bağlanma stili ortalamaları arasında ($t=.233$; $p=.816$); ilişki doyumu ortalamaları arasında ($t=-1.902$; $p=.058$); cinsel doyum ortalamaları arasında ($t=-.027$; $p=.979$); cinsel doyum alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ortalamaları arasında ($t=-1.395$; $p=.164$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ortalamaları arasında ($t=1.377$; $p=.170$) anlamlı fark bulunmamıştır.

3.2. Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Demografik Değişkenler Bakımından Bağlanma Stilleri, Romantik İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları

Tablo 5'te homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin yaşlarına ve romantik ilişkide buldukları süre ile bağlanma stilleri, ilişki doyumları ve cinsel doyumları arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 5

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Yaşlarına ve Romantik İlişkide Buldukları Süre ile Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	Yaş	İlişki Süresi/Yıl
Kaçınma	.009	-.182**
Kaygı	-.141*	-.195**
İlişki Doyumu	-.044	.170**
Cinsel Doyum Toplam	.042	-.003
Ben Merkezli	.117	.035
Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	-.041	-.041

* $p<.05$; ** $p<.01$

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin yaşları ile kaygılı bağlanma stili puanları arasında küçük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.141$; $p=.025$). Yaş arttıkça kaygılı bağlanma düzeyi azalmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin ilişki süreleri ile kaçınmacı bağlanma stili ($r=-.182$; $p=.004$), kaygılı bağlanma stili ($r=-.195$; $p=.002$) puanları arasında küçük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki; ilişki doyumu ($r=.170$; $p=.007$) puanları arasında küçük etki büyüklüğünde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma arttıkça ilişki süresi azalmakta, ilişki doyumu arttıkça ilişki süresi artmaktadır.

Yaş ve ilişki süresinin diğer değişkenlerle anlamlı ilişkisi bulunmamıştır.

Tablo 6’da homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin sosyoekonomik düzeylerine göre bağlanma stilleri, ilişki doyum ve cinsel doyum sıra ortalamaları ve Kruskal Wallis testi ve posthoc Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir.

Tablo 6

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Bağlanma Stilleri, İlişki Doyum ve Cinsel Doyum Sıra Ortalamaları ve Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U Testi Bulguları

	SED	N	Sıra ORT	χ^2	p	Z
Kaçınma	Düşük	11	131.27	6.505	.039*	Orta > Yüksek z=-2.504; p=.012
	Orta	194	130.95			
	Yüksek	45	100.61			
Kaygı	Düşük	11	149.59	1.415	.493	
	Orta	194	125.23			
	Yüksek	45	120.79			
İlişki Doyumu	Düşük	11	106.23	3.423	.181	
	Orta	194	122.76			
	Yüksek	45	142.04			
Cinsel Doyum Toplam	Düşük	11	123.91	.969	.616	
	Orta	194	123.36			
	Yüksek	45	135.10			
Ben Merkezli	Düşük	11	115.68	1.433	.489	
	Orta	194	123.47			
	Yüksek	45	136.67			
Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	Düşük	11	132.55	.464	.793	
	Orta	194	123.84			
	Yüksek	45	130.96			

*p<.05

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin sosyoekonomik düzeylerine göre bağlanma stilleri kaçınmacı bağlanma alt boyutu sıra ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$\chi^2_{(2)}=6.505$; p=.039]. Farkın kaynağının belirlenmesi amacıyla yürütülen Mann Whitney U testi sonucunda orta sosyoekonomik düzeydeki erkeklerin kaçınmacı bağlanma sıra ortalamaları (sıra=130.95) yüksek sosyoekonomik düzeydeki erkeklerin kaçınmacı bağlanma sıra ortalamalarından (sıra=100.61) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Diğer değişkenler için sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

3.3. Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumları ve Cinsel Doyumları Arasındaki İlişkiler

3.3.1. Korelasyon Analizi

Tablo homoseksüel erkeklerin Yakın İlişkilerde Bağlanma Ölçeği (Kaçınma ve Kaygı), İlişki Doyumu Ölçeği ve Cinsel Doyum Ölçeğinden (Ben Merkezli ve Eş/Partner-Cinsel Aktivite) aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 7

Homoseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Homoseksüel	1	2	3	4	5	6
1. Kaçınma	1					
2. Kaygı	.514**	1				
3. İlişki Doyumu	-.636**	-.464**	1			
4. Cinsel Doyum Toplam	-.517**	-.259**	.505**	1		
5. Ben Merkezli	-.524**	-.283**	.424**	.930**	1	.706**
6. Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	-.426**	-.191*	.512**	.917**	.706**	1

*p<.05; **p<.01

Homoseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile ilişki doyumu puanları arasında büyük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.636$; $p=.000$). Homoseksüel erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.517$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.524$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.426$; $p=.000$) arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Homoseksüel erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile ilişki doyumu puanları arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.464$; $p=.000$). Homoseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.259$; $p=.004$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.283$; $p=.002$) ve eş/partner ve cinsel

aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.191$; $p=.036$) arasında küçük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Homoseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel erkeklerin ilişki doyumları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=.505$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=.424$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=.512$; $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Homoseksüel erkeklerin cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları arttıkça ilişki doyumları artmaktadır.

Tablo 8’de heteroseksüel erkeklerin Yakın İlişkilerde Bağlanma Ölçeği (Kaçınma ve Kaygı), İlişki Doyumu Ölçeği ve Cinsel Doyum Ölçeğinden (Ben Merkezli ve Eş/Partner-Cinsel Aktivite) aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 8

Homoseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

Heteroseksüel	1	2	3	4	5	6
1. Kaçınma	1					
2. Kaygı	.480**	1				
3. İlişki Doyumu	-.589**	-.406**	1			
4. Cinsel Doyum Toplam	-.393**	-.256**	.449**	1		
5. Ben Merkezli	-.380**	-.253**	.365**	.939**	1	
6. Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	-.360**	-.230**	.478**	.943**	.772**	1

* $p<.05$; ** $p<.01$

Heteroseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile ilişki doyum puanları arasında büyük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.589$; $p=.000$). Heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Heteroseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.393$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.380$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.360$; $p=.000$) arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile ilişki doyumu puanları arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.406$; $p=.000$). Heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.256$; $p=.003$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.253$; $p=.004$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.230$; $p=.009$) arasında küçük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Heteroseksüel erkeklerin ilişki doyumları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=.449$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=.365$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=.478$; $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Heteroseksüel erkeklerin cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları arttıkça ilişki doyumları artmaktadır.

Tablo 9’da homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin Yakın İlişkilerde Bağlanma Ölçeği (Kaçınma ve Kaygı), İlişki Doyumu Ölçeği ve Cinsel Doyum Ölçeğinden (Ben Merkezli ve Eş/Partner-Cinsel Aktivite) aldıkları puanlar arasındaki Pearson korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 9

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stilleri, İlişki Doyumu ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

	1	2	3	4	5	6
1. Kaçınma	1					
2. Kaygı	.496**	1				
3. İlişki Doyumu	-.610**	-.435**	1			
4. Cinsel Doyum Toplam	-.454**	-.257**	.472**	1		
5. Ben Merkezli	-.454**	-.268**	.402**	.931**	1	
6. Eş/Partner ve Cinsel Aktivite Merkezli	-.390**	-.209**	.475**	.927**	.726**	1

* $p<.05$; ** $p<.01$

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile ilişki doyumu puanları arasında büyük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.610$; $p=.000$). Erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınma bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.454$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.454$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.390$; $p=.000$) arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkeklerin kaçınmacı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile ilişki doyum puanları arasında orta etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.435$; $p=.000$). Erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stili puanları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=-.257$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=-.268$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=-.209$; $p=.000$) arasında küçük etki büyüklüğünde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları azalmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin ilişki doyumları ile cinsel doyum toplam puanları ($r=.472$; $p=.000$) ve alt boyutları ben merkezli cinsel doyum ($r=.402$; $p=.000$) ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum ($r=.475$; $p=.000$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsel doyumları ve alt boyutları olan ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyumları arttıkça ilişki doyumları artmaktadır.

3.3.2. Regresyon Analizi

Tablo 10'da homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinin ilişki doyumunu üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 10

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stillerinin İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

	R	r ²	B	B _{se}	B	t	p	F
Sabit			55.314	1.577		35.086	.000*	
Kaçınma	.629	.395	-.283	.031	-.524	-9.186	.000*	80.791*
Kaygı			-.078	.025	-.175	-3.067	.002*	

* $p<.05$

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinin ilişki doyumu üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(2-247)=80.791$; $p=.000$]; ilişki doyumu bağımlı değişkenindeki varyansın %39,5'inin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma ile açıklandığı ($r=.629$; $r^2=.395$); kaçınmacı bağlanmanın ($\beta=-.524$; $t=-9.186$; $p=.000$) ve kaygılı bağlanmanın ($\beta=-.175$; $t=-3.067$; $p=.002$) ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordadıkları bulunmuştur.

Tablo 11'de homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinin cinsel doyum üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 11

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerin Kaçınmacı ve Kaygılı Bağlanma Stillerinin Cinsel Doyum Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

	R	r ²	B	B _{se}	B	t	p	F
Sabit			96.089	3.100		30.996	.000*	
Kaçınma	.456	.208	-.403	.061	-.433	-6.643	.000*	32.374*
Kaygı			-.032	.050	-.042	-.643	.521	

* $p<.05$

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinin cinsel doyum üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(2-247)=32.374$; $p=.000$]; cinsel doyum bağımlı değişkenindeki varyansın %20.8'inin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma ile açıklandığı ($r=.456$; $r^2=.208$); kaçınmacı bağlanmanın ($\beta=-.433$; $t=-6.643$; $p=.000$) cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı ancak kaygılı bağlanmanın ($\beta=-.042$; $t=-.643$; $p=.521$) cinsel doyum üzerinde yordayıcılığının bulunmadığı belirlenmiştir.

3.3.3. Aracı Değişken Analizleri

Tablo 12'de homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerde kaçınmacı bağlanma stili ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracılık etkisine ilişkin regresyon adımları (Baron ve Kenny, 1986) verilmiştir.

Tablo 12**Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaçınmacı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları**

Barron ve Kenny Adımları	R	R ²	B	B _{se}	β	t	F
1. Kaçınma → İlişki Doyumu	.610	.372	-.330	.027	-.610	-12.132*	147.190*
2. Kaçınma → Cinsel Doyum	.454	.206	-.422	.053	-.454	-8.030*	64.486*
3. Cinsel Doyum → İlişki Doyumu	.648	.420	.143	.032	.245	4.502*	89.451*
4. Kaçınma → İlişki Doyumu			-.270	.029	-.499	-9.175*	

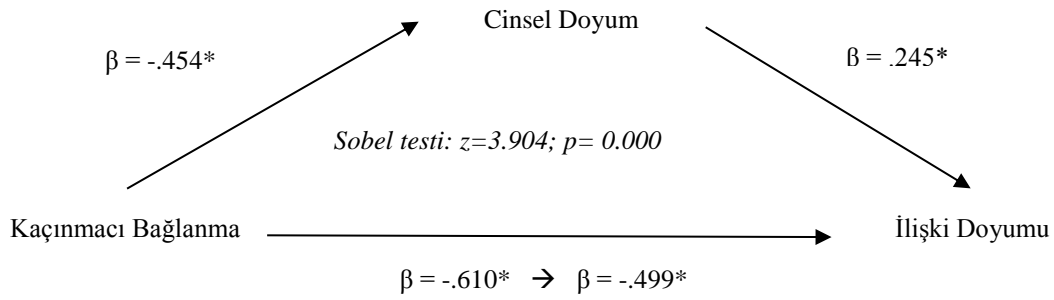
*p<.05

Sobel test: z=-3.904; p=.000

Baron ve Kenny'nin (1986) adımlarına göre yürütülen aracı değişken analizinin birinci adımında homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı bağlanma stillerinin ilişki doyumu üzerindeki etkisine ilişkin basit regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [F(1-248)=147.190; p=.000]; ilişki doyumu bağımlı değişkenindeki varyansın %37,2'sinin kaçınmacı bağlanma ile açıklandığı (r=.610; r²=.372); kaçınmanın ilk adımda ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (β=-.610; t=-12.132; p=.000).

Analizin ikinci adımında kaçınmacı bağlanma stilinin cinsel doyum üzerindeki etkisine ilişkin basit regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [F(1-248)=64.486; p=.000]; cinsel doyum aracı değişkenindeki varyansın %20,6'sının kaçınmacı bağlanma ile açıklandığı (r=.454; r²=.206); kaçınmanın ikinci adımda cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur (β=-.454; t=-8.030; p=.000).

Analizin üçüncü ve dördüncü adımında bağımsız değişken kaçınmacı bağlanma ve cinsel doyum aracı değişkeninin birlikte ilişki doyumu üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [F(2-247)=89.451; p=.000]; ilişki doyumu bağımlı değişkenindeki varyansın %42'sinin kaçınmacı bağlanma ve cinsel doyum ile açıklandığı (r=.648; r²=.420); cinsel doyumun ilişki doyumu üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu (β=.245; t=4.502; p=.000), kaçınmacı bağlanmanın ise regresyon katsayılarında anlamlı düzeyde düşüş olduğu (sobel z=-3.904; p=.000) ancak etkisinin hala anlamlı olduğu (β=-.499; t=-9.175; p=.000) bulunmuştur. Buna göre kaçınmacı bağlanma stili ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun anlamlı düzeyde kısmi aracılık etkisinin olduğu bulunmuştur. Şekil 2'de kaçınmacı bağlanma stili ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracılık etkisine ilişkin model izlenebilir.

Şekil 2: Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaçınmacı Bağlanma Stili ile İlişki Doymu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Model ve Beta Katsayıları

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerde kaygılı bağlanma stili ile ilişki doymu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracılık etkisine ilişkin regresyon adımları (Baron ve Kenny, 1986) Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaygılı Bağlanma Stili ile İlişki Doymu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Barron ve Kenny Adımları	R	R ²	B	B _{se}	β	t	F
1. Kaygı → İlişki Doymu	.435	.189	-.194	.025	-.435	-7.601*	57.779*
2. Kaygı → Cinsel Doyum	.257	.066	-.197	.047	-.257	-4.191*	17.564*
3. Cinsel Doyum → İlişki Doymu	.572	.328	.224	.031	.385	7.136*	60.167*
4. Kaygı → İlişki Doymu			-.149	.024	-.336	-6.216*	

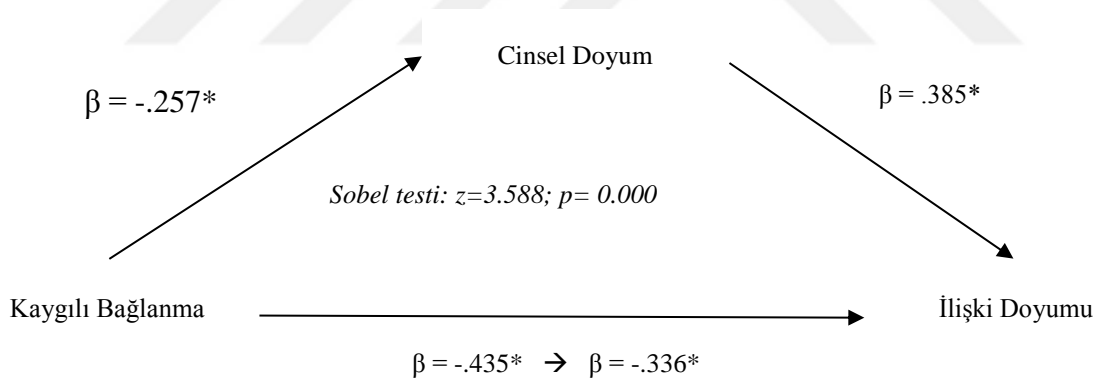
*p<.05

Sobel test: $z=-3.588; p=.000$

Baron ve Kenny'nin (1986) adımlarına göre yürütülen aracı değişken analizinin birinci adımında homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaygılı bağlanma stillerinin ilişki doymu üzerindeki etkisine ilişkin basit regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(1-248)=57.779; p=.000$]; ilişki doymu bağımlı değişkenindeki varyansın %18,9'unun kaygılı bağlanma ile açıklandığı ($r=.435; r^2=.189$); kaygının ilk adımda ilişki doymunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($\beta=-.435; t=-7.601; p=.000$).

Analizin ikinci adımında kaygılı bağlanma stilinin cinsel doyum üzerindeki etkisine ilişkin basit regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(1-248)=17.564$; $p=.000$]; cinsel doyum aracı değişkenindeki varyansın %6,6'sının kaygılı bağlanma ile açıklandığı ($r=.257$; $r^2=.066$); kaygının ikinci adımda cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($\beta=-.257$; $t=-4.191$; $p=.000$).

Analizin üçüncü ve dördüncü adımında bağımsız değişken kaygılı bağlanma ve cinsel doyum aracı değişkeninin birlikte ilişki doyumunu üzerindeki etkisine ilişkin çoklu regresyon analizi sonucunda elde edilen modelin anlamlı olduğu [$F(2-247)=60.167$; $p=.000$]; ilişki doyumunu bağımlı değişkenindeki varyansın %32,8'inin kaygılı bağlanma ve cinsel doyum ile açıklandığı ($r=.572$; $r^2=.328$); cinsel doyumun ilişki doyumunu üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu ($\beta=.224$; $t=7.136$; $p=.000$), kaygılı bağlanmanın ise regresyon katsayılarında anlamlı düzeyde düşüş olduğu (sobel $z=-3.588$; $p=.000$) ancak etkisinin hala anlamlı olduğu ($\beta=-.336$; $t=-6.216$; $p=.000$) bulunmuştur. Buna göre kaygılı bağlanma stili ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide cinsel doyumun anlamlı düzeyde kısmi aracılık etkisinin olduğu bulunmuştur. Şekil 3'te kaygılı bağlanma stili ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracılık etkisine ilişkin model izlenebilir.

Şekil 3 : Homoseksüel ve Heteroseksüel Erkeklerde Kaygılı Bağlanma Stili ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Cinsel Doyumun Aracılık Etkisine İlişkin Model ve Beta Katsayıları

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın değişkenlerini oluşturan bağlanma stilleri, romantik ilişki doyumu ve cinsel doyumun birbirleriyle ve demografik değişkenlerle olan ilişkileri yönünden elde edilen bulguların sonuçları, literatür ışığında ele alınarak değerlendirilecektir. Çalışmayla ilgili alan yazın incelendiğinde; cinsel yönelim konusunda genellikle homojen örneklem yapılarının araştırma konusu olduğu görülmektedir. Bu araştırmadaki katılımcıların cinsel yönelim açısından heterojen bir yapıya sahip olması nedeniyle iki farklı örneklem grubunu içeren araştırmalara da yer verilmesine çalışılmıştır.

Güvensiz bağlanma stillerinden birisi olan kaçınmacı bağlanma stili puanı ile romantik ilişki doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Cinsel yönelim fark etmeksizin kaçınmacı bağlanma stiline sahip homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin kaçınmacı bağlanma stili puanları arttıkça romantik ilişki doyumları azalmaktadır. Yedilioğlu (2017), yaptığı çalışmada bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Waring (2019) ve meslektaşlarının yürütmüş olduğu çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir. Kaçınan bağlanma stiline sahip heteroseksüel bireylerin romantik ilişkiden sağlamış oldukları doyum daha düşük bulunmuştur. Ayrıca bu kişilerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğu ve bu durumun kişilerin kararlılık seviyesinin düşük oluşuyla ilişkilendirilmiştir.

Sadıkaj ve arkadaşları (2015) tarafından heteroseksüel çiftler arasında yürütülen çalışmada da bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasında benzer ilişki bulunmuştur. Özellikle heteroseksüel erkek bireylerden kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin daha düşük romantik ilişki doyumuna sahip olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada ayrıca kaçınan bağlanma gösteren bireylerin hem partnerleriyle hem de partnerler arasında da daha az güven hissetmeleriyle ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Özetle, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin güvende hissetmeleri ve romantik ilişki doyum düzeyleri üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Candel ve arkadaşları (2019) tarafından heteroseksüel bireylerle yürütülen meta analiz çalışmasında da kaçınmacı bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Kaçınmacı bağlanma stili puanı arttıkça romantik ilişkiden alınan doyum azalmaktadır. Ayrıca bu araştırmada, katılımcının ve partnerin kaçınan bağlanma stili üzerinden iki yönlü yapılan değerlendirme sonucunda; araştırmaya katılan kişinin bağlanma stiline, katılımcının partnerinin bağlanma stiline göre romantik ilişki doyumu üzerinde daha etkili olduğu ortaya konulmuştur. Benzer bir çalışma ise Ho ve meslektaşları (2012) tarafından iki farklı kültürde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, kültür ayırt etmeksizin bağlanma stillerinin bireyin romantik ilişki

doyumuna aracılık ettiği yargısına varmışlardır. Özetle güvenli bağlanma stiline, bireyin yakın ilişkilerinin düzenleyicisi olduğunu ve bunun bir evrensel fenomen olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca kişilerin kaçınmacı bağlanma puanlarının artmasıyla beraber katılımcıların ilişkiye olan bağlılıklarının da azaldığı ortaya konulmuştur.

Homoseksüel erkek örneklemini kapsayan literatürdeki araştırmalara bakıldığında ise Sommantico ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan araştırmada güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkiden sağladıkları doyum düzeyinin daha düşük olduğunu saptamışlardır. Aynı şekilde Mohr ve arkadaşları (2013) tarafından yönetilen başka bir çalışmada ise güvensiz bağlanma stiline sahip homoseksüel erkek bireylerin romantik ilişkilerini daha olumsuz yorumlamaya yatkın oldukları ve romantik ilişkiden sağladıkları doyumun da daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca kaygılı bağlanma stili puanı daha yüksek olan homoseksüel erkek bireylerin de romantik ilişkiden sağladıkları doyum düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Özetle, kişilerin güvensiz bağlanma stillerine sahip olması, yakın ilişkilerinden birisi olan romantik ilişkilere olan algısını olumsuz etkilemektedir. Bireylerin, bağlanma stilleri sebebiyle daha olumsuz algıladıkları romantik ilişkilerinden sağladıkları doyumun da daha düşük olmasına yol açabilmektedir. İleriki çalışmalarda da bu bireylerin bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkide, bireylerin ilişkiyi olumsuz algılamasının aracı etkisine yönelik bir araştırma yapılabilir.

Trachtenberg-Ray ve Modesto (2021) yapmış oldukları çalışmada, homoseksüel erkek örneklemini için benzer sonuç bulmuştur. Bu çalışma sonucuna göre, güvensiz bağlanma stilleri bulunan bireylerin, mevcut romantik ilişkilerinde daha düşük doyum sağladıklarını bildirmişlerdir. Bununla birlikte araştırmada, bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumunu arasındaki ilişkiye iyi oluş hali değişkeninin kısmen de olsa aracılık ettiği bulunmuştur.

Güvensiz bağlanma stillerinden biri olan kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, ilk bakım verenleriyle kurdukları ilişkideki korunma ya da rahatlık gibi ihtiyaçlarının yeterince iyi karşılanmaması ya da karşılaşmış oldukları reddedici tutumlar sebebiyle olumsuz bir ilişki deneyimlemektedirler. Bu bireylerin ihtiyaçlarının başkaları tarafından karşılanamayacağına dair inançları bulunduğundan, günlük yaşamlarını başkalarının sevgisi ya da desteği olmadan devam ettirmeye çalışmaktadırlar (Bowlby, 1988: 4). Birey, yaşadığı hayal kırıklığını gidermek amacıyla duygusal bağ kurmaktan kaçınmayı öğrenmektedir. Yetişkinlik döneminde de öğrendiği bu bağlanma modelini sürdürmeye devam etmektedir (Brown, 2014: 394).

Kaçınan bağlanması olan bireylerin romantik ilişkilerinde, yakınlık duygusu yaşadıkları korku sebebiyle olumlu romantik ilişki deneyimleri daha düşük olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987: 515). Yapmış olduğumuz araştırmada ilgili literatürü destekler biçimdedir.

Çalışmada dikkat çeken bir başka araştırma sonucunda ise kaygılı bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Kaygılı bağlanma düzeyi arttıkça bireylerin romantik ilişki doyumları azalmaktadır. Literatürdeki heteroseksüel bireylerle yapılmış çalışmalara bakıldığında, Güldür'ün (2020) çalışmasında, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişki doyumları düşük bulunmuştur. Soğancı (2017) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Kaygılı bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişki doyumunun daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Mohr ve arkadaşlarının (2013), kaygılı bağlanma stilinin homoseksüel kadın bireylerde homoseksüel erkek bireylere göre daha düşük olduğu ve kaçınan bağlanma stili arasında bireylerarası farklılık bulunmadığı görülmüştür.

Kaygılı bağlanma stiline sahip bireyin ilk bakım vereniyle kurduğu ilişkide, bakım verenine ihtiyaç duyduğu zaman bakım veren kişinin tutarsız bir biçimde yanıt vermesi bireyde terk edilmeye yönelik bir algı oluşabilmektedir. Bununla birlikte kişide ayrılık kaygısına karşı yatkınlık ve yapışma tutumu gerçekleşebilmektedir (Bowlby, 1988: 4). Bireyin çocukluk döneminde bakım vereni tarafından karşılanmış olduğu tutarsızlıklar karşısındaki tepki verme biçimi, yetişkinlikteki romantik ilişkilerinde de bu örüntünün devam etmektedir (Brown, 2014: 394). Kaygılı bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinde ortaya çıkan sıkıntılı durum ve kriz anlarında, terk edilmeye yönelik algılama sonucunda kaygı ya da korkuları ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple kişilerin, romantik ilişkide partnerleriyle güven içerisinde ve doyum sağladıkları bir ilişki geliştirmeleri daha zor bir hale gelebilmektedir.

Araştırma sonucunda katılımcıların cinsel yönelimlerine göre kaçınma bağlanma stili ortalamaları arasında kaygılı bağlanma stili ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Brkić-Jovanović (2020) ve meslektaşları tarafından homoseksüel ve heteroseksüel erkek ve kadın bireylerle yürütülen çalışmada, heteroseksüel kadın ve erkek bireylerin homoseksüel erkek ve kadın bireylere göre kaygılı bağlanma stilinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Kaçınan bağlanma stiline göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu araştırmada, cinsel yönelimden bağımsız bir biçimde erkeklerin, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha gelenekçi bir bakış açısına sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca bütün gruptaki katılımcıların romantik ilişki doyum düzeyi yüksek bulunmuştur. Okci (2017) tarafından heteroseksüel ve homoseksüel bireylerle yapılan çalışmada, heteroseksüel bireylerin homoseksüel bireylere göre daha güvenli bağlanma

stiline sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkiden sağladıkları doyum düzeyi anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Karaca (2018) tarafından yapılan araştırmada, homoseksüel katılımcıların heteroseksüel katılımcılara göre daha yüksek düzeyde kaygılı bağlanma gerçekleştirdiği sonucu elde edilmiştir. Aynı zamanda kaçınan bağlanma düzeylerinin birbirinden anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar ile kıyaslandığında, bu çalışmada ele alınan örneklem gruplarının bağlanma stillerinin dağılımından kaynaklı olabileceği varsayılmaktadır.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumunu üzerindeki etkisine ilişkin yapılan analiz sonucunda, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilinin romantik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Sommantico ve arkadaşları (2021), homoseksüel bireylerle yürütülen çalışmada, güvensiz bağlanmanın romantik ilişki doyumunu yordadığını ortaya koymuşlardır. Güvenli bağlanan homoseksüel erkek bireylerin romantik ilişkiden sağladıkları doyumun daha yüksek olduğu yordamaktadır. Letsch (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda da bağlanma stillerinin, romantik ilişki doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu ortaya konmuştur. Trachtenberg-Ray ve Modesto'nun (2021) yaptıkları çalışmada da bu çalışma sonucunu destekleyen benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Sonuçlara göre kaçınan bağlanma stili romantik ilişki doyumunu anlamlı bir biçimde yordamaktadır.

Bireylerin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde; üç ana davranış sistem olan bağlanma, bakım verme ve cinsel ilişkinin birlikte oluşturduğu entegrasyonu kapsamaktadır (Butzer ve Campbell, 2008: 142). Bu üç faktörden birisi olan bağlanmaya bakıldığında; güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin güvensiz bağlanma biçimine sahip bireylere göre daha dengeli, doyum sağladıkları ve daha yakınlık kurabildikleri ilişki geliştirebilme ve sürdürebilme eğiliminde olmalarıyla bağlantılı olmaktadır (Hepper ve Carnelley, 2012: 5). Bu sebeple güvensiz bağlanma stilleri olan kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin romantik ilişkiyi yordaması beklenen bir sonuç olmakta ve yapılan bu araştırmanın sonucu literatürü desteklemektedir.

Güvensiz bağlanma (kaygılı/kaçınan) stilleri ile cinsel doyum toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Homoseksüel ve heteroseksüel erkek bireylerin kaçınmacı ve kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça cinsel doyum düzeyleri ve iki alt boyutu (ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum) düzeyleri azalmaktadır. Araştırmanın diğer bir sonucunda ise kaçınmacı bağlanma stili cinsel doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı ancak kaygılı bağlanma stili cinsel doyum üzerinde yordayıcı etkisi bulunmadığıdır.

Mark ve diğeri (2018) homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerinde dahi edildiği araştırma sonucunda, bireylerin bağlanma stillerinin; çeşitli cinsel yönelimler arasında cinsel doyum ve ilişki doyumuna katkıda bulunan önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuşlardır. Stefanou ve McCabe (2012) bağlanma stilleri ile cinsel ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla mevcut literatürü gözden geçirilerek farklı araştırmaları incelemiştir. Homoseksüel romantik birlikteliklerinde güvensiz bağlanma çeşitlerine (kaygılı ve kaçınan) sahip bireylerin cinsel ilişki doyumunun düşük olduğu bulunmuştur. Özdemir (2018) bağlanma stilleri ile cinsel doyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel doyumdan sağladıkları memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Starks ve Parsons (2014) tarafından homoseksüel erkeklerle yürütülen çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel doyum düzeyi daha yüksektir. Ayrıca bu çalışmada daha güvenli bağlanan bireylerin cinsel hayatında en az bir kere cinsel birliktelik yaşadıklarını belirtmiştir. Güvensiz bağlanma stillerine sahip bireyler ise haftada en az bir kez cinsel birliktelik yaşama oranlarının daha düşük olduğunu bildirmişlerdir. Calvillo ve meslektaşları (2020) tarafından yürütülen bir çalışmada homoseksüel katılımcıların cinsel doyumunu ile güvensiz bağlanma stilleri (kaygılı ve kaçınan) ile olumsuz bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuca göre güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin, cinsel ilişkiden sağladıkları doyum daha düşük bulunmuştur.

Valdez ve meslektaşlarının (2020) yaptığı çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Güvensiz bağlanma stillerine (kaygılı/kaçınan) sahip heteroseksüel erkek bireylerin düşük cinsel doyuma sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada güvensiz bağlanma ile cinsel doyum arasında cinsel tutku değişkeni aracılık etmiştir.

Goldsmith ve arkadaşları (2013) tarafından heteroseksüel bireylerle yapılan çalışma sonucunda; kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin daha düşük cinsel doyumları olduğu bildirilmiştir. Ayrıca kaygılı ve kaçınan bağlanma stili ile cinsel doyum arasındaki ilişkiye cinsel iletişimin aracılık ettiği ortaya koyulmuştur. Literatürde bağlanma stilleri ile romantik ilişki arasında birçok çalışma yapılmıştır fakat bağlanma stilleri ve cinsellik arasındaki ilişkiye değinilen araştırmalara daha az yer verilmiştir (Goldsmith vd., 2016: 13). Literatürde, bağlanma stilleri ile cinsel doyum arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıyla ilgili çalışmalara daha çok yer verilebilir.

Katılımcıların romantik ilişki doyumları ve cinsel doyumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların cinsel doyum düzeyleri ve iki alt boyutu (ben merkezli cinsel doyum ve eş/partner ve cinsel aktivite merkezli cinsel doyum) düzeyleri arttıkça romantik ilişki doyumları

da artmaktadır. Fleishman ve arkadaşlarının (2019) homoseksüel erkeklerin romantik ilişki doyum düzeyi ile cinsel doyum puanları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Özetle romantik ilişkiden alınan doyum arttıkça cinsel doyum miktarı da artmaktadır. Romantik ilişkide partnerlerin cinsel doyumunu, romantik ilişkiden sağlanan doyum üzerinde önemli etmenlerden birini oluşturmaktadır (Butzer ve Campbell, 2008: 141). Cinsiyet açısından bakıldığında; romantik ilişkinin kalitesini değerlendirirken erkek bireyler, kadın bireylere göre cinsel doyum faktörü üzerinden daha sıklıkla ele alabilmektedirler (Crooks ve Baur, 2010: 196). Bu açıdan ele alındığında; erkeklerin cinsel doyum düzeylerinin romantik ilişkiden sağlamış oldukları doyumları üzerinde önemli değişken olduğu çalışmamızda da teyit edilmiştir. Bununla birlikte ileride yapılacak çalışmalarda da farklı cinsel yönelime sahip kadın bireylerde, cinsellik faktörünün romantik ilişki doyumları üzerinde ne kadar etkili olduğuna dair araştırmalar yapılabilir.

Kaçınmacı ve kaygılı bağlanma arttıkça romantik ilişki süresi azalmakta ve romantik ilişki doyumunu arttıkça romantik ilişki süresi artmaktadır. Kılıç'ın (2020) heteroseksüel erkek ve kadın bireylerle yürüttüğü çalışmada ise romantik ilişki doyumunun cinsiyete göre değişmediği ve romantik ilişki süresi arttıkça romantik ilişki doyumunda arttığı sonucuna varmıştır. Bireylerin ergenlik dönemindeki romantik aşkın belirleyicisi olarak arkadaş grubu görülürken, genç yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde ise ebeveyn ilişkilerinin daha belirleyici bir rolü bulunmaktadır (Furman ve Wehner, 1994: 176-192). Özetle, bireylerin güvensiz bağlanma stiline sahip olması yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiden sağladıkları doyumun azalması ve buna bağlı olarak ilişki süresinin azalması beklenen bir sonuçtur.

Kaygılı bağlanma stili puanı ile yaş arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yaş arttıkça kaygılı bağlanma düzeyi azalmaktadır. Yedilioğlu (2017) tarafından yürütülen çalışmada ise bulguları desteklemeyen bir sonuç olarak yaş ile bağlanma stilleri arasında bir farklılık bulunmamıştır. Güldür (2020) ise bağlanma stili ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yaşı 25 ve altı olanların kaygılı bağlanma puanlarının, yaşı 41 ve üzeri olanların kaygılı bağlanma puanlarından yüksek olmasıdır. Yaşı 36-40 olanların kaygılı bağlanma puanlarının, yaşı 41 ve üzeri olanların kaygılı bağlanma puanlarından yüksek olmasıdır. Kaçınan bağlanma stili ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Özetle, kişilerin yaşları arttıkça kaygılı bağlanma puanları azalmaktadır. Elde edilen bulguların, kişilerin yaşamlarının ilerleyen zamanlarında herhangi bir kriz durumunda baş edebilme yöntemlerini geliştirmesi ya da stresle baş etme gibi durumlarla bağlantılı olabilmektedir. Ayrıca hangi yaş aralığındaki bireylerin hangi bağlanma stillerinin daha ön plana çıktığını ortaya koyan çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalarla birlikte,

kişinin daha ileriki zaman diliminde bağlanma stillerinin etkinliğinin düzeyini anlamak için araştırmalar eklenebilir.

Katılımcıların cinsel yönelimlerine göre eğitim durumlarına dağılımları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Genel olarak katılımcıların %0,4'ünün ilkökul, %0,8'inin ortaokul, %5,6'sının lise, %4'ünün önlisans, %53,6'sının lisans, %35,6'sının lisansüstü mezunu olduğu belirlenmiştir. Özdemir (2018) araştırmada bağlanma stilleri ile yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaptığımız araştırmada, eğitim düzeylerinin dağılımı açısından dengeli bir dağılım söz konusu olmadığından araştırma sonucunda anlamlı bir farklılık elde edilmemesi mümkündür. Yapılacak olan araştırmalarda eğitim düzeylerinin dengeli bir biçimde elde edilen veriler ışığında tekrardan ele alınabilmesi söz konusudur.

Homoseksüel ve heteroseksüel erkeklerde kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun aracılık etkisine bakıldığında; kaçınan bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun anlamlı düzeyde kısmi aracılık etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca kaygılı bağlanma stili ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide cinsel doyumun anlamlı düzeyde kısmi aracılık etkisinin olduğu bulunmuştur. Romantik ilişkiler kapsamında cinsellik ile bağlanma sistemi ile birbirini etkileyen iki önemli faktördür. Bununla birlikte cinsel aktivitenin içerisinde fiziksel teması barındırmasından dolayı kişilerin hem fiziksel hem de duygusal açıdan yakınlık duygusunu da kapsamaktadır (Brassard vd., 2012: 248). Özetle; fiziksel ve duygusal yönden yakınlığı ve yakın teması da barındıran cinsel doyumun, bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyum arasındaki ilişkide kısmi aracılık etmesi beklenen bir sonuçtur. Bu çalışmanın sonucu da beklediğimiz ilişki modelini desteklediğini ortaya koymuştur.

Homoseksüel ve heteroseksüel bireylerin romantik ilişki doyumu ortalamaları arasında ve cinsel doyum ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Antonelli ve arkadaşları (2014) tarafından İtalya örneklemini ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda, heteroseksüel ve homoseksüel çiftlerin romantik ilişki doyumu açısından farklılık göstermediği bulunmuştur. Gruplar arası farklılığın bulunmamasının, kişilerin bağlanma stillerine göre bir değişkene göre farklılık göstermesinin doyumlar üzerinde grubu oluşturan üyelerden bağımsız bir biçimde etki eden faktörlerin üzerinde durulmasının daha verimli sonuçlar elde edilmesini gösterebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Yapılacak olan çalışmalarda farklı şehirlerden/bölgelerden bireylerin katılımları sağlanarak veriler zenginleştirilebilir.
2. Ülkemizdeki çalışmalarda yalnızca heteroseksüel bireylerle araştırma yürütüldüğünden dolayı, gelecekteki araştırmacılar, farklı cinsel yönelimlerin dahil edildiği araştırmaları yapması önem arz etmektedir. Ayrıca literatürde farklı ülkedeki örneklemelerin karşılaştırılmaları mevcuttur. Eş zamanlı olarak ülkemizdeki ve yurt dışındaki bireylerle yapılacak olan çalışmalarla kültürel farklılıkları gözlemleyebilmek mümkün olabilecektir.
3. Araştırmada; bağlanma stilleri, romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum gibi değişkenlerin değerlendirilmesi için nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu değişkenlerin daha iyi sonuçlar elde edilmesi ve derinlemesine anlaşılması amacıyla nitel ya da karma bir araştırma deseniyle ele alınmasının literatüre daha verimli katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.
4. Araştırmada; bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasında cinsel doyumun aracı etkisi olduğu ortaya koyulmuştur. Özetle, güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin romantik ilişki doyumunu değerlendirirken cinsel doyum faktörü üzerinden ele alınmıştır. Aracı etki eden başka faktörlerin tespit edilmesi ve bunun üzerine çalışılması bireylerin, terapi sürecinde ele alınması gereken önemli noktaların belirlenmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
5. Literatüre göre erkek bireylerin, romantik ilişkiyi değerlendirirken kadın bireylere göre cinsellik faktörü üzerinden değerlendirme yapmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmalarda farklı cinsel yönelimden kadın bireylerin romantik ilişkiyi değerlendirme konusunda araştırmalara yer verilebilir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri açısından farklı cinsel yönelimlerin romantik ilişki doyumlarına göre bir araştırma yapılması da romantik ilişkilerin dinamiğine yönelik bilgi verici olabileceği düşünülmektedir.
6. Kişilerin yaş aralıklarının daha geniş tutulduğu araştırmalara yer verilerek yaş grubuna göre insanların hangi bağlanma stillerinin ön plana çıktığını inceleyen araştırmalara yer verilmesi önemli olacaktır.
7. Gelecek çalışmalarda, bağlanma stillerinin çocukluktan sonraki dönemde romantik ilişki üzerindeki inançlar üzerinde ne kadar etkili olduğu ve buna bağlı olarak bağlanma stilinin getirmiş

olduğu tutum ve inançlar üzerinde etkisi zamanla azaltılabileceğine yönelik araştırma yapılmasının önemli olduğu öngörülmektedir.

8. Farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin romantik ilişkilerine yönelik araştırmaların yapılması araştırmaya katılan kişilerin, kendi ilişkilerine yönelik farkındalığının artmasını ve kendilerini rahat ifade edebilmelerine yardımcı olabileceği düşünölmektedir.

9. Farklı cinsel yönelime sahip partnerlerin dahil edildiği araştırmalarla cinsel doyuma etki eden faktörlerin değerlendirildiği çalışmaların yapılmasının bireylerin, terapi sürecine de katkı sağlanacağı düşünölmektedir. Ayrıca farklı cinsel yönelime sahip romantik partnerlerle cinsel doyuma etki eden faktörlerin derinlemesine araştırmasıyla, cinsellikte yaşanan çeşitli problemlerin tespit edilmesi ve bu konuda çalışmalar yapılmasına da katkı sağlayabileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, R. E., Laursen, B., Wilder, D. (2001). Characteristics of closeness in adolescent romantic relationships. *Journal of Adolescence*, 24(3), 353–363.
- Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı. *Sakarya: Sakarya Yayıncılık*, 7-253.
- American Psychological Association. (2015). Psychological practice guidelines with transgender and gender nonconforming clients. *American Psychologist*, 7(9), 832-864.
- Antonelli, P., Dèttore, D., Lasagni, I., Snyder, D. K., Balderrama-Durbin, C. (2014). Gay and lesbian couples in Italy: Comparisons with heterosexual couples. *Family Process*, 53(4), 702-716.
- Arslan, D. (2021). *Kadınlarda cinsel doyum ve romantik ilişki doyumunu*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barringer, M. N., Gay, D. A. (2017). Happily religious: The surprising sources of happiness among lesbian, gay, bisexual, and transgender adults. *Sociological Inquiry*, 87(1), 75-96.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. *Attachment theory and close relationships*, 1998, 25-45.
- Başar, K. (2013). Cinsel yönelim gelişim modelleri ve açılma süreci. 'Eşcinsellik', Bilgilendirme Dosyası-10, Ş. Yüksel, N. Yetkin (Ed). İstanbul, *Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği*, 26, 13-16.
- Başar, K. (2014). Farklı yönleri ile cinsel kimlik: bedensel cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsiyet rolü ve cinsel yönelim. *Toplum ve Hekim*, 29(4), 245-251.

- Bell, L., St-Cyr Tribble, D., Paul, D., Lang, A. (1998). A concept analysis of parent–infant attachment. *Journal of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.
- Beştav, G. F. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bieber, I., Bieber, T. B. (1979). Male homosexuality. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 24(5), 409-421.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *The International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350–373.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of age. *American Journal of Psychiatry*, 145, 1-10.
- Bowlby, J. (2020). *Bağlanma* (4. Baskı). (T.V. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Braithwaite, S. R., Delevi, R., Fincham, F. D. (2010). Romantic relationships and the physical and mental health of college students. *Personal relationships*, 17(1), 1-12.
- Brassard, A., Dupuy, E., Bergeron, S., Shaver, P. R. (2015). Attachment insecurities and women's sexual function and satisfaction: The mediating roles of sexual self-esteem, sexual anxiety, and sexual assertiveness. *The Journal of Sex Research*, 52(1), 110-119.
- Brassard, A., Péroquin, K., Dupuy, E., Wright, J., Shaver, P. R. (2012). Romantic attachment insecurity predicts sexual dissatisfaction in couples seeking marital therapy. *Journal of sex & marital therapy*, 38(3), 245-262.
- Brkić-Jovanović, N., Lazić, M., Jerković, I., Mihić, I., Perić-Prkosovački, B. (2020). Relationship Satisfaction in Homosexual and Heterosexual Couples: A Dyadic Model. *Druřtvena istraživanja: časopis za opća druřtvena pitanja*, 29(3), 413-430.

- Brown, B. B., Feiring, C., Furman, W. (1999). Missing the love boat: Why researchers have shied away. *The development of romantic relationships in adolescence*, 1-18.
- Brown, J. (2014). *Couple therapy for gay men: exploring sexually open and closed relationships through the lenses of hetero-normative masculinity and attachment style*. *Journal of Family Therapy*, 37(3), 386–402.
- Buhrich, N., McConaghy, N. (1978). Parental relationships during childhood in homosexuality, transvestism and transsexualism. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 12(2), 103-108.
- Butzer, B., Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal relationships*, 15(1), 141-154.
- Byng-hall, J. O. H. N. (1995). Creating a secure family base: Some implications of attachment theory for family therapy. *Family process*, 34(1), 45-58.
- Calvillo, C., Sánchez-Fuentes, M. D. M., Sierra, J. C. (2020). An explanatory model of sexual satisfaction in adults with a same-sex partner: An analysis based on gender differences. *International journal of environmental research and public health*, 17(10), 3393.
- Candel, O. S., Turliuc, M. N. (2019). Insecure attachment and relationship satisfaction: A meta-analysis of actor and partner associations. *Personality and Individual Differences*, 147, 190-199.
- Chartier, K. J. (2009). *Evaluating the relationship between women's sexual desire and satisfaction from a biopsychosocial perspective*. Utah State University.
- Collins, W. A. (2003). More than Myth: The Developmental Significance of Romantic Relationships During Adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1–24.
- Connolly, J., Goldberg, A. (1999). Romantic relationships in adolescence: The role of friends and peers in their emergence and development. In W. Furman, B. B. Brown, C. Feiring (Eds.), *The development of romantic relationships in adolescence* (pp. 266–290). Cambridge University Press

- Conradi, H. J., Noordhof, A., Dingemanse, P., Barelds, D. P., Kamphuis, J. H. (2017). Actor and partner effects of attachment on relationship satisfaction and sexual satisfaction across the genders: An APIM approach. *Journal of Marital and Family Therapy*, 43(4), 700-716.
- Cramer, D. (2004). Emotional support, conflict, depression, and relationship satisfaction in a romantic partner. *The Journal of Psychology*, 138(6), 532-542.
- Crooks, R. L., Baur, K. (2010). *Our sexuality* (11th ed.). Belmont, CA: Cengage Learning.
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction* (Unpublished Master's thesis). Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Deenen, A. A., Gijs, L., van Naerssen, A. X. (1994). *Intimacy and sexuality in gay male couples*. *Archives of Sexual Behavior*, 23(4), 421-431.
- Diamond, L. M., Savin-Williams, R. C., Dube', E. M. (1999). Sex, dating, passionate friendships and romance: Intimate peer relations among lesbian, gay, and bisexual adolescents. In W. Furman, C. Feiring, B. B. Brown (Eds.), *Contemporary perspectives on adolescent romantic relationships* (pp. 175-210). New York: Cambridge University Press.
- Dökmen, Z. Y. (2017). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar* (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eğrilmez, A. (2013). Bağlanmanın Nörobiyolojisi. *Psikeart*, 26, 8-11.
- Engel, J. W., Saracino, M. (1986). Love preferences and ideals: A comparison of homosexual, bisexual, and heterosexual groups. *Contemporary family therapy*, 8(3), 241-250.
- Fleishman, J. M., Crane, B., Koch, P. B. (2020). Correlates and predictors of sexual satisfaction for older adults in same-sex relationships. *Journal of homosexuality*, 67(14), 1974-1998.
- Fraley, R. C., Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4, 132-154.

- Furman, W. Wehner, E. A. (1994) Romantic views: toward a theory of adolescent romantic relationships. In: Montemayor, R., Adams, G. R. Gullatta, T. P., eds. *Personal Relationships During Adolescence Advances in Adolescent Development: an Annual Book Review*, vol. 6, pp. 168–195. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Girgin, B. ve Şık, B. A. (2018). Çatalca’da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54.
- Goldsmith, K. M., Dunkley, C. R., Dang, S. S., Gorzalka, B. B. (2016). Sexuality and romantic relationships: Investigating the relation between attachment style and sexual satisfaction. *Sexual and Relationship Therapy*, 31(2), 190-206.
- Gökmen, A. (2001). Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Unpublished masters thesis, Hacettepe University, Ankara.*
- Grewen, K. M., Anderson, B. J., Girdler, S. S., Light, K. C. (2003). Warm partner contact is related to lower cardiovascular reactivity. *Behavioral medicine*, 29(3), 123-130.
- Gülaydın, G. ve Semerci, B. (2018). Romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumlarının bağlanma stilleri, benlik saygısı ve kişilerarası ilişki tarzları açısından incelenmesi. *Psikoloji Araştırmaları*, 3(6), 14-25.
- Güldür, M. (2020). *Romantik kıskançlık ve bağlanma stillerinin romantik ilişkilerle ilişkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güleç, C. (2013). Bağlanmanın ve yakınlaşmanın psikodinamiği. *Psikeart*, 26, 20-23.
- Hamamci, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(4), 313-328.
- Hazan, C. Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*, 336-354.

- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Bağlanma (Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve). A. Dönmez (çev.). *Psychological Inquiry*, 5.1: 1-49. dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/482/5654.pdf (20 Mayıs 2011).
- Helgeson, V. S. (2012). *The Psychology of Gender* (4. Baskı). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Hendrick, S. S. Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881-899.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98.
- Hepper, E., Carnelley, K. B. (2012). Attachment and romantic relationships: The role of models of self and other. In *The psychology of love* (Vol. 1, pp. 133-154). University of Surrey.
- Hetherington, E. M. (2003). Intimate Pathways: Changing Patterns in Close Personal Relationships Across Time. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 52(4), 318-331.
- Hinde, R. A. (1995). A suggested structure for a science of relationships. *Personal relationships*, 2(1), 1-15.
- Ho, M. Y., Chen, S. X., Bond, M. H., Hui, C. M., Chan, C., Friedman, M. (2012). Linking adult attachment styles to relationship satisfaction in Hong Kong and the United States: The mediating role of personal and structural commitment. *Journal of Happiness Studies*, 13(3), 565-578.
- İncesu, C., (2008). Cinsel bozukluklar. *Güncel Klinik Psikiyatri* (Ed. Işık, E., Taner, E., Işık, U.) ss. 299-315, Ankara, Golden Print Matbaası Yayınevi.
- Kaplan, H. I., Sadock, B. J., Abay, E. (Ed). (2004). *Klinik Psikiyatri*. 1. Baskı. İstanbul: Nobel Kitabevleri.
- Karaca, B. K. (2018). *Cinsel yönelimin cinsel mitler, yetişkin bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (23. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kayır, A. (1995). Cinsellik ve cinsel işlev bozuklukları: *Psikiyatri*. Adam E, Tükel R, Yazıcı O (Ed). s. 228-239. İstanbul Tıp Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Kılıç, A. (2020). *Genç yetişkinlerin sosyal medya bağımlılıkları, sosyal medya kullanım amaçları ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kurdek, L. A. (1988). Relationship quality of gay and lesbian cohabiting couples. *Journal of Homosexuality*, 15(3-4), 93-118.
- Kurdek, L. A. (2002). On being insecure about the assessment of attachment styles. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(6), 811-834.
- Lamb, M. E. (1980). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Mary D. Salter Ainsworth, Mary C. Blehar, Everett Waters, and Sally Wall. Hillsdale, N.J., Erlbaum, 1978 [distributor, Halsted (Wiley), New York]. *Infant Mental Health Journal*, 1(1), 68-70.
- Lawrence, K. A., Byers, E. S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal relationships*, 2(4), 267-285.
- Letsch, K. (2021). *The association between parenting style, attachment style, and romantic relationship satisfaction in adulthood*. Thesis. State University of New York Empire State College.
- Levine, S. B., Risen, C. B., Althof, S. E. (2003). *Handbook of clinical sexuality for mental health professionals*. New York: Brunner/Routledge.
- Mackey, R. A., Diemer, M. A., O'Brien, B. A. (2004). *Relational Factors in Understanding Satisfaction in the Lasting Relationships of Same-Sex and Heterosexual Couples*. *Journal of Homosexuality*, 47(1), 111-136.

- Mark, K. P., Vowels, L. M., Murray, S. H. (2018). The impact of attachment style on sexual satisfaction and sexual desire in a sexually diverse sample. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 44(5), 450-458.
- Markey, C. N., Markey, P. M., Gray, H. F. (2007). Romantic relationships and health: An examination of individuals' perceptions of their romantic partners' influences on their health. *Sex Roles*, 57(5), 435-445.
- Markey, P., Markey, C., Nave, C., August, K. (2014). Interpersonal problems and relationship quality: An examination of gay and lesbian romantic couples. *Journal of Research in Personality*, 51, 1-8.
- Meier, A., Allen, G. (2008). *Intimate relationship development during the transition to adulthood: Differences by social class. New Directions for Child and Adolescent Development*, (119), 25-39.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 35, pp. 53-152). San Diego, CA: Academic Press.
- Mohr, J. J., Selterman, D., Fassinger, R. E. (2013). Romantic attachment and relationship functioning in same-sex couples. *Journal of counseling psychology*, 60(1), 72-82.
- Montgomery, M. J. (2005). *Psychosocial Intimacy and Identity. Journal of Adolescent Research*, 20(3), 346-374.
- Offman, A., Matheson, K. (2005). Sexual compatibility and sexual functioning in intimate relationships. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 14(1/2), 31.
- Okci, B. (2017). *Cinsel yönelimin bağlanma stilleri, cinsel doyum ve psikopatoloji yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi.
- Özabacı, N. (Ed.). (2019). *Evlilik ve yakın ilişkiler*. Ankara: Pegem Akademi
- Özbiçer, S. M., Atıcı, M. (2018). University students' emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A quantitative study Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile romantik ilişki doyumları: Nicel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 265-279.

- Özdemir, Ş. N. (2018). *Yetişkin bağlanma stilleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özsungur, B. (2010). Cinsel kimlik gelişimi ve cinsel kimlik bozukluğunda psikososyal değişkenler: gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 163-174.
- Pascoal, P. M., Narciso, I. D. S. B., Pereira, N. M. (2014). What is sexual satisfaction? Thematic analysis of lay people's definitions. *Journal of sex research*, 51(1), 22-30.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497.
- Péloquin, K., Brassard, A., Lafontaine, M. F., Shaver, P. R. (2014). Sexuality examined through the lens of attachment theory: Attachment, caregiving, and sexual satisfaction. *The Journal of Sex Research*, 51(5), 561-576.
- Peplau, L. A., Spalding, L. R. (2000). The close relationship of lesbians, gay men and bisexuals. Dalam Clyde Hendrick & Susan S. Hendrick (Eds), *A close relationship: Sourcebook*.
- Pietromonaco, P. R., DeBuse, C. J., Powers, S. I. (2013). Does attachment get under the skin? Adult romantic attachment and cortisol responses to stress. *Current directions in psychological science*, 22(1), 63-68.
- Ridge, S. R., Feeney, J. A. (1998). Relationship history and relationship attitudes in gay males and lesbians: Attachment style and gender differences. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 32(6), 848-859.
- Rogers, W. S., Rogers, R. S. (2001). *The psychology of gender and sexuality*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 37, 217-222.
- Sadikaj, G., Moskowitz, D. S., Zuroff, D. C. (2015). Felt security in daily interactions as a mediator of the effect of attachment on relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 29(2), 187-200.

- Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Soğancı, D. (2017). *Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sommantico, M., Iorio, I., Lacatena, M., Parrello, S. (2021). Adult attachment, differentiation of self, and relationship satisfaction in lesbians and gay men. *Contemporary Family Therapy*, 43(2), 154-164.
- Stackert, R. A., Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and individual differences*, 34(8), 1419-1429.
- Starks, T. J., Parsons, J. T. (2014). Adult attachment among partnered gay men: Patterns and associations with sexual relationship quality. *Archives of Sexual Behavior*, 43(1), 107-117.
- Stefanou, C., McCabe, M. P. (2012). Adult attachment and sexual functioning: A review of past research. *The journal of sexual medicine*, 9(10), 2499-2507.
- Strickland, B. (2001). *The gale encyclopedia of psychology* (2. b.). United States of America: Gale Group.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleminde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.

- Tezcan, B. (2019). *İmkânsız ilişkilerden mümkün ilişkilere*. İstanbul: Kûsurat Yayınları
- TODAP. (2017). *Psikologlar için LGBTİ''lerle (lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks) çalışma kılavuzu*. İstanbul: Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği (TODAP).
- Trachtenberg-Ray, D., Modesto, O. (2021). Attachment and relationship satisfaction among gay men: The mediating role of well-being. *Sexuality Research and Social Policy*, 1-12.
- Tuğba, S. ve Owen, F. K. (2019). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 204-216.
- Tuğut, N. (2016). Yeni Cinsel Doyum Ölçeği'nin Türkçe versiyonu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 183-195.
- Uğurlu Sakallı, N. (2006). Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye'de Yapılan Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17), 53-69.
- Valdez, C. M., Leonhardt, N. D., Busby, D. M. (2021). Sexual passion and attachment: Sexual passion style as a mediator between attachment insecurity and sexual satisfaction in committed relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 47(3), 614-628.
- Waring, A., Kernes, J. L., Bui, N. H. (2019). The role of attachment anxiety, attachment avoidance, and grit on life satisfaction and relationship satisfaction. *Journal of Humanistic Psychology*.doi:10.1177/0022167819844692.
- Welwood, J. (2003). *Yakın ilişkiler ve Sevginin Yolu*. Çev. Z. Koltukçuoğlu. Kuraldışı Yayınları. İstanbul.
- World Health Organization. (2006). Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health, 28-31 January 2002, Geneva. *World Health Organization*. http://www.who.int/reproductivehealth/topics/gender_rights/defining_sexual_health.pdf
- Wright, A. L. (2020). Attachment identity as a predictor of relationship functioning among heterosexual and sexual-minority women. *Journal of GLBT Family Studies*, 16(4), 434-451.

Yedilioğlu, E. (2017). *Yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zamora, R., Winterowd, C., Koch, J., Roring, S. (2013). The relationship between love styles and romantic attachment styles in gay men. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 7(3), 200-217.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, 18 yaş ve üzeri bireylerin ‘Bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi’ amaçlanmaktadır.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Paylaşılan bilgiler gizli tutulacak, yalnızca istatistiksel biçimde sonuçlandırılacaktır. Formun içeriğinde size araştırmayla ilgili bazı sorular sunulacaktır. Araştırmanın güvenilirliği açısından soruların eksiksiz ve içtenlikle yanıtlanması önem arz etmektedir. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı bulunmamaktadır.

Bu bilimsel araştırma için göstermiş olduğunuz katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

İrem Topuz – Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

- “Bu çalışmayla ilgili katılım şartlarını okudum. Gönüllü bir şekilde araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.”

Ek 2: Demografik Bilgi Formu

1) Yaşınız: _____

2) Cinsiyetiniz

- Kadın
- Erkek
- Diğer _____

3) Cinsel Yöneliminiz

- Homoseksüel: Duygusal/cinsel açıdan hem cinsine ilgi duyan kadın ya da erkek
- Heteroseksüel: Duygusal/cinsel açıdan karşı cinsine ilgi duyan kadın ya da erkek
- Biseksüel: Duygusal/cinsel açıdan her iki cinsiyete ilgi duyan kadın ya da erkek
- Diğer: _____

4) Eğitim durumunuz

- İlkokul
- Ortaöğretim
- Lise
- Ön lisans
- Lisans
- Lisansüstü

5) Annenizin Eğitim durumu

- İlkokul
- Ortaöğretim
- Lise
- Ön lisans
- Lisans
- Lisansüstü

6) Babanızın Eğitim Durumu

- İlkokul
- Ortaöğretim
- Lise
- Ön lisans
- Lisans
- Lisansüstü

7) Hayatınızda ilk bakım veren kişi kimdir? (Anne, anneanne, bakıcı gibi)

.....

8) Sosyo-ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?

- Düşük
- Orta
- Yüksek

9) Mevcut (devam eden) romantik ilişkiniz (flört) var mı?

- Evet
- Hayır

10) Cevabınız evet ise mevcut romantik ilişkinizin süresi nedir? (Ay veya yıl şeklinde belirtiniz. Örneğin; 3 ay, 5 yıl gibi).

.....

Ek 3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1.....	2.....	3.....	4.....	5.....	6.....	7.....
Hiç			Kararsızım/ fikrim yok			Tamamen
Katılmıyorum						Katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7

14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularımı sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıçça, "gerçek ben"den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelenendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.							
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7

34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4: İlişki Doyumu Ölçeği

Aşağıda romantik ilişkilerden sağlanan doyuma ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine (X) koyarak belirtiniz.

1. Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?	Hiç karşılıyor 1	2	3	4	5	6	Çok iyi karşılıyor 7
2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değilim 1	2	3	4	5	6	Çok memnunum 7
3. Diğerleriyle karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?	Çok daha kötü 1	2	3	4	5	6	Çok daha iyi 7
4. Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?	Hiçbir zaman 1	2	3	4	5	6	Her zaman 7
5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?	Hiç karşılıyor 1	2	3	4	5	6	Tamamen karşılıyor 7
6. Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?	Hiç sevmiyorum 1	2	3	4	5	6	Çok seviyorum 7
7. İlişkinizde ne kadar problem var?	Hiç yok 1	2	3	4	5	6	Çok var 7

Ek 5: Yeni Cinsel Doyum Ölçeği

Aşağıda yer alan maddeleri okurken son altı ay içindeki cinsel yaşamınızı düşününüz. Son 6 ay içindeki cinsel yaşamınızı en iyi yansıtan, memnuniyet derecenizi belirten numarayı daire içine alınız.

Ölçek Maddeleri		Hiç memnun değilim	Biraz memnunuz	Orta düzeyde memnunuz	Çok memnunuz	Son derece memnunuz
1.	Cinsel uyarılma yoğunluğum	1	2	3	4	5
2.	Cinsel boşalmamın (orgazm) kalitesi	1	2	3	4	5
3.	Cinsel ilişki boyunca kendimi cinsel zevke teslim etme ve bırakmam	1	2	3	4	5
4.	Cinsel ilişki boyunca odaklanmam/konsantrasyonum	1	2	3	4	5
5.	Eşime/partnerime cinsel tepki biçimim	1	2	3	4	5
6.	Vücudumun cinsel açıdan fonksiyonelliği (işlevselliği)	1	2	3	4	5
7.	Cinsel ilişki sırasında duygusal serbestliğim (açılmam)	1	2	3	4	5
8.	Cinsel ilişki sonrasındaki ruh halim	1	2	3	4	5
9.	Cinsel boşalma (orgazm) sıklığı	1	2	3	4	5
10.	Eşime/partnerime tattırdığım zevk	1	2	3	4	5
11.	Cinsel ilişki sırasında aldığım ve verdiğim arasındaki denge	1	2	3	4	5
12.	Cinsel ilişki boyunca eşimin/partnerimin duygusal paylaşımı (açılması)	1	2	3	4	5
13.	Cinsel ilişkiyi eşimin/partnerimin başlatması	1	2	3	4	5
14.	Eşimin/partnerimin cinsel boşalma (orgazm) becerisi	1	2	3	4	5
15.	Eşimin/partnerimin kendisini cinsel zevk için teslim etmesi (bırakması)	1	2	3	4	5
16.	Eşimin/partnerimin benim cinsel ihtiyaçlarımla ilgilenme tarzı	1	2	3	4	5
17.	Eşimin/partnerimin cinsel yaratıcılığı	1	2	3	4	5
18.	Eşimin/partnerimin cinsel ilişkiye hazır olması	1	2	3	4	5
19.	Cinsel ilişkimin çeşitliliği	1	2	3	4	5
20.	Cinsel ilişkimin sıklığı	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

İrem TOPUZ; 2019 yılında Sabahattin Zaim Üniversitesi (tam burslu) Psikoloji bölümünden mezun olmuştur. Lisans sürecinde, huzurevi, psikolojik danışmanlık ofisi, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi gibi farklı alanlarda staj sürecinde bulunmuştur. 2019 yılında çeşitli psikolojik test eğitimleri ve sertifikasyon süreçlerini tamamlamıştır. Lisans sürecinde TEGV VE Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı gibi kuruluşlarda çeşitli gönüllük projelerinde yer almıştır. Lisans sürecinde birçok kongre, seminer ve sempozyuma katılmıştır. Prof. Dr. Doğan Şahin ile Psikodinamik eğitim sürecini tamamlamıştır. Bu alanda süpervizyon ve seminerlere devam etmektedir. 2019 yılından bu yana Kognitif ve Davranışçı Terapiler Derneği kapsamında, Bilişsel Davranışçı Terapi eğitiminin uluslararası akredite sürecinde süpervizyonlara devam etmektedir.